Carmen Iordăchescu

Să dezlegăm tainele textelor literare

clasa a III-a

Editura CARMINIS

Scanned with OKEN Scanner

Carmen Iordăchescu

SĂ DEZLEGĂM TAINELE TEXTELOR LITERARE

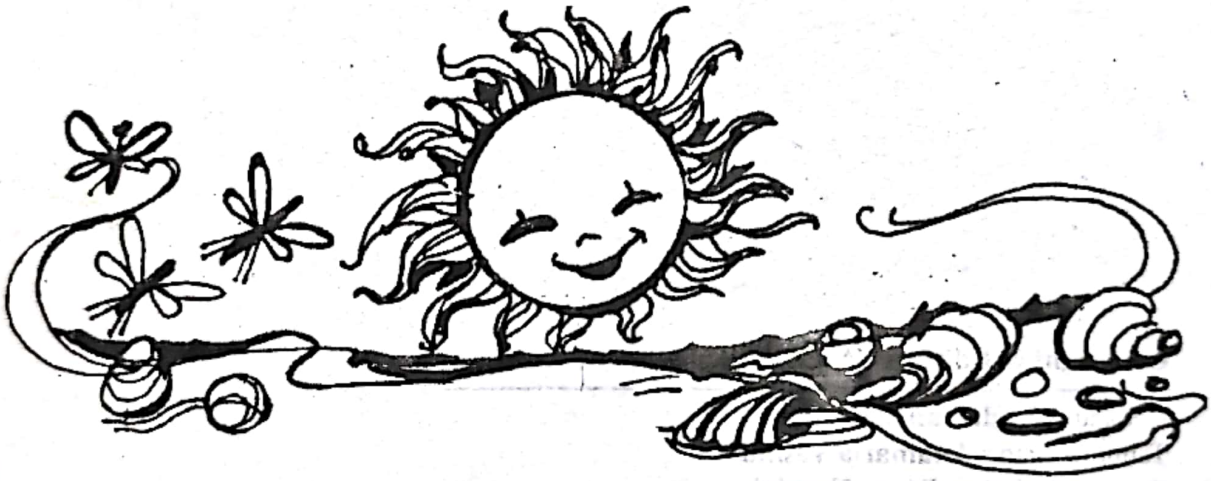

Clasa a III-a

EDITURA CARMINIS
PITEȘTI

Scanned with OKEN Scanner

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

IORDĂCHESCU, CARMEN

Să dezlegăm tainele textelor literare: clasa a III-a: în conformitate cu manualul pentru clasa a III-a: autoare Tudora Piţilă, Cleopatra Mihăilescu/ Carmen Iordăchescu. - Piteşti : Carminis Educaţional, 2005

152 p.; il., 23 cm.

ISBN 973-7826-38-8

372.41=135.1

821.135.1-82(082)(075.33)

Copyright © Editura CARMINIS

Redactor: **Anda Samarineanu**

Tehnoredactor: **Anamaria Vasiliu**

Revizie: **Cristina-Diana Neculai**

Tehnoredactare computerizată: **Editura CARMINIS**

Comenzile se primesc la tel./fax: 0248/**253022**, 252467, 648457

sau pe adresa: **Editura CARMINIS**, str. Exerciţiu, bl. D 22, sc. B, ap. 1

cod 0300 - Piteşti, jud. Argeş

e-mail: editura_carminis@yahoo.com

ISBN 973-7826-38-8

www.carminis.ro

Tipar executat de **S.C. EURO PONTIC SERV S.R.L.**

Tel.: 0264-542907; Fax: 0264-414425; Mobil: 0728-389595

Scanned with OKEN Scanner

Cuvânt înainte

Noua ediţie continuă seria începută cu volumul „Să dezlegăm tainele abecedarului" şi vizează obiectivele din actualul curriculum la limba română: modelul comunicativ-funcţional, înglobând procesele de receptare a mesajului oral şi a celui scris, precum şi pe cele de exprimare orală şi scrisă.

Prin seturi variate de exerciţii, elevii dobândesc deprinderi de receptare corectă a textului scris, de folosire corectă, precisă şi nuanţată a cuvintelor, de formulare clară şi personală a unor mesaje proprii, de argumentare a unui punct de vedere, îmbogăţindu-şi vocabularul şi utilizând astfel resursele limbii în contexte concrete şi variate de comunicare. Lucrarea stimulează totodată creativitatea şi libertatea de alegere a copiilor, adaptându-se intereselor specifice vârstei. Ea structurează o strategie de exploatare a textului, caracteristică activităţii comunicative.

Lucrarea mai conţine *teste de evaluare* după unităţile de învăţare prevăzute în manual, precum şi fragmente din *lecturile suplimentare* din bibliografia specifică vârstei, constituindu-se într-un ghid plăcut şi antrenant.

Autoarea

Scanned with OKEN Scanner

ŞCOALA DIN PONOARE

după *Cezar Petrescu*

Scriitorul **Cezar Petrescu** (1892-1961) s-a născut în comuna Hodora-Cotnari, judeţul Iaşi. A scris povestiri, romane. Pentru copii: „Fram, ursul polar", „Neghiniţă", „Romanul lui Eminescu".

Ştiai că...?

- Primele şcoli din ţara noastră erau organizate pe lângă biserici. Aşa a învăţat şi Ion Creangă la şcoala din Humuleşti.
- Copiii grupaţi pe clase învăţau simultan în aceeaşi sală, conduşi de un singur învăţător.
- Învăţământul primar a devenit obligatoriu şi gratuit în timpul domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

✿ **1.** Încercuieşte răspunsul corect:

Timpul acţiunii:

- O ultima zi de şcoală;
- O o zi oarecare;
- O prima zi de şcoală.

Locul întâmplării este şcoala dintr-un:

- O oraş;
- O cartier;
- O comună.

Personajele povestirii sunt:

- O învăţătorul;
- O inspectorul şcolar;
- O Culiţă;
- O elevii.

Elevii erau:

- O atenţi;
- O curioşi;
- O neastâmpăraţi;
- O timizi.

Învăţătorul era:

- O în vârstă;
- O tânăr;
- O de vârstă mijlocie.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **2.** Completează enunţurile, apoi adaugă argumentele potrivite extrase din lecţie:

Model: Era *prima* zi de şcoală, deoarece *învăţătorul* dorea să cunoască *elevii*.

- ☆ Elevii erau în clasa ....., fiindcă ..... .
- ☆ În clasă se afla un număr de ..... de elevi, pentru că ..... .
- ☆ Sala de clasă era ..... şi ....., deoarece .....
- ☆ Clasa mai era ....., întrucât în bănci erau înghesuite ..... .
- ☆ Elevii erau sfioşi pentru că ..... .

✿ **3.** Leagă corespunzător, apoi scrie şi tu numele complet:

nume	Gh.
prenume	Colţun
iniţiala tatălui	Nicolae

✿ **4.** Barează explicaţia incorectă:

„cuprinse cu ochii”:
- observă;
- se uită repede;
- privi în întregime.

„înfăţişare”:
- chip;
- aspect;
- fel de a se îmbrăca.

„sfios”:
- neîncrezător;
- timid;
- ruşinos.

„răsunet”:
- contribuţie;
- importanţă;
- ecou.

„fire”:
- caracter;
- comportament;
- fel de a vorbi.

„a pătrunde firea”:
- a nota;
- a înţelege;
- a cunoaşte.

✿ **5.** Leagă cuvintele cu altele cu sens asemănător din coloana alăturată:

încăpere	joasă, puţin înaltă
scundă	sfios, timid
ruşinos	a spune, a zice
şoptit	voce, grai
glas	sală, odaie
a rosti	murmurat, încet

Scanned with OKEN Scanner

✿ **6.** Completează cuvintele cu sens opus:

- *tânăr* – *bătrân*
- scundă –
- întunecoasă –
- a se apropia –

- sfios –
- şoptit –
- a răspunde –
- a dori –

✿ **7.** Alcătuieşte enunţuri cu grupurile de cuvinte:

privire ⇨ blândă
⇨ sfioasă

învăţător ⇨ tânăr
⇨ înţelegător

fire ⇨ timidă
⇨ îndrăzneaţă

✿ **8. Explică!** Alege răspunsurile potrivite şi taie celelalte explicaţii:

În clasă erau înghesuiţi mulţi elevi fiindcă:

- O erau copii din clasele I-IV;
- O nu exista decât o sală de clasă;
- O exista un singur învăţător în sat;
- O fuseseră adunaţi pentru discursul directorului.

Se vedea că învăţătorul iubea copiii deoarece:

- O le vorbea cu blândeţe;
- O îi privea cu înţelegere;
- O se purta frumos cu ei;
- O îi pedepsea cu asprime.

✿ **9.** Scrie în câteva enunţuri câteva deosebiri dintre clasa voastră şi clasa din povestire, în prima zi de şcoală.

✿ **10.** Pune în ordine ideile principale ale textului:

- Discuţia învăţătorului cu elevul.
- Încercarea învăţătorului de a-şi cunoaşte elevii.
- Întâlnirea învăţătorului cu elevii.

✿ **11. Atelier.** Schiţează în câteva rânduri portretul tânărului învăţător. Alege şi completează cu expresii potrivite.

- ☆ Nicolae Apostol este un ..... învăţător.
- ☆ El intră în clasă. Învăţătorul iubeşte ..... .
- ☆ Aceştia îl aşteaptă în clasă ..... .
- ☆ Copiii stau ..... în băncile vechi de lemn.
- ☆ Tânărul dascăl le vorbeşte cu ..... şi se poartă ..... cu copiii.
- ☆ Îi învaţă şi îi încurajează să se prezinte corect.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Reține!

Povestirea înfățișează prima zi de școală dintr-un sat. Într-o școală mică sunt adunați elevii din toate clasele primare. Tânărul dascăl risipește cu blândețe temerile și emoțiile școlarilor. Ei fac cunoștință. La sfârșitul orei, învățătorul este mulțumit de micii săi elevi. Acesta dorește din toată inima să-i învețe și să-i educe pentru ca elevii să ajungă niște oameni adevărați, cu care să se mândrească.

LECTURĂ

Amintiri din copilărie
– fragment –

de *Ion Creangă*

Stau câteodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în părțile noastre pe când începusem și eu, drăgăliță-Doamne, a mă ridica băiețaș la casa părinților mei, în satul Humuleşti, din târg drept peste apa Neamțului; sat mare și vesel, împărțit în trei părți, care se țin tot de una: Vatra Satului, Delenii și Bejenii.

Ș-apoi Humuleștii, și pe vremea aceea, nu erau numai așa, un sat de oameni *fără căpătâiu*[1], ci sat vechiu răzășesc, *întemeiet*[2] în toată puterea cuvântului: cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mândre, care știau a învârti și hora, dar și *suveica*[3], de vuia satul de *vatale*[4] în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște preoți și dascăli și *poporeni*[5] ca aceia, de făceau mare cinste satului lor.

Și părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic și cu bunătate mai era! Prin îndemnul său, ce mai de pomi s-au pus în *ținterim*[6], care era îngrădit cu *zaplaz*[7] de bârne, streșinit cu *șindilă*[8], și ce *chilie*[9] *durată*[10] s-a făcut la poarta bisericei pentru școală; ș-apoi, să fi văzut pe neobositul părinte cum umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Ilioaei, dascălul bisericei, un *holteiu*[11] zdravăn frumos și voinic, și sfătuia pe oameni să-și deie copiii la

---

1 *fără căpătâiu* = fără rost, fără ocupație
2 *întemeiet* = înființat, întărit, consolidat
3 *suveică* = piesă a războiului de țesut
4 *vatală* = întregul dispozitiv care susține și poartă spata războiului de țesut
5 *poporan* = (în text) credincios care aparține unei parohii
6 *ținterim* = *țintirim* = cimitir
7 *zaplaz* = *zăplaz* = gard din scândură; ulucă
8 *șindilă* = *șindrilă* = scândurică de brad folosită la acoperișul caselor, șiță
9 *chilie* = cameră mică, la mănăstire, locuită de un călugăr sau o călugăriță; în text, cameră mică, odăiță
10 *a dura* = a construi, a zidi, a clădi, aici: „construită temeinic"
11 *holtei* = bărbat necăsătorit; flăcău

învăţătură. Şi unde nu s-au adunat o mulţime de băieţi şi fete la şcoală, între care eram şi eu, un băiet *prizărit*[1], ruşinos şi fricos şi de umbra mea.

Şi cea dintâi şcolăriţă a fost însăşi Smărăndiţa popei, o *zgâtie*[2] de copilă ageră la minte şi aşa de silitoare, de întrecea mai pe toţi băieţii şi din carte, dar şi din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la şcoală şi vedea ce se petrece... Şi ne pomenim într-una din zile că părintele vine la şcoală şi ne aduce un scaun nou şi lung şi, după ce-a întrebat pe dascăl, care cum ne purtam, a stat puţin pe gânduri, apoi a pus nume scaunului „Calul Balan" şi l-a lăsat în şcoală.

În altă zi ne trezim că iar vine părintele la şcoală, cu moş Fotea, cojocarul satului, care ne aduce, dar de şcoală nouă, un drăguţ de biciuşor de curele, împletit frumos, şi părintele îi pune nume „Sfântul Nicolai", după cum este şi *hramul*[3] bisericei din Humuleşti...

Apoi pofteşte pe moş Fotea că, dacă i-or mai pica ceva curele bune, să mai facă aşa, din când în când, câte unul, şi ceva mai grosuţ, dacă se poate... Bădiţa Vasile a zâmbit atunci, iară noi, şcolarii, am rămas cu ochii holbaţi unii la alţii. Şi a pus părintele *pravilă*[4] şi a zis că în toată sâmbăta să se procitească băieţii şi fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce-a învăţat peste săptămână; şi câte greşele va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greşală să-i ardă şcolarului câte un Sfânt Nicolai. Atunci copila părintelui, cum era *sprinţară*[5] şi plină de *incuri*[6] a bufnit de râs. Păcatul ei, sărmana!

– Ia poftim de încalecă pe Balan, *jupâneasă*[7]! zise părintele, de tot posomorât, să facem *pocinog*[8] Sfântului Nicolai cel din cuiu.

Şi cu toată stăruinţa lui moş Fotea şi a lui bădiţa Vasile, Smărăndiţa a mâncat *papara*[9], şi pe urmă şedea cu mânile la ochi şi plângea ca o mireasă, de sărea cămeşa de pe dânsa. Noi, când am văzut asta, am rămas înlemniţi. Iar părintele, ba azi, ba mâne, aducând *pitaci*[10] şi colaci din biserică, a împărţit la fiecare, de ne-a îmblânzit, şi treaba mergea strună; băieţii schimbau tabla în toate zilele, şi sâmbăta *procitanie*[11]. (...)

---

[1] *prizărit* = firav; nedezvoltat
[2] *zgâtie* = vioaie, zglobie, zburdalnică
[3] *hram* = protector (patron) al unei biserici creştine
[4] *pravilă* = lege, dispoziţie, hotărâre; *a pune pravilă* – a stabili o regulă
[5] *sprinţar* = zburdalnic, neastâmpărat
[6] *inc, incuri* = poftă de râs, de joc, de zburdălnicii
[7] *jupâneasă* = în text (ironic, pentru o fată tânără), cucoană
[8] *pocinog* = întâmplare neplăcută, (aici): început
[9] *papară* = mâncare preparată din pâine (prăjită) şi brânză, opărite în lapte, supă sau apă; *a mânca papară* = a mânca bătaie sau a fi aspru certat
[10] *pitac* = în text, ban de valoare mică; para, gologan
[11] *procitanie* = repetiţie, repetare, examinare

Scanned with OKEN Scanner

Nu-i vorbă, că noi tot *ne făceam felul*[1], aşa, câteodată; căci, din băţul în care era aşezată fila cu *cruce-ajută*[2] şi *buchile*[3] scrise de bădiţa Vasile pentru fiecare, am ajuns la *trătaji*[4], de la trătaji la *ceaslov*[5] , ş-apoi, *dă, Doamne, bine*[6]! în lipsa părintelui şi a dascălului, întram în ţinterim, ţineam ceaslovul deschis, şi, cum erau filele cam unse, trăgeau muştele şi bondarii la ele, şi, când clămpăneam ceaslovul, câte zece-douăzeci de suflete prăpădeam deodată; potop era pe capul muştelor! Într-una din zile, ce-i vine părintelui, ne caută ceasloavele şi, când le vede aşa sângerate cum erau, îşi pune mânile în cap de necaz. Şi cum află pricina, începe a ne pofti pe fiecare la Balan şi a ne mângăia cu sfântul ierarh Nicolai pentru durerile *cuvioaselor*[7] muşte şi ale cuvioşilor bondari, care din pricina noastră au pătimit. (...)

Într-una din zile, şi chiar în ziua de Sfântul Foca, scoate vornicul din sat pe oameni la o clacă de dres drumul. Se zicea că are să treacă Vodă pe acolo spre mănăstiri. Şi bădiţa Vasile, n-are de lucru? Hai şi noi, măi băieţi, să dăm ajutor la drum, să nu zică Vodă, când a trece pe aici, că satul nostru e mai leneş decât alte sate. Şi ne luăm noi de la şcoală şi ne ducem cu toţii. Şi care săpau cu cazmalele, care cărau cu tărăboanţele, care cu căruţele, care cu covăţile, în sfârşit, lucrau oamenii *cu tragere de inimă* [8]. Iar vornicul Nic-a Petricăi cu pasnicul, vătămanul şi câţiva nespălaţi de *mazili* [9] se purtau printre oameni de colo până colo, şi când deodată numai iaca vedem în prund câţiva oameni claie peste grămadă, şi unul din ei mugind puternic. „Ce să fie acolo?" ziceau oamenii, alergând care de care din toate părţile.

---

1 *fel* = în text, cu sens regional: chef, poftă; *a-şi face felul* = a-şi face cheful, pofta; a-şi face de cap

2 *cruce-ajută* = Doamne-ajută

3 *buche* = a doua literă a alfabetului chirilic; în text, *buchi* (pl.) – litere, alfabet

4 *trătaj* = *tartaj* = cu sens regional: fiecare dintre cele două coperte ale unei cărţi; în text, cu sensul vechi: carte scrisă de mână, folosită ca abecedar

5 *ceaslov* = carte bisericească, folosită cândva ca abecedar sau carte de citire

6 *dă, Doamne, bine* = las' pe noi

7 *cuvios*, adj. = în text (ironic), sfânt

8 *cu tragere de inimă* = însufleţire, pasiune

9 *mazil* = supraveghetor al slugilor de la curtea unui boier, vătaf

Scanned with OKEN Scanner

POVESTEA UNEI CĂRŢI

✿ **1.** Uneşte prin săgeţi părţile componente ale cărţii cu definiţiile corespunzătoare:

Cartea	• partea laterală din stânga, unde se lipesc sau se cos filele cărţii
Coperta	• foile de hârtie cu dublă faţă care alcătuiesc cartea
Filele	• scriere cu un anumit subiect, tipărită şi legată în volum
Pagina	• învelişul protector al cărţii
Cotorul	• fiecare dintre cele două feţe ale unei file

✿ **2.** Completează enunţurile de mai jos cu termenii corespunzători din coloana alăturată:

- Locul special amenajat sau instituţia care păstrează cărţile se numeşte ..... .
- Un fragment unitar din text, care cuprinde o idee principală se numeşte ..... .
- Un rând retras într-un text pentru a marca trecerea la o altă idee se numeşte ..... .
- Prima pagină a cărţii care reia informaţiile de pe copertă şi uneori le completează este ..... .
- Persoana care a creat opera se numeşte ..... .
- Cuvântul sau grupul de cuvinte aşezate la începutul unei lucrări reprezintă ..... .
- Lista aşezată la începutul sau la sfârşitul cărţii în care sunt enumerate capitolele şi subcapitolele, titlurile textelor din carte, cu indicarea paginii corespunzătoare, se numeşte ..... .

pagină de titlu
cuprins
titlul
bibliotecă
alineat
paragraf
autor

✿ **3.** Descoperă în lecţie cuvinte corespunzătoare ca sens următoarelor:

⇨ grafician –	⇨ a făuri –
⇨ calculator –	⇨ vocea –
⇨ a lucra –	⇨ desene –
⇨ pagină –	⇨ scriitor –

Scanned with OKEN Scanner

Ştiai că...?

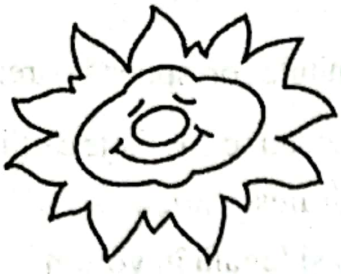

- Hârtia a fost inventată de chinezi, care o făceau din coajă de dud.
- Acum 550 de ani a fost inventată de către Johann Guttenberg prima tiparniţă, manuală.

✿ **4.** Descoperă, răsfoind alte cărţi, două cuvinte având acelaşi sens cu termenul „cuprins".

✿ **5.** Uneşte numele fiecărei operaţii cu cel care o efectuează:

• tipăreşte cărţi	*ilustrator*
• transformă manuscrisul în volum	*tehnoredactor*
• culege un text pe calculator şi aşază ilustraţiile în text	*corector*
• citeşte textul şi ajută la îmbunătăţirea acestuia	*librar*
• corectează greşelile de tipar	*tipograf*
• realizează ilustraţiile	*editor*
• prezintă şi vinde cartea	*redactor*

✿ **6.** Citeşte următorul text şi subliniază diferit tipurile de litere întâlnite (drepte; mici; mari; înclinate; îngroşate).

PERLA

Dintre zeci de pietre preţioase şi semipreţioase, **PERLA** a fost apreciată încă din timpurile cele mai îndepărtate ca reprezentând frumuseţea, puritatea. În tot Orientul există numeroase legende în care lacrimile se transformă în perle, cele ale femeilor şi copiilor în perle *albe* şi *trandafirii*, cele ale bărbaţilor în perle *cenuşii* sau *negre*. Aceste splendide creaţii ale naturii mai erau numite **„lacrimi de zeiţă".**

Despre scris

Pentru a scrie, la început, oamenii foloseau desene care să simbolizeze diverse bunuri sau prin care să noteze rezervele de alimente. Prima scriere de acest tip este veche de 5 300 de ani.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **7. Ştii să păstrezi cărţile?** Bifează răspunsurile potrivite:

- ❑ le păstrez pe raftul unei etajere sau în bibliotecă;
- ❑ le ţin în sertarul biroului sau pe birou;
- ❑ le pun învelitori înainte de a le citi;
- ❑ nu le pun învelitori;
- ❑ le îndoi din cotor atunci când le citesc;
- ❑ folosesc un semn de carte;
- ❑ îndoi pagina ca să ştiu unde am rămas;
- ❑ rup din carte paginile care îmi plac sau care mi se par utile;
- ❑ scriu şi subliniez pe paginile cărţii;
- ❑ umblu cu grijă să nu murdăresc şi să nu-i desprind filele;
- ❑ ordonez cărţile în funcţie de subiect (poveşti, legende, aventuri etc.).

✿ **8.** Răspunde prin **DA** sau **NU**, apoi motivează!

a) Faci vreo diferenţă între cărţile proprii şi cele împrumutate de la bibliotecă? Le păstrezi la fel? Motivează.

b) Părinţii îţi cumpără cărţi? Îţi plac cărţile? De ce?

c) Eşti înscris la biblioteca şcolii? Ce carte ai împrumutat recent de acolo?

Sfaturi utile

Dacă filele unei cărţi s-au desprins din copertă, mergi la un atelier de legătorie pentru a le lipi. Tot acolo pot fi ataşate coperte noi, dacă cele vechi s-au rupt.

✿ **9.** Pune în ordine cuvintele şi descoperă proverbul:

ai	parte	carte	ai	.

✿ **10. Spune-ţi părerea!** Trebuie să îndrăgim cărţile? De ce?

Cărţile:
- ▭ înfăţişează o întreagă lume;
- ▭ prezintă personaje noi şi felul lor de a se comporta;
- ▭ ne ajută să învăţăm din experienţa altora;
- ▭ ne transpun în rolul unor personaje îndrăgite;
- ▭ ne fac să descoperim noi orizonturi, noi posibilităţi.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **11. Joc de rol.** Citeşte dialogul dintre un elev şi manualul său, apoi imaginează-ţi şi tu unul.

Povestea unei cărţi

Prima zi de şcoală. O fetiţă cu părul buclat, ochi mari şi albaştri, păşeşte sfioasă în noua sa clasă, care îi va fi casă în următorii opt ani...

Clasa era goală, doar un manual stătea stingher pe banca de lângă geamul deschis. Deodată se aude un fâşâit... vântul răsfoia manualul, întorcându-i filele cu putere, parcă-l citea!

Fetiţa se apropie şi atinse cartea şi, ca prin minune, se trezi în mijlocul unei păduri, în faţa unui copac uriaş. Se uită speriată în stânga şi în dreapta şi închise ochii, sperând să fie doar imaginaţia ei. Într-adevăr, când îi deschise din nou, se afla tot în clasă, dar, spre surprinderea ei, auzi un glas:

– Pomul pe care l-ai văzut eram eu înainte ca oamenii să mă transforme în ceea ce sunt acum!

Fetiţa se uită mirată în jur, neştiind ce să creadă, dar privirea îi reveni pe manual când filele în bătaia vântului îi atinseră mâna. Cu tremur în glas întrebă:

– Tu ai vorbit?

– Da, eu! Şi vântul deschise cartea la prima lecţie. Voi fi îndrumătorul tău anul acesta, dar trebuie să ai grijă de mine!

– Oooooo, dar oare am înnebunit? Cum să vorbească o carte?

– Nu, n-ai înnebunit! Toate cărţile au dreptul să vorbească în prima zi de şcoală!

– Da, dar tu, cum ţi-ai făcut curaj să-mi vorbeşti?

– Pentru că atunci când te-am văzut că păşeşti în clasă, ţi-am ghicit curiozitatea şi dorinţa de a învăţa.

Fetiţa s-a aşezat mai bine pe scaun, şi-a pus capul pe mâini, iar manualul şi-a început povestea:

– Primele lucruri pe care mi le aduc aminte sunt pădurea şi animalele... Eram un stejar, care a trăit veacuri întregi şi a văzut lucruri pe care oamenii din ziua de azi doar şi le pot imagina din cărţi!

Încă de când eram doar un pomişor aveam ceva special, deoarece aveam un semn specific. Nimeni nu ştia ce înseamnă. Odată cu scurgerea vremii mi-am dat seama că semnul este o cruce, dar care avea o formă deosebită... şi datorită ei am fost ocrotit veacuri de-a rândul!

La poalele mele a fost îngropat haiducul Toma Alimoş, pe care l-am plâns şi eu împreună cu întreaga natură, la umbra crengilor mele s-au odihnit Horia, Cloşca şi Crişan, când se ascundeau de urmăritori. De câte iscoade i-am protejat şi câţi domnitori am văzut trecând şi oprindu-se să mă admire! Până şi animalele se opreau şi mă priveau!

Scanned with OKEN Scanner

Câte bătălii au trecut pe lângă mine şi am scăpat cu bine, până când s-a născut o legendă pe seama semnului meu. Se spunea că cine îmi va tăia semnul fără să-l distrugă cu un cuţit cu lama confecţionată din aur, argint sau bronz, va învinge toate relele şi va trece de toate obstacolele din viaţă! Ei bine, legenda a uitat să spună şi partea rea, sau pagina pe care era scrisă s-a pierdut! Partea rea era că cine va distruge crucea va muri în chinuri groaznice şi tot neamul lui va fi blestemat pe vecie! Sâmburele de adevăr al poveştii este că cineva chiar a făcut acest lucru şi a devenit cel mai mare domnitor, dar după moartea sa, fiul acestuia, neştiind care era motivul succesului tatălui său, a găsit coaja pe care era semnul şi i-a dat foc. În acel moment o jumătate din trunchiul meu s-a uscat şi aşa am trăit mulţi ani, până când oamenii neştiutori m-au tăiat, crezând că oricum o să mor şi astfel am devenit mobilă.

– Mobilă? Dar cum...

– Lasă-mă să termin... Da, am devenit mobilă, numai că a mai rămas o parte din mine, care mai avea încă semnul imprimat, şi această parte sunt filele unite pe care le vezi acum!

– Să înţeleg că tu eşti singurul manual care are filele făcute din pomul acesta deosebit?

– Da... şi de aceea sunt un manual mai special...

– Dar spune-mi, s-a împlinit legenda? Ce s-a întâmplat cu fiul domnitorului?

– Tot ce îţi mai pot spune e să ai grijă de mine!

Glasuri de copii pe hol, uşa de la clasă deschizându-se... Într-o secundă, vântul încetă a mai bate, iar manualul stătea acolo ca orice altă carte, parcă nu ar fi vorbit el cu câteva minute înainte!

Fetiţa îl luă şi văzu surprinsă că pe pagina unde rămăsese deschis manualul era imprimat un semn ciudat care se asemăna cu o cruce! A zâmbit cu tristeţe, înţelegând totul, l-a sărutat şi l-a strâns la piept.

✿ **12. Atelier.** Filă de jurnal

Miroase a toamnă

O zi obişnuită, la ceas târziu de toamnă. Stau la fereastră şi privesc cum pomii aceia verzi de astă primăvară au rămas golaşi, neajutoraţi, iar eu mă întreb de ce nu-şi pot păstra culoarea frunzei şi tinereţea pură?! E legea firii, unii se nasc, întineresc pentru a trăi şi ei bucuriile şi speranţa vieţii, iar alţii îşi strâng bagajele, îndreptându-se spre noi orizonturi, necunoscute deocamdată.

Scanned with OKEN Scanner

O rază de soare îmi mângâie blând faţa, trezind în mine admiraţia faţă de creaţia naturii şi un zâmbet cald îmi luminează chipul. Mă obişnuisem cu păsărelele, cu rândunicile ce zi de zi îmi băteau în geam să le deschid şi să le presar grăunţe pe pervaz.

E frig! Mă îmbrac mai gros şi plec în parc. Deja miroase a toamnă. În luna aceasta castanii vorbesc, frunzele îşi murmură cântecul de despărţire, iar blocurile au o culoare violetă văzute în amurg.

– Ce friguroasă e toamna asta,... la noapte o să fie frig!

Timpul trece pe nesimţite, iar soarele, obosit de arşiţa verii, se ascunde după deal, pe când măreaţa lună apare, ca de obicei, mândră şi graţioasă.

Un vânt rece suflă cu putere, iar frunzele răscolite de el îmi dau senzaţia că în spatele meu cineva mă urmăreşte pas cu pas.

Păşesc cu teamă, atentă la fiecare amănunt, iar într-un sfârşit ajung acasă. Încerc să deschid, dar nimic. Cheia nu se mai potrivea, parcă e o secvenţă dintr-un film de groază. La scurt timp uşa se dă în lături, lovindu-se cu putere de perete. E straniu!

Ce bine că totul a fost doar o închipuire şi ce bine e să fii acasă, într-un loc cald, plin de iubire şi siguranţă!

(Din compunerile elevilor)

Despre cărţi

„Cine ştie carte are patru ochi."

(Anton Pann)

„O carte este un prieten care nu ne înşeală niciodată."

(Des Barreaux)

„Nu-mi pot închipui o carte care nu îşi îndeamnă cititorii la bine."

(J.-J. Rousseau)

„Ceea ce face succesul unei cărţi este să o citeşti din curiozitate. Ceea ce îi face gloria, este să o reciteşti pentru a-ţi hrăni spiritul."

(Alfred de Vigny)

„Cărţile sunt prieteni reci şi siguri."

(Victor Hugo)

Reţine!

Textul prezintă într-un mod inspirat drumul cărţii de la autor, editor, până la cititor. Se subliniază obligaţia cititorului de a păstra şi de a respecta munca atâtor oameni care au trudit ca să facă posibilă apariţia acesteia. Cărţile se păstrează şi pentru generaţiile viitoare.

Scanned with OKEN Scanner

DOMNU' TRANDAFIR

după *Mihail Sadoveanu*

Mihail Sadoveanu este unul dintre marii noştri scriitori. Pentru copii a scris povestirile „Dumbrava minunată", „Domnu' Trandafir", „Nada florilor". În „Domnu' Trandafir", povestitorul îşi aminteşte cu emoţie de întâiul său învăţător şi de primii ani de şcoală.

✿ **1.** Încercuieşte răspunsurile potrivite:

Locul în care se petrece întâmplarea:

- O în mijlocul naturii;
- O în mijlocul satului;
- O la şcoală;
- O la râu.

Personajele sunt:

- O învăţătorul, Domnu' Trandafir;
- O elevii;
- O directorul şcolii;
- O elevul Sadoveanu.

✿ **2.** Leagă cuvintele cu acelaşi înţeles:

bunătate	a sclipi
a insufla	faimă
a scânteia	a încânta
mişcat	a inspira
mărire	coş
respect	blândeţe
vrednicie	stimă
paner	emoţionat
a fermeca	virtute

✿ **3.** Reuneşte perechile de cuvinte cu sens opus: *înalt, bunătate, departe, bogat, târziu, a se strânge, scund, năvalnic, aproape, a se împrăştia, sărac, răutate, devreme, domol.*

✿ **4.** Barează însuşirile care nu se potrivesc domnului Trandafir:

- ☐ bun;
- ☐ aspru;
- ☐ viclean;
- ☐ respectat;
- ☐ sensibil;
- ☐ iubitor de învăţătură;
- ☐ gospodar;
- ☐ îndrăgind copiii;
- ☐ cinstit;
- ☐ patriot;
- ☐ talentat;
- ☐ nepăsător.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **5.** Pune în ordine ideile principale ale lecturii:

- Lectura poveştii „Harap Alb" de Ion Creangă.
- Portretul domnului Trandafir.
- Frumoasa învăţătură dată de dascăl.
- Emoţia învăţătorului faţă de istoria poporului.
- Împrejurarea împletirii panerelor.

✿ **6.** Completează cu explicaţia potrivită:

Model: Domnului Trandafir îi scânteiau privirile şi era mişcat deoarece *iubea istoria glorioasă a poporului nostru.*

- ☆ Învăţătorul le insufla şcolarilor un respect nemărginit fiindcă ..... .
- ☆ Acesta i-a învăţat rugăciuni pentru că ..... .
- ☆ Dascălul i-a învăţat pe copii să creadă în trecut şi în vrednicia lor deoarece ..... .
- ☆ Povestea lui Harap Alb i-a rămas autorului în amintire fiindcă ..... .

✿ **7.** Barează răspunsul nepotrivit:

„seminţe bune ce au înflorit bogat mai târziu" înseamnă:

- ❑ învăţăturile dascălului s-au dezvoltat în sufletele elevilor;
- ❑ munca învăţătorului de a modela inimile copiilor nu a fost zadarnică;
- ❑ învăţăturile i-au transformat pe copii în nişte oameni adevăraţi;
- ❑ copiii şi-au adus aminte de sfaturile învăţătorului lor.

✿ **8.** Descoperă argumente în text în legătură cu ce i-a învăţat domnul Trandafir pe elevii săi:

- să fie buni creştini;
- să iubească adevărul şi frumosul;
- să-şi cinstească ţara şi istoria poporului;
- să respecte istoria glorioasă a strămoşilor;
- să creadă în ei şi în calităţile poporului român;
- să îndrăgească creaţia şi cântecele populare;
- să fie nişte buni gospodari;
- să fie oameni adevăraţi;
- să îndrăgească învăţătura şi lectura.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **9.** Grupează sentimentele pe care le încearcă şcolarii faţă de învăţătorul lor:

✎ dragoste; ✎ încredere; ✎ emoţie;

✎ descurajare; ✎ respect; ✎ tristeţe.

✿ **10.** *a)* Scrie titlurile a trei poveşti al căror autor este Ion Creangă.

b) Notează titlurile a trei povestiri scrise de Mihail Sadoveanu.

✿ **11.** Răspunde cu **DA** sau **NU**!

a) Îţi place să citeşti? ☐☐

b) Te bucuri când primeşti cadou o carte? ☐☐

c) Preferi televizorul? ☐☐

d) Îi rogi pe părinţi să-ţi cumpere cărţi? ☐☐

e) Preferi internetul? ☐☐

f) Apreciezi o carte mai mult decât un joc video? ☐☐

Reţine!

Scriitorul îşi aminteşte cu duioşie şi respect de învăţătorul său, Domnu' Trandafir. Învăţăturile acestuia au rodit bogat în sufletele şcolarilor, ajutându-i să ajungă nişte oameni adevăraţi cu credinţă în Dumnezeu, cu dragoste faţă de ţară şi cu încredere în virtuţile poporului român, demn de toată cinstea.

LECTURĂ

Povestea lui Harap Alb
– fragmente –

de *Ion Creangă*

Amu cică era odată într-o ţară un crai care avea trei feciori. Şi craiul acela avea un frate mai mare, care era împărat într-o ţară mai depărtată. Şi împăratul, fratele craiului, se numea Verde împărat, şi împăratul Verde nu avea feciori, ci numai fete.

Copiii celor doi fraţi nu se întâlniseră niciodată. Împăratul Verde, căzând la pat, îl roagă pe crai să îi trimită dintre feciorii săi un urmaş la tron. Acesta îşi pune mai întâi fiii la încercare pentru a vedea dacă se poate baza pe ei, îmbrăcând pielea unui urs şi ţinându-le calea. Atât fiul cel mare, cât şi cel mijlociu fac calea întoarsă, speriaţi de fiorosul animal. Craiul îşi mustră feciorii cu tristeţe în glas. Băiatul cel mic, supărat că nu-şi poate ajuta tatăl, ajunge într-o pădure unde se întâlneşte cu o babă gârbovă, care pentru un ban îi dă câteva sfaturi.

Scanned with OKEN Scanner

– De unde dai, milostivul Dumnezeu să-ţi deie – zise baba – şi mult să te înzilească, luminate crăişor, că mare norocire te aşteaptă. Puţin mai este şi-ai să ajungi împărat, care n-a mai stat altul pe faţa pământului, aşa de iubit, de slăvit şi de puternic. Acum, luminate crăişor, ca să vezi cât poate să-ţi ajute milostenia, stai liniştit, uită-te drept în ochii mei şi ascultă cu luare-aminte ce ţi-oi spune: du-te la tată-tău şi cere să-ţi deie calul, armele şi hainele cu care a fost el mire, şi atunci ai să te poţi duce unde n-au putut merge fraţii tăi: pentru că ţie a fost scris de sus să-ţi fie dată această cinste. Tatu-tău s-a împotrivi şi n-a vrea să te lase, dar tu stăruieşte pe lângă dânsul cu rugăminte, că ai să-l înduplecî. Hainele despre care ţi-am vorbit sunt vechi şi ponosite şi armele ruginite, iară calul ai să-l poţi alege punând în mijlocul hergheliei o tavă plină cu jăratic; şi care dintre cai a veni la jăratic să mănânce, acela are să te ducă la împărăţie şi are să te scape de multe primejdii. Ţine minte ce-ţi spun eu, că poate să ne mai întâlnim la vrun capăt de lume, căci deal cu deal se ajunge, dar încă om cu om!

Mezinul îi cere voie tatălui să se ducă să-şi încerce norocul, la rândul său. El face întocmai cum îl povăţuise baba şi se alege cu un cal minunat cu care pleacă la drum. Crăişorul nu se sperie de tatăl său deghizat în urs pe care îl înfruntă curajos şi apoi îşi continuă călătoria.

În cale îi iese un spân care în cele din urmă îi devine slugă. Prin vicleşug, Spânul îl face pe băiat să intre într-o fântână părăsită în care îl închide şi-l forţează să-i destăinuie unde se duce. Apoi îl face servitorul lui şi-i pune numele Harap Alb.

Cei doi ajung împreună în împărăţia lui Verde Împărat. Spânul deja îşi pusese în gând să scape de fiul craiului. Prima oară îl trimite să-i aducă „sălăţi" din grădina ursului, convins că fiara îi va veni de hac. Harap Alb porneşte pe calul său şi este ajutat cu bunăvoinţă de Sfânta Duminică.

Şi cum iese Sfânta Duminică afară, odată porneşte desculţă prin rouă, de culege o poală de somnoroasă, pe care o fierbe la un loc cu o vadră de lapte dulce şi cu una de miere, şi apoi ia *mursa*[1] aceea şi iute se duce de o toarnă în fântâna din grădina ursului, care fântână era plină cu apă până la gură. Şi mai stând Sfânta Duminică oleacă în preajma fântânii, numai iaca ce vede că vine ursul cu o falcă în ceriu şi cu una în pământ, *mornăind*[2] înfricoşat. Şi cum ajunge

[1] *mursă* = zeamă dulce, scoasă din flori; miere; zahăr

[2] *mornăi* = a vorbi pe nas, a mormăi

Scanned with OKEN Scanner

la fântână, cum începe a bea laçom la apă şi a-şi linge buzele de dulceaţa şi bunătatea ei. Şi mai stă din băut şi iar începe a mornăi; şi iar mai bea câte un răstimp şi iar mornăieşte, până ce de la o vreme încep a-i slăbi puterile şi, cuprins de ameţală, pe loc cade jos şi adoarme mort, de puteai să tai lemne pe dânsul.

Atunci Sfânta Duminică, văzându-l aşa, într-o clipă se duce şi, deşteptând pe Harap Alb chiar în miezul nopţii, îi zice:

– Îmbracă-te iute în pielea cea de urs care o ai de la tată-tău, apucă pe ici tot înainte şi, cum îi ajunge în răscrucile drumului, ai să şi dai de grădina ursului. Atunci sai răpede înlăuntru de-ţi ia sălăţi într-ales şi câte-i vrea de multe, căci pe urs l-am pus eu la cale. Dar la toată întâmplarea, de-i vedea şi-i vedea că s-a trezit şi năvăleşte la tine, zvârle-i pielea cea de urs şi apoi fugi încoace spre mine cât îi putea.

Harap Alb face cum îi zice Sfânta Duminică. Şi cum ajunge în grădină, odată începe a smulge la sălăţi într-ales şi leagă o sarcină mare-mare, cât pe ce să n-o poată ridica în spinare. Şi când să iasă cu dânsa din grădină, iaca ursul se trezeşte, şi după dânsul, Gavrile! Harap Alb dacă vede reaua, i-aruncă pielea cea de urs, şi apoi fuge cât ce poate cu sarcina în spate, tot înainte la Sfânta Duminică, scăpând cu obraz curat.

Spânul îl trimite din nou pe Harap Alb să-i aducă nestemate din pădurea cerbului care avea puterea de a omorî orice fiinţă spre care îşi îndrepta privirea. Din nou bietul fiu de crai este ajutat de buna Sfânta Duminică. Văzând că nu e chip să-l piardă cu una cu două, Spânul îl trimite din nou pe crăişor să-i aducă pe fata împăratului Roş. În drumul său Harap Alb ajută nişte furnici şi albine care îi promit la rândul lor ajutorul şi se întâlneşte cu Gerilă, Flămânzilă, Setilă, Ochilă şi Păsări-Lăţi-Lungilă, care i se alătură.

Amu Harap Alb şi cu ai săi merg ei cât merg, şi într-o târzie vreme ajung la împărăţie, Dumnezeu să ne ţie, că cuvântul din poveste înainte mult mai este. Şi cum ajung odată intră buluc în ogradă, tusşese, Harap Alb înainte şi ceilalţi în urmă, care de care mai *chipos*[1] şi mai îmbrăcat, de se târâiau aţele şi *curgeau oghelele după dânşii*[2], parcă era oastea lui Papuc Hogea Hogegarul.

---

[1] *chipos* = chipeş, falnic, mândru

[2] *a curge oghele (obiele) după cineva* = a fi zdrenţăros

Scanned with OKEN Scanner

Ş-atunci Harap Alb se şi înfăţoşază înaintea împăratului Roş, spunându-i de unde, cum, cine şi pentru ce anume au venit. Împăratului i-a fost de-a mirarea, văzând că nişte golani au asemenea îndrăzneală, de vin cu neruşinare să-i ceară fata, fie din partea oricui ar fi. Dar nevoind a le strica inima, nu le spune nici da, nici ba, ci le dă răspuns ca să rămâie peste noapte acolo, şi până mâni dimineaţă s-a mai gândi el ce trebuie să facă... Şi pe altă parte împăratul odată chemă în taină pe un credincios al său, şi dă poruncă să-i culce în casa cea de aramă înfocată, ca să doarmă pentru veşnicie, după cum păţiseră şi alţi peţitori poate mai ceva decât aceştia.

Atunci credinciosul împăratului se duce răpede şi dă foc casei celei de aramă pe dedesubt, cu 24 stânjeni de lemne, de se face casa roşă cum e jăraticul. Apoi, cum însărează, vine şi pofteşte pe oaspeţi la culcare. Gerilă, atunci, năzdrăvan cum era el, chemă pe tovarăşii săi deoparte şi le zice încetişor:

– Măi, nu cumva să vă împingă mititelul să intraţi înaintea mea, unde ne-a duce omul ţapului celui roş, că nu mai ajungeţi să vedeţi ziua de mâne. Doar unu-i împăratul Roş, vestit prin meleagurile aceste pentru bunătatea lui cea nepomenită şi milostivirea lui cea neauzită. Îl ştiu eu cât e de *priitor*[1] şi de darnic la spatele altora. Numai de nu i-ar muri mulţi înainte; să trăiască trei zile cu cea de alaltăieri. D-apoi feţişoara lui... a zis dracul, şi s-a făcut: bucăţică ruptă tată-său în picioare, ba încă şi mai şi.... Vorba ceea: Capra sare masa şi iada sare casa. Dar las' că ş-au găsit ei omul... De nu le-oi veni eu de hac în astă-noapte, nici mama dracului nu le mai vine.

– Aşa gândesc şi eu, zise Flămânzilă. Ş-a pus el împăratul Roş boii în cârd cu dracul, dar are să-i scoată fără coarne.

– Ba mi se pare c-a da el şi teleagă, şi plug, şi *otic*[2], şi tot, numai să scape de noi, zise Ochilă.

– Ia ascultaţi, măi, zise Gerilă: vorba lungă sărăcia omului. Mai bine haidem la culcare, că ne aşteaptă omul împăratului cu masa întinsă, făcliile aprinse şi cu braţele deschise. Hai! ascuţiţi-vă dinţii şi porniţi după mine.

Ş-odată pornesc ei, teleap-teleap-teleap şi cum ajung în dreptul uşii, se opresc puţin. Atunci Gerilă suflă de trei ori cu buzişoarele sale cele iscusite, şi casa rămâne nici fierbinte, nici rece, cum e mai bine de dormit într-însa. Apoi intră cu toţii

[1] *priitor* = care prieşte
[2] *otic* = lopăţică de curăţat pământul de pe plug

Scanned with OKEN Scanner

înlăuntru, se tologeşte care unde apucă şi... tac mă cheamă. Iară credinciosul împăratului, încuind uşa pe dinafară cu răpegiune, le zise cu răutate:

– Las' că v-am găsit eu ac de cojoc. De acum dormiţi, dormire-aţi somnul cel de veci, că v-am aşternut eu bine. Vă veţi face voi scrum până mâne dimineaţă.

Apoi îi lasă acolo, şi el se duce în treaba lui. Dar Harap Alb şi cu ai săi nici nu *bindiseau*[1] de asta; ei cum au dat de căldurică, pe loc li s-au muiet ciolanele şi au început a se întinde şi a se hârjoni în ciuda fetei împăratului Roş. Ba încă Gerilă se întindea de căldură, de-i treceau genunchele de gură. Şi hojma *morocănea*[2] pe ceilalţi, zicând:

– Numai din pricina voastră am răcit casa, căci pentru mine era numai bună, cum era. Dar aşa păţeşti dacă te iei cu nişte bicisnici. Las' că v-a mai plăti el berechetul acesta de altă dată. Ştii că are haz şi asta! Voi să vă lăfăiţi şi să huzuriţi de căldură, iară eu să crăp de frig. Bună treabă! Să-mi dau eu liniştea mea pentru hatârul nu ştiu cui! Acuş vă *târnăiesc*[3] prin casă, pe rudă, pe sămânţă; încaltea să nu se aleagă nimica nici de somnul meu, dar nici de al vostru.

Văzând că au făcut faţă acestei încercări, împăratul îi pune să dea gata o cantitate uriaşă de mâncare şi băutură pe care o termină foarte repede Flămânzilă şi Setilă.

Harap Alb iese atunci din mijlocul celorlalţi, şi iar se înfăţoşază înaintea împăratului, zicând:

– Să trăiţi, luminate împărate! De acum cred că mi-ţi da fata, ca să vă lăsăm în pace şi să ne ducem în treaba noastră, căci nepotul împăratului Verde ne-a fi aşteptând cu nerăbdare...

– A veni ea şi vremea aceea, voinice, zise împăratul cam cu jumătate de gură. Dar ia mai aveţi puţină răbdare, căci fata nu-i de cele de pe drumuri, s-o luaţi numai aşa cum s-ar întâmpla. Ia să mai vedem, cam cum ar veni trebuşoara asta? Nu-i vorbă, de mâncat aţi mâncat, şi de băut aţi băut fiecare cât şapte-sprezece; însă de acum înainte mai aveţi şi ceva treabă de făcut: iaca, vă dau o *mierţă*[4] de sămânţă de mac, amestecată cu una de năsip mărunţel, şi până mâne dimineaţă să-mi alegeţi macul de o parte, fir-de-fir, şi năsipul de altă parte. Nu cumva să găsesc vreun fir de mac printre năsip sau vreunul de năsip printre mac, că atuncea am stricat pacea. Şi dacă-ţi putea scoate la capăt trebuşoara asta, atunci oi mai vedea eu... Iară de nu – veţi plăti cu capul obrăznicia ce aţi întrebuinţat faţă de mine, ca să prindă şi alţii la minte, văzând de patima voastră.

---

[1] *bindisi* = a-i păsa, a se sinchisi
[2] *morocăni* = a mustra pe cineva mereu
[3] *târnăi* = a părui, a târî pe cineva de păr
[4] *mierţă* = unitate de măsură pentru cereale de aproximativ 215 l

Scanned with OKEN Scanner

De această încercare Harap Alb scapă cu ajutorul furnicilor, care după ce-şi termină treaba se duc şi îl pişcă pe împărat. Ultima probă la care sunt supuşi cei şase tovarăşi este aceea de a o păzi pe fiica împăratului Roş. Aceasta se preface într-o pasăre şi se ascunde în diferite locuri, dar este zărită de Ochilă şi recuperată de Păsări-Lăţi-Lungilă. După ce Harap Alb o recunoaşte pe prinţesă cu ajutorul albinei, în ultima probă născocită de împărat, îi vine şi fiicei lui o idee.

– Ia mai îngăduieşte puţin, nerăbdătorule, zise fata împăratului, luând o turturică în braţe, spunându-i nu ştiu ce la ureche şi sărutând-o cu drag. Nu te grăbi aşa, Harap Alb, că te-i pripi. Stai, că mai ai şi cu mine oleacă de vorbă. Înainte de pornire, trebuie să meargă calul tău şi cu turturica mea să-mi aducă trei *smicele*[1] de măr dulce şi apă vie şi apă moartă, de unde se bat munţii în capete. Şi de-a veni turturica mea înainte cu smicelele şi apa, ie-ţi nădejdea despre mine, că nu merg, ferească Dumnezeu! Iară de-a avea noroc, ş-a veni calul tău mai întâi, şi mi-a aduce cele poroncite, să ştii că merg cu tine oriunde mi-i duce, s-a mântuit socoteala.

Şi atunci odată pornesc şi turturica, şi calul, fugind pe întrecute, când pe sus, când pe jos, după cum cerea trebuinţa.

Dar turturica, fiind mai uşoară, ajunge mai înainte. Şi pândind tocmai când era soarele în cruce, de se odihneau munţii numai pentru o clipită, se răpede ca prin foc şi ie trei smicele de măr dulce şi apă vie şi apă moartă, şi apoi ca fulgerul se întoarce înapoi. Şi când pe la poarta munţilor, calul îi iese înainte, o popreşte în cale şi o ie cu măgulele, zicându-i:

– Turturică-rică, dragă păsărică, adă la mine cele trei smicele de măr dulce, apa cea vie şi cea moartă, şi tu du-te înapoi de-ţi ie altele, şi mi-i ajunge pe drum, căci eşti mai sprintenă decât mine. Hai, nu mai sta la îndoială şi dă-mi-le, căci atunci are să fie bine şi de stăpânu-meu şi de stăpână-ta, şi de mine şi de tine, iară de nu mi le-i da, stăpânul meu Harap Alb este în primejdie, şi de noi încă n-are să fie bine...

Turturica parcă n-ar fi voit, dar calul nu mai întreabă de ce-i e cojocul: se răpede şi-i ie apa şi smicelele cu hapca şi apoi fuge cu dânsele la fata împăratului şi i le dă, de faţă cu Harap Alb. Atunci lui Harap Alb i s-a umplut inima de bucurie.

Vine ea şi turturica mai pe urmă, dar ce ţi-i bună?

– Alei, *ţolină*[2] ce-mi eşti! zise fata împăratului. Da' bine m-ai vândut. Dacă e aşa, hai porneşte chiar acum la împăratul Verde şi vesteşte-i că venim şi noi în urmă.

Atunci turturica porneşte, iară fata împăratului îngenunche dinaintea tătâne-său şi zice:

– Binecuvântează-mă, tată, şi rămâi sănătos! Se vede că aşa mi-a fost sortit şi n-am ce face; trebuie să merg cu Harap Alb şi pace bună!

---

[1] *smicea* = lăstar, mlădiţă

[2] *ţolină* = femeie vicleană

Scanned with OKEN Scanner

[...] Şi mai merg ei, cât mai merg, şi de ce mergeau înainte, de ce lui Harap Alb i se tulburau minţile, uitându-se la fată şi văzând-o cât era de tânără, de frumoasă şi plină de vină-ncoace.

Sau nu mai ştiu eu cum să zic, ca să nu greşesc? Dar ştiu atâta, că ei mergeau fără a simţi că merg, părându-li-se calea scurtă şi vremea şi mai scurtă, ziua ceas şi ceasul clipă; dă, cum e omul când merge la drum cu dragostea alăturea.

Nu ştia sărmanul Harap Alb ce-l aşteaptă acasă, căci nu s-ar fi gândit la de-alde acestea. [...]

Dar iaca ce m-am apucat de spus. Mai bine vă spuneam că turturica ajunsese la împăratul Verde şi-l înştiinţase că vine şi Harap Alb cu fata împăratului Roş.

Atunci împăratul Verde a şi început a face pregătire, ca pentru o fată de împărat, dând poroncă să li iasă întru întâmpinare. Iară spânul *icnea*[1] în sine şi se gândea numai la răzbunare.

În sfârşit, mai merge Harap Alb cu fata împăratului cât mai merge, şi de la o vreme ajung şi ei la împărăţie.

Şi când colo, numai iaca ce le iese înainte împăratul Verde, fetele sale, spânul şi toată curtea împărătească ca să-i primească. Şi văzând spânul cât e de frumoasă fata împăratului Roş, odată se răpede să o ieie în braţe de pe cal; dar fata îi pune atunci mâna în piept, îl brânceşte cât colo şi zice:

– Lipseşte dinaintea mea, spânule! Doar n-am venit pentru tine, ş-am venit pentru Harap Alb, căci el este adevăratul nepot al împăratului Verde.

Atunci împăratul Verde şi fetele sale au rămas încremeniţi de ceea ce au auzit. Iară spânul, văzând că i s-a dat vicleşugul pe faţă, se răpede ca un câne turbat la Harap Alb, şi-i zboară capul dintr-o singură lovitură de paloş, zicând:

– Na! aşa trebuie să păţească cine calcă jurământul!

Dar calul lui Harap Alb îndată se răpede şi el la spân, şi zice:

– Pân-aici, spânule! Şi odată mi ţi-l înşfacă cu dinţii de cap, zboară cu dânsul în înaltul ceriului şi apoi dându-i drumul de acolo, se face spânul până jos praf şi pulbere.

Iară fata împăratului Roş, în învălmăşagul acesta, răpede pune capul lui Harap Alb la loc, îl înconjură de trei ori cu cele trei smicele de măr dulce, toarnă apă moartă să steie sângele şi să se prindă pielea, apoi îl stropeşte cu apă vie şi atunci Harap Alb îndată învie, şi ştergându-se cu mâna pe la ochi, zice suspinând:

– Ei, da' din greu mai adormisem!

– Dormeai tu mult şi bine, Harap Alb, de nu eram eu, zise fata împăratului Roş, sărutându-l cu drag şi dându-i iar paloşul în stăpânire.

Şi apoi îngenunchind amândoi dinaintea împăratului Verde, îşi jură credinţă unul altuia, primind binecuvântare de la dânsul şi împărăţia totodată...

[1] *icni* = a suspina, a geme înăbuşit de ciudă

Scanned with OKEN Scanner

EVALUARE

1 **Citeşte fragmentele de mai jos şi subliniază formulele de permisiune, de solicitare, de salut şi de refuz:**

a) „Împăratul, deznădăjduit, pusese în gând să taie pomul; dar fiul său cel mai mic, Prâslea, veni cu rugăciune către tată-său şi-i zise:

– Tată, atâţia ani l-ai ţinut, ai suferit atâtea necazuri după urma acestui pom, mai lasă-l, rogu-te, şi anul acesta, să-mi încerc şi eu norocul.

– Fugi d-aci, nesocotitule, zise împăratul. Fraţii tăi cei mai mari, atâţi şi atâţi oameni voinici şi deprinşi cu nevoile n-au putut face nimic, şi tocmai tu, un mucos ca tine o să izbutească?"

(Petre Ispirescu, *Prâslea-cel-Voinic şi merele de aur)*

b) „Rămas-bun, prefăcuţilor! Amintiţi-vă de proverbul care spune: Lucrul dobândit în mod necinstit nu foloseşte."

(Carlo Collodi, *Pinocchio)*

2 **Precizează titlul şi autorul fiecărui fragment de la exerciţiul anterior. Specifică felul de litere utilizat în scrierea acestora.**

3 **Indică personajele din primul fragment.**

4 **Transcrie proverbul de la exerciţiul 1 şi explică-l oral.**

5 **Leagă cuvintele cu sens asemănător:**

deznădăjduit	rugăminte
rugăciune	suferinţă
necaz	nechibzuit
nesocotit	descurajat

6 **Scrie cuvintele cu sens opus extrase din text:**

- fericit –
- bucurie –
- ghinion –
- slab –

Scanned with OKEN Scanner

PUIŞORII

după *Emil Gârleanu*

✿ **1.** Alege explicaţiile potrivite:

Puişorii îşi iau rămas bun de la copil şi de la cuibul lor deoarece voiau:

- O să nu uite locul unde era cuibul lor;
- O să-şi amintească de copil;
- O să se mai odihnească puţin.

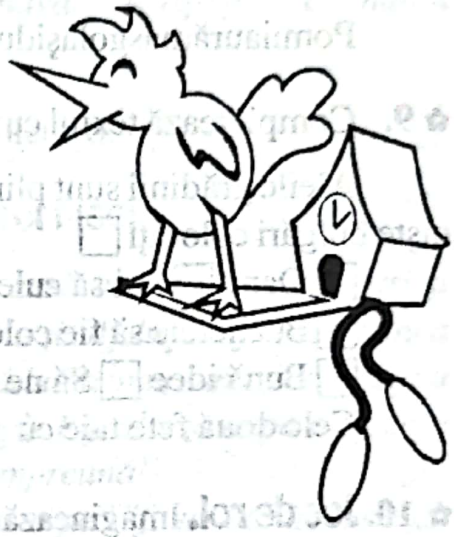

Copilaşul a început să plângă pentru că:

- O îl certase mama lui;
- O plecaseră puişorii;
- O el credea că n-o să-i mai vadă niciodată.

Mama l-a îmbărbătat spunându-i că:

- O este băiat mare;
- O puişorii nu vor pleca;
- O puişorii se vor întoarce la primăvară.

✿ **2.** Alege din textul lecturii un cuvânt care arată mulţimea rândunelelor.

✿ **3.** Leagă corespunzător cuvintele cu acelaşi sens:

a căpăta	netemător	*a urmări*	orizont
cuminte	a se înălţa	*văzduh*	a se calma
a se ridica	a reveni	*a se linişti*	a observa
curajos	ascultător	*a şopti*	cer
a se întoarce	a primi	*zare*	a murmura

✿ **4.** Completează:

el a zburat	*ea a cântat*	*el a privit*	*ea s-a despărţit*
ei	ele	ei	ele .....

✿ **5.** Notează între paranteze numărul de silabe al cuvintelor:

copilaşul, streaşină, rândunele, neastâmpărat, deodată.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **6.** Alege din textul lecţiei cuvintele care arată obiecte mai mici, apoi indică formele corespunzătoare cuvintelor:

Exemplu: copil – copilaş

cap –
cuib –
băiat –
casă –

✿ **7.** Scrie cuvintele cu sens opus:

- plecare –
- neastâmpărat –

- a se întoarce –
- a se odihni –

✿ **8.** Delimitează cuvintele din propoziţie:

Pomiiaurămasgolaşidupăplecareapăsărilor.

✿ **9.** Completează textul cu semnele de punctuaţie potrivite:

Aleile grădinii sunt pline de dalii ☐ crizanteme şi tufănele ☐ Florile par nişte bulgări coloraţi ☐

☐ Oana ☐ hai să culegem câteva crizanteme ☐
☐ Buchetele să fie colorate diferit în fiecare cameră ☐ întrebă Oana.
☐ Bună idee ☐ Să ne apucăm de treabă ☐
Cele două fete taie cu gingăşie florile toamnei ☐

✿ **10. Joc de rol.** Imaginează-ţi o întâmplare legată de plecarea puişorilor, având ca titlu „Supărarea lui Azor".

Supărarea lui Azor

Citeşte următoarele variante:

Azor e tare necăjit. A fost certat de stăpână fără să fie vinovat cu ceva. Stătea pe prispă, când l-a văzut pe Motocel furişându-se spre colţul casei. Păşea încet pe pernuţele lăbuţelor şi se uita cu viclenie. La ce se uita, oare? Azorel a întins capul ca să vadă mai bine.

– Aha!

Motocel privea ţintă spre puişorii de rândunică. Aceştia se apropiaseră de mălaiul pentru găinuşe. Ciripeau vesel şi fără grijă.

Un pas şi pisoiul ar fi pus lăbuţa pe unul dintre puişori. Azor a lătrat furios. Când s-a sculat, a atins ulciorul cu apă pus pe prispă. Acesta s-a răsturnat şi s-a spart. Stăpâna a ieşit din casă şi l-a alungat supărată în timp ce strângea cioburile împrăştiate.

- *– De ce-or fi puişorii atât de uituci? se întreba odată Azor, după ce puiul de rândunică nu l-a mai băgat în seamă. Ce ai, Codiţă, te-am supărat?*

Scanned with OKEN Scanner

– Ba nu, dar trebuie să-mi fac bagajele pentru lunga călătorie peste mări şi ţări. Coaja albă şi subţire nu mai poate să mă adăpostească, cuibul nu e nici el prea călduros, iar la iarnă... ce ne facem?

– Şi eu, cu mine ce se va-ntâmpla? Ai uitat cum te-am găsit în iarbă şi te-am îngrijit, te-am pus lângă inima mea şi nu te-am lăsat să păţeşti nimic rău?

– N-am uitat cât de cald şi bine îmi era şi cum adormeam în siguranţă, dar iarna cu viscol e aproape şi trebuie să plecăm cât mai curând dacă vrem să nu îngheţăm. Tu ai blana deasă şi cuşca te va adăposti de vremea rea.

– Ai dreptate, dar când va fi iar soare, la primăvară, te aştept să colindăm împreună câmpiile.

✿ **11. Atelier.** Povesteşte o faptă bună pe care ai făcut-o.

Cãţeluşa cu trei pisoi

La marginea unui sat, într-o casă veche, cu porţi mari şi curte încăpătoare, trăiau doamna Ana şi căţeluşa Fifi, care îi ţinea tovărăşie în plimbările ei. Colindau pădurea împreună şi se bucurau de frumuseţile naturii. Lângă sat curgea un râuleţ unde Fifi alerga după raţe, spre disperarea localnicilor. Câte zile frumoase au trăit împreună!

Într-o dimineaţă caldă, la începutul verii, iat-o pe Fifi venind în curte cu ceva în gură. Era un pisoi nou-născut, orb şi neajutorat. A mai făcut două drumuri, şi aşa stăpâna s-a trezit cu trei pisoi aruncaţi de cineva pe malul râului.

Căţeluşa s-a apucat de treabă... I-a spălat cu blândeţe, apoi a vrut să-i alăpteze, din instinct, deşi nu avea cu ce, iar pisoiaşii încercau de zor să sugă pentru a supravieţui.

Emoţionată, femeia s-a transformat în dădacă şi a hrănit pisoii cu biberonul, până când au crescut mai mari şi au început să mănânce singuri. Doi dintre pisoi şi-au găsit stăpâni, iar pe al treilea l-a luat la oraş stăpâna împreună cu preferata ei, Fifi. Se plimbau cu toţii prin parc, spre deliciul trecătorilor care vedeau cu încântare cum un pisoiaş se ţine după o căţeluşă care o urmează, la rândul ei, pe stăpână.

✿ **12. Portofoliu.** Completează fişa literară cu alte expresii frumoase legate de toamnă. Alcătuieşte un scurt text intitulat „Toamna”.

- *vesela verde câmpie acu-i tristă, veştejită;*
- *lunca, bătută de brumă, acum pare ruginită;*
- *frunzele [...] de crengi se dezlipesc.*

Scanned with OKEN Scanner

LECTURĂ

Nedespărţite!...

de *Emil Gârleanu*

Toamnă! Pădurea fumegă. Negurile se lasă perdeluind zările. Paserile se rotesc în înalt, se deşiră, iar se strâng şi iar se răresc, apoi îşi aleg călăuzele, le pun în frunte, şi-n vârf de săgeată călătoresc. Se ridică stolul sus-sus, pe apa albastră a cerului, şi lin, ca împinse de un dor tainic, vâslesc, se şterg din zarea plaiurilor noastre. Se duc!

Încotro?

În nopţile reci de toamnă văzduhul parcă freamătă. O lume ciudată pare că prinde fiinţă supt stele; noiane de frunze desprinse pare că sunt purtate de vânturi; umbre se strecoară rătăcite; ţipete răsar şi se sting; chemări de călăuzire umplu largul cuprinsului. Sunt paserile călătoare. Şi cu ele parcă iau ceva din sufletul nostru, în ochii lor parcă fură soarele, pe aripile lor parcă duc primăvara.

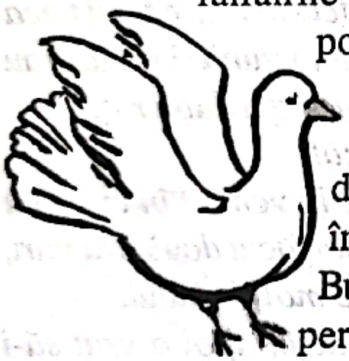

Un stol de turturele a întârziat. Grăbite s-au strâns în dimineaţa aceasta, şi-n fâlfâirile lor, cari se aud ca nişte sunete supte uşor dintr-un flaut, pornesc. Întâi o iau pe-aproape de pământ, peste lunci, deasupra rariştilor, printre plopii înalţi, ca şi cum ar vrea să mai vadă locurile aceste o dată. Apoi fac un ocol mare, de jur împrejurul păduricii, în vreme ce o rază de soare împunge pânza norilor şi tiveşte pe cer o dungă de lumină. Bucuroase, paserile bat din aripi şi se hotărăsc. Patru, două perechi, o iau mai înainte, o pereche rămâne în zbor mai potolit, în urmă. Ajung deasupra râului; un ţipet năbuşit, din guşă – un semn al călăuzei – vrea să le strângă pe toate la un loc. Şi-n clipa aceea un bubuit de puşcă clocoteşte aerul cuprinsurilor. Cele două perechi feresc ca fulgerul în lături; dar din perechea din urmă, o turturică îşi curmă zborul, îşi adună apoi puterile, cu cel din urmă fior al vieţii, se roteşte în două cercuri, se înalţă drept, ca o săgeată în văzduh, spre raza de soare, apoi cade rostogolindu-se în undele râului, care o fură şi o poartă mai departe.

Stingherul, soţul, urmăreşte puţin stolul, apoi se întoarce, caută îngrijat şi, pe apa turbure, îşi vede tovarăşa. O putere îl ţine atunci deasupra vâltoarei, cu ochii nedesprinşi de la trupul plăpând şi pătat de sânge ce lunecă la vale, de la trupul pe care, în cercuri strânse, îl urmăreşte mereu.

Şi supt cerul în care raza de soare s-a stins, călătoresc trei: stolul care se şterge în zare ca un rămas bun, paserea moartă mânată de valuri, şi porumbelul care se roteşte mereu, urmându-şi soţia, ca un simbol al veşnicei iubiri!...

Şi-n urma lor toamna cade mai grea!

Scanned with OKEN Scanner

CE TE LEGENI...

de *Mihai Eminescu*

Poetul **Mihai Eminescu** (1850-1889) s-a născut în Moldova, la Botoşani, în 1850 şi a copilărit la Ipoteşti. A murit la 39 de ani, lăsând în urma sa poezii, basme, nuvele şi povestiri. A iubit şi a cântat frumuseţile naturii în poezii ca: „La mijloc de codru", „Ce te legeni", „Fiind băiet păduri cutreieram...", „Revedere", „Povestea codrului", dar şi în basme precum „Făt-Frumos din Lacrimă"..

✿ **1.** Bifează răspunsul corect:

Poezia apare sub forma:

❑ unui dialog; ❑ unei povestiri; ❑ unei descrieri

Poetul stă de vorbă cu:

❑ codrul; ❑ păsările; ❑ vântul.

Momentul când are loc dialogul:

❑ într-o toamnă târzie; ❑ iarna; ❑ primăvara.

Ghici, ghicitoarea mea...

Când e zăpuşeală-n casă,
Ea-ţi întinde umbra deasă
Când e arşiţă şi soare,
Ea te-mbie cu izvoare
Cine-i zâna aceasta oare?

Paşte-n culme pe-nserate
Şi-are coarne rămurate.

Fel şi fel de pălării
Ascunse prin bălării.

Sus, pe coama munţilor,
Munţilor, cărunţilor,
Stă voinicul cel ţepos
Veşnic verde şi frumos.

✿ **2.** Completează cu versuri motivele pentru care codrul este trist:

- toamna a sosit;
- crengile-s aplecate la pământ;
- bate un vânt aspru;
- se simte gârbovit şi descurajat;
- iarna este aproape;
- simte că îmbătrâneşte;
- zilele se micşorează;
- frunzele copacilor cad;
- păsările călătoare pleacă;
- codrul rămâne singur şi trist.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **3.** Descoperă şi alte trăsături!

Codrul este înzestrat cu însuşiri omeneşti:

- ❑ vorbeşte;
- ❑ suferă;
- ❑ gândeşte;
- ❑ se simte părăsit, trist;
- ❑ simte că îmbătrâneşte;
- ❑ se simte descurajat.

Poetul înţelege şi împărtăşeşte sentimentele codrului ca un frate:

- ❑ tristeţe;
- ❑ singurătate;
- ❑ descurajare;
- ❑ optimism;
- ❑ suferinţă;
- ❑ voioşie.

Ideea trecerii timpului aduce tristeţe:

- ❑ „cu crengile la pământ";
- ❑ „trece vremea mea!";
- ❑ „Ziua scade, noaptea creşte";
- ❑ „frunzişul mi-l răreşte" .
- ❑ „Trec în stoluri rândunele,
  Ducând gândurile mele
  Şi norocul meu cu ele."
- ❑ „Iarna-i ici, vara-i departe."

✿ **4.** Leagă cuvintele cu sens opus:

a creşte	des
rar	a alunga
a chema	a scădea

Ştii care este rolul pădurii?

- Atrage precipitaţiile (ploi, ninsori etc.).
- Apără pământul împotriva distrugerilor provocate de vânt şi de ape.
- Fixează şi susţine solul şi nisipurile.
- Reţine apa ploilor la nivelul solului; de exemplu, 1 m² de muşchi care acoperă solul pădurilor reţine, asemenea unui burete, după o ploaie puternică 1 kg de apă.
- Purifică aerul.
- Asigură un climat mai blând.
- Oferă fructe de pădure, plante medicinale, ciuperci etc.
- Adăposteşte animale, păsări, plante.
- Asigură condiţii optime pentru sănătate, turism etc.
- Îndepărtează poluarea.

✿ **5.** Descoperă în poezie, apoi completează cu versuri şi subliniază:

✎ *repetiţii*: „Bate ....."

„....., ..."

✎ *personificări*: „Ducând gândurile mele"

„....."

Scanned with OKEN Scanner

✿ **6.** Alcătuieşte propoziţii cu: *mii, mi-i, naş, n-aş, mai, m-ai, i-au, iau.*

✿ **7.** Formează cuvinte noi după modelul dat:

gol	–	*golit*	pustiu	–	
veşted	–		mare	–	
lung	–		rotund	–	

Ştiai că...?

- În trecut, pădurea acoperea peste două treimi din suprafaţa ţării noastre.
- În prezent, în urma tăierilor masive, pădurea nu mai acoperă decât un sfert din teritoriul ţării, fiind sub limita admisă pentru ţările din această regiune a Europei.
- Defrişările masive au favorizat alunecările de teren, eroziunea solului şi inundaţiile.

✿ **8.** Descrie în câteva rânduri înfăţişarea codrului, folosind expresii din poezie:

- Codrul se leagănă trist, „cu crengile la pământ".
- El vede că îmbătrâneşte, că zilele se micşorează şi că frunzişul i se răreşte.
- Simte vântul rece al iernii, care îi alungă cântăreţii. Devine tăcut şi amorţit. Se simte singur şi pustiu...

✿ **9.** Grupează pe trei coloane cuvintele înrudite cu termenii: *munte, a şti, a cânta:*

muntos *cântecel* *ştiutor* *necântat*
ştire *Muntenia* *ştiinţă* *muntean*
ştiut *cântare* *muntenesc* *cântăreţ*
neştiutor *neştiinţă* *cântat* *munteneşte* *munteancă*

✿ **10.** Descoperă sensurile cuvintelor:

vie

Bunicul are o ***vie*** întinsă.
După accident, pisicuţa e ***vie*** şi nevătămată.
– O să ***vie*** şi el, spuse încrezător bunicul.

toc

Unchiul scria cu un ***toc*** vechi.
Mariei i s-a rupt un ***toc*** de la pantof.
Mama stătea zâmbitoare sub ***tocul*** uşii.
Fratele meu şi-a pierdut un ***toc*** albastru de ochelari.
Eu sunt harnică şi ***toc*** repede varza.
Toc! Toc! se aude ciocănitoarea.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **11. Joc de rol.** Imaginează un dialog:

- 😐 între o frunză şi toamnă;
- 😐 între o rândunică pregătindu-se de plecare şi codrul trist.

Sugestii:

- 😐 *Frunza îşi pune o rochie nouă, aurie, pentru a participa la balul dat de toamnă în pădure şi apare strălucind de frumuseţe. Frunza face parte din corpul de balet al frunzelor. Este remarcată pentru graţia cu care dansează şi pentru culoarea uimitoare a rochiei. Toamna o cheamă şi vrea să o cunoască. Află că aceasta se pregăteşte pentru un lung turneu.*
- 😐 *Frunza stă tristă, în rochia ei cea nouă. Trece toamna într-o trăsură aurită, opreşte şi vrea ca frunza să facă parte din alaiul ei strălucitor.*
- 😐 *Rândunica grăbită se pregăteşte de călătorie, iar codrul, trist din cauza despărţirii, încearcă să-i smulgă promisiunea că nu-l va uita şi se va întoarce la el.*
- 😐 *Codrul îi povesteşte rândunicii tot ce a auzit: că până la primăvară va fi tăiată o parte din el. Nu se ştie dacă rândunica îşi va mai regăsi cuibul sau prietenii din pădure.*

✿ **12.** Bifează şi alte elemente ale naturii întâlnite în poeziile eminesciene:

❑ teiul;	❑ izvorul;	❑ salcâmul;	❑ lacul;
❑ cerbii;	❑ soarele;	❑ luceferii;	❑ luna.

✿ **13.** Leagă însuşirile codrului de ideile pe care ni le poate sugera:

neclintit	• trecerea timpului, bătrâneţea
pustiu şi amorţit	• asemănarea cu poetul
trist şi gânditor	• veşnicia

✿ **14.** Formulează propoziţii asemănătoare folosind cuvântul „pustiu” cu sensuri diferite.

pustiu

Fiul împăratului a ajuns într-un ***pustiu***.
Sufletul mamei îndurerate este ***pustiu***.
Ţinutul din faţa ochilor pare ***pustiu***.

Scanned with OKEN Scanner

Reţine!

Scrisă într-o muzicalitate populară, poezia înfăţişează dialogul poetului cu codrul. Acesta apare personificat, ca un prieten vechi şi statornic al poetului. Codrul este pustiu şi trist la sfârşitul toamnei. Îşi pierde frunzişul şi este părăsit de cântecele păsărilor. Rămâne singur şi neputincios să înfrunte vântul rece al iernii. El apare copleşit de gânduri şi de tristeţe. Codrul simte dureros că timpul trece şi că îmbătrâneşte. Poetul simte şi el tristeţea codrului pustiu.

LECTURĂ

Revedere

de *Mihai Eminescu*

– Codrule, codruţule,
Ce mai faci, drăguţule,
Că de când nu ne-am văzut
Multă vreme au trecut
Şi de când m-am depărtat,
Multe lume am îmblat.

– Ia, eu fac ce fac de mult,
Iarna viscolu-l ascult,
Crengile-mi rupându-le,
Apele-astupându-le,
Troienind cărările
Şi gonind cântările;
Şi mai fac ce fac de mult,
Vara doina mi-o ascult
Pe cărarea spre izvor
Ce le-am dat-o tuturor,
Împlându-şi cofeile,
Mi-o cântă femeile.

– Codrule cu râuri line,
Vreme trece, vreme vine,
Tu din tânăr precum eşti,
Tot mereu întinereşti.

– Ce mi-i vremea, când de veacuri
Stele-mi scânteie pe lacuri,
Că de-i vremea rea sau bună,
Vântu-mi bate, frunza-mi sună;
Şi de-i vremea bună, rea,
Mie-mi curge Dunărea.
Numai omu-i schimbător,
Pe pământ rătăcitor,
Iar noi locului ne ţinem,
Cum am fost, aşa rămânem:
Marea şi cu râurile,
Lumea cu pustiurile,
Luna şi cu soarele
Codrul cu izvoarele.

Scanned with OKEN Scanner

CASA PĂPUŞII

după *Titel Constantinescu*

✿ **1.** Alege semnele venirii toamnei şi barează-le pe celelalte:

- ⇨ frunzele se îngălbenesc şi cad;
- ⇨ pomii înfloresc;
- ⇨ bate vântul;
- ⇨ se face răcoare;
- ⇨ zilele sunt mai scurte;
- ⇨ ninge;
- ⇨ cade bruma;
- ⇨ soarele încălzeşte puternic;
- ⇨ plouă mai des;
- ⇨ fructele sunt coapte;
- ⇨ ierburile îngălbenesc;
- ⇨ sămânţa se scutură;
- ⇨ păsările călătoare pleacă în ţările calde;
- ⇨ bobul de porumb se întăreşte.

✿ **2.** Încercuieşte răspunsurile potrivite:

Locul întâmplării:
- ❑ casa fetiţei şi împrejurimile ei;
- ❑ grădiniţa cu flori;
- ❑ casa păpuşii.

Timpul în care se petrece acţiunea:
- ❑ vara;
- ❑ toamna;
- ❑ primăvara.

Personajele povestirii:
- ❑ fetiţa;
- ❑ puiul de salcâm;
- ❑ mama fetiţei;
- ❑ puiul de veveriţă;
- ❑ păpuşa;
- ❑ vântul.

Căsuţa păpuşii a fost construită de:
- ❑ tatăl fetiţei;
- ❑ fetiţă;
- ❑ fratele fetiţei;
- ❑ bunicul fetiţei.

Căsuţa păpuşii a fost stricată de:
- ❑ ploaie;
- ❑ vânt;
- ❑ cârtiţă.

Totul în căsuţă era de culoarea soarelui, deoarece frunzele erau:
- ❑ argintii;
- ❑ galbene;
- ❑ arămii.

✿ **3.** Completează enunţurile:

☆ Căsuţa păpuşii are pereţii construiţi din ..... şi acoperişul dintr-o ..... .

☆ Camera păpuşii a fost mobilată cu o masă împodobită cu o ..... şi ..... .

☆ Puiul de salcâm a făcut din frunzele sale ....., ..., ... şi perniţe.

☆ Toată vara ..... şi ..... au fost prietenii fetiţei.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **4.** Pune în ordine ideile principale ale lecţiei:

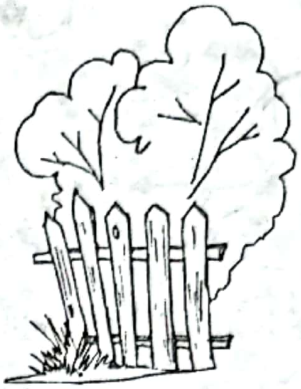

2 Darul puiului de salcâm.
4 Vorbele frunzei.
1 Joaca fetiţei în timpul verii.
3 Descoperirea făcută de fetiţă.

✿ **5.** Completează cu explicaţiile potrivite:

☆ Totul în căsuţă era de culoarea soarelui deoarece ..... .
☆ În puiul de salcâm se legăna o singură frunză deoarece ..... .
☆ Vântul bătea cu putere fiindcă ..... .
☆ Fetiţa era tristă pentru că ..... .
☆ Frunzele salcâmului au căzut, nu din cauza toamnei, ci pentru că ..... .

✿ **6.** **Spune-ţi părerea!** Cum şi-a arătat prietenia puiul de salcâm faţă de fetiţă şi faţă de păpuşă?

✿ **7.** Alege răspunsul care ţi-a plăcut cel mai mult sau găseşte şi tu un altul!

E toamnă, şi toamna frunzele .....

- cad;
- ţes marame multicolore pentru a împodobi pământul;
- încep festivalul dansului;
- îşi construiesc căsuţele pentru iarnă;
- se adăpostesc la pământ de răsuflul îngheţat al iernii.

✿ **8.** Precizează cum şi-a arătat puiul de salcâm prietenia faţă de fetiţă şi faţă de păpuşă:

- toată vara:
  - ❋ le-a oferit umbră şi răcoare;
  - ❋ a asistat la construcţia căsuţei păpuşii;
  - ❋ a sfătuit-o pe fetiţă cum s-o împodobească;
  - ❋ a participat la joaca celor două.
- la venirea toamnei:
  - ❋ a împodobit căsuţa distrusă;
  - ❋ şi-a scuturat frunzele aurind căsuţa;
  - ❋ a ţinut piept vântului apărând căsuţa.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **9.** Leagă expresiile cu termeni cu acelaşi sens:

• a face cu mâna lui	*a murmura*
• a lua în zbor	*a împodobi*
• a face frumos	*a smulge*
• a spune în şoaptă	*a construi*

✿ **10. Atelier.** Citeşte sfârşitul povestirii şi imaginează-ţi şi tu un altul.

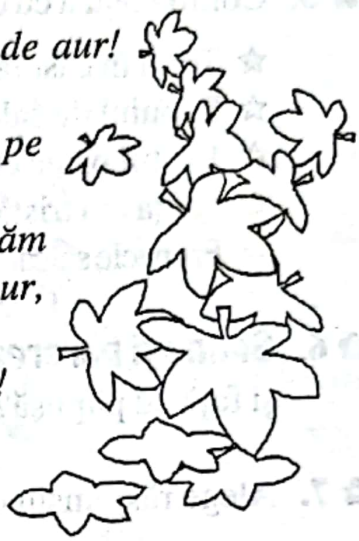

– Vai, ce frumos! strigă fetiţa. Căsuţa păpuşii e de aur! Nu-i aşa, puiule de salcâm?

Ridicând ochii a văzut bănuţii de aur foşnind pe crengile salcâmului. Acesta râdea.

– Ai văzut ce frumoasă este toamna? Hai să ne jucăm astăzi împreună. Este o zi minunată. Şi soarele este de aur, murmură abia auzit puiul de salcâm.

– Ne vom juca astăzi în împărăţia de aur! Minunat! bătu din palme fetiţa.

Fetiţa aşează păpuşa alături. Îngenunche pe covorul auriu şi începu să deretice prin căsuţă. Avea atât de multă treabă! Ochii îi râdeau, veseli, iar mâinile ei neobosite aşezau cu grijă bănuţii de aur ai salcâmului.

✿ **11. Joc de rol.** Imaginează altfel discuţia dintre un copil şi o frunză uscată.

Vântul se strecoară bombănind printre frunzele copacilor. E foarte supărat pentru că n-a reuşit să rupă atâtea frunze câte ar fi dorit. Cum o să se mai laude el că poate să dezgolească orice copac? Deodată, un zgomot ciudat îi atrase atenţia.

Mirat, se îndreptă spre locul cu pricina. În câmpia margaretelor stătea un băieţel care vorbea singur. Vântul se calmă brusc şi se furişă prin spatele copacilor. Încet-încet... Şi văzu că Radu nu vorbea singur, ci cu o frunză destul de uscată.

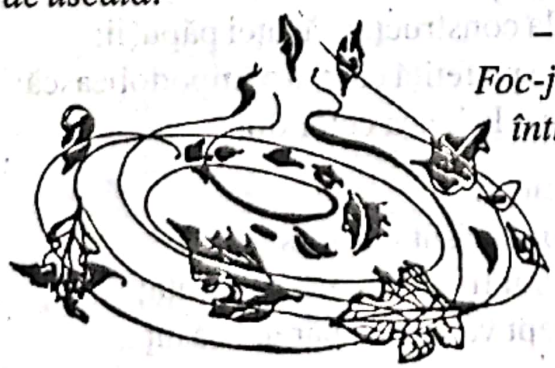

– Şi, cum mai e viaţa prin poiană? Veveriţa Foc-jucăuş şi iepurele Ţopăilă te-au mai vizitat? întrebă Radu.

– În ultima vreme nu prea. Se apropie toamna şi se pregătesc s-o întâmpine cum se cuvine, răspunse foşnind frunza.

– Şi căpriorul meu preferat, Ieduţ?

Scanned with OKEN Scanner

– *El a avut probleme în ultima vreme. De curând a trecut pe-aici un vânător. Ieduţ a fugit să se ascundă tocmai la stejarul cel bătrân. Mi-e teamă că n-o să mai apuc să-l văd, că tare m-am uscat!*

– *Nu vorbi aşa. Mai ai mult de trăit şi multe de văzut. Uite, m-ai întristat. Şi vântul ăsta care suflă atât de tare... Nu mai e nimeni în poiana asta care altădată era plină de viaţă... Bate vântul, nu glumă...*

– *A, ăsta e Vijeliosul. Tot încearcă de ceva timp să smulgă cât mai multe frunze. Dar nu prea reuşeşte şi e foarte supărat.*

– *Şi crezi că n-am să reuşesc până la urmă? se ambiţionă vântul. O să arăt tuturor că sunt în stare să golesc toate ramurile!*

Şi Viljeliosul se repezi mânios printre copaci, smulgând frunze şi rupând crengi cu suflul său. Frunza cu care stătuse de vorbă Radu rezistă cât rezistă, vitejeşte, dar, după un timp, îşi dădu, uşurel, drumul către pământul deja acoperit cu un covor auriu.

Reţine!

Povestirea „Casa păpuşii" schiţează cu sensibilitate lumea minunată a copilăriei. Căsuţa păpuşii, ridicată cu atâta grijă de fetiţă, cade pradă vântului nemilos al toamnei. Atunci, prietenul celor două, puiul de salcâm, îmbracă în aur căsuţa, risipindu-şi cu generozitate frunzele aurii. Bucuria fetiţei este scurtă. Ultima frunză a salcâmului cade să acopere masa dezgolită de vântul necruţător.

Scanned with OKEN Scanner

EVALUARE

Citeşte cu atenţie textul următor şi rezolvă cerinţele:

„Şi fata moşneagului merse ea cât merse pe-un drum, până ce, din întâmplare, îi ieşi înainte o căţeluşă, bolnavă ca vai de capul ei şi slabă de-i numărai coastele; şi cum văzu pe fată îi zise:

– Fată frumoasă şi harnică, fie-ţi milă de mine şi mă îngrijeşte, că ţi-oi prinde şi eu bine vreodată!

Atunci fetei i se făcu milă şi, luând căţeluşa, o spălă şi-o îngriji foarte bine. Apoi o lăsă acolo şi-şi căută de drum, mulţumită fiind în suflet că a putut săvârşi o faptă bună."

(Ion Creangă, *Fata babei şi fata moşneagului*)

① **Enumeră trei trăsături ale fetei moşneagului.**

② **Explică de ce fata moşneagului a făcut o faptă bună.**

③ **Notează cuvintele cu sens opus:**

- bolnav – ...
- slab – ...
- frumos – ...
- harnic – ...

④ Descoperă în text cuvintele după schemele de mai jos:

CVCV	VV	CVV

⑤ **Desparte în silabe cuvintele:** *moşneagul, întâmplare, expediţie, îngrijeşte, vreodată, fiind, mulţumită, exerciţiu, săvârşi, frumoasă.*

⑥ **Explică utilizarea următoarelor semne de punctuaţie:** două puncte, linia de dialog, prima virgulă şi semnul exclamării din paragraful dialogat.

Scanned with OKEN Scanner

CONDEIELE LUI VODĂ

după *Boris Crăciun*

Ştiai că...?

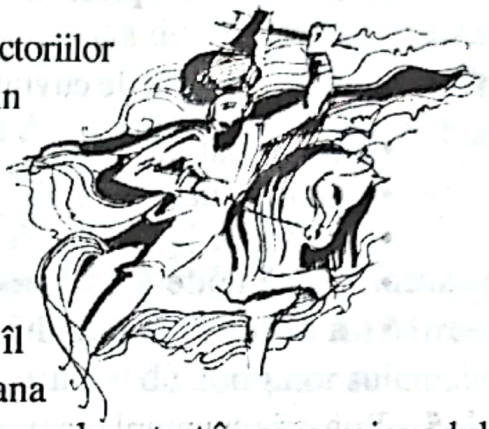

- Sultanul Baiazid era numit „Fulgerul" datorită victoriilor sale năpraznice bazate pe atacuri rapide şi prin surprindere.
- Portretul lui Mircea cel Bătrân se află zugrăvit în biserica cea mare a Mănăstirii Cozia (ctitoria sa) unde se află şi mormântul voievodului.
- Portretul lui Mircea cel Bătrân de la Cozia îl arată în costum de cavaler medieval, cu coroana pe cap şi chivotul ctitoriei în palmă. Este singurul portret în care voievodul poartă armă, nu e în straiele lui de sărbătoare, lungi, împodobite, în care mergea la liturghie. Prin spada pe care o poartă, zugravul de la Cozia îi face nu numai un portret în frescă, ci şi unul în istorie.

✿ **1.** Încercuieşte răspunsurile potrivite:

Locul întâmplării este:
- ❑ un sat din Oltenia;
- ❑ un sat de pe Argeş;
- ❑ un loc din Moldova.

Timpul când se petrece acţiunea este:
- ❑ pe vremea lui Mircea cel Bătrân;
- ❑ într-o zi de lucru;
- ❑ într-o zi de sărbătoare.

Personajele care participă la întâmplare sunt:
- ❑ ţăranii români;
- ❑ domnitorul Mircea ce Bătrân;
- ❑ un pâlc de călăreţi;
- ❑ meşterul Lemnaru;
- ❑ boierul;
- ❑ preotul.

✿ **2.** Alcătuieşte perechile de cuvinte cu sens asemănător:

mândru	a netezi
a lustrui	blândeţe
bunătate	voios
vesel	haine
veşminte	frumos
poruncă	duşman
vrăjmaş	a lovi
a păli	ordin

Scanned with OKEN Scanner

✿ **3.** Completează enunţurile următoare cu explicaţiile potrivite:

☆ Ţăranii veneau îmbrăcaţi în straie mândre pentru că ..... de la ..... .
☆ Boierul a coborât de pe cal deoarece ..... .
☆ Meşterul Lemnaru a căzut în genunchi fiindcă ..... .
☆ Ţăranii lucrau în zi de sărbătoare pentru că ..... .
☆ Vrăjmaşii nu vor lua bogăţiile ţării deoarece ..... .
☆ Demnitarul a plecat mulţumit pentru că ..... .

✿ **4.** Leagă grupurile de cuvinte cu un termen din coloana alăturată:

• de sărbătoare	*a îngenunchia*
• cu pricina	*ilustru*
• de vază	*amintit*
• de nădejde	*viteaz*
• a cădea în genunchi	*sfântă*

✿ **5.** Transcrie enunţurile care exprimă respectul meşterului faţă de domnitorul ţării.

✿ **6.** Redă în câteva enunţuri portretul voievodului Mircea cel Bătrân aşa cum reiese din text.

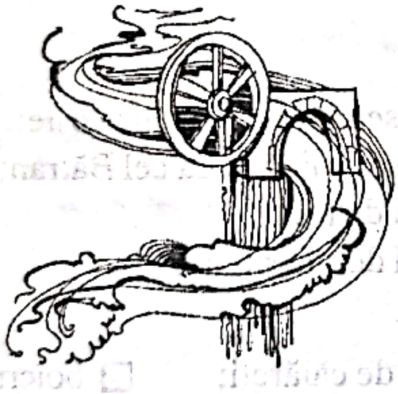

✿ **7.** Leagă cuvintele cu sens opus:

a sosi	a descăleca
a încăleca	a ridica
vesel	uşor
a apleca	a pleca
vârtos	prieten
vrăjmaş	trist

✿ **8.** Bifează însuşirile ţăranilor români:

○ dragoste de ţară;	○ credinţă;	○ vitejie;
○ frică;	○ curaj;	○ respect faţă de domnitor;
○ pricepere;	○ umilinţă;	○ demnitate.

✿ **9.** Alege explicaţiile potrivite pentru:

„ai să muşti pământul" sugerează:

❑ vei muri;
❑ vei fi pedepsit cu asprime;
❑ vei fi luat prizonier.

Scanned with OKEN Scanner

Ţăranii lucrau în zi de sărbătoare deoarece:

- ❑ nu mai aveau timp să aştepte;
- ❑ apărarea ţării era o datorie sfântă;
- ❑ îl aşteptau pe domnitor.

„Condeiele lui Vodă" simbolizează:

- ❑ săgeţile care seamănă cu nişte condeie;
- ❑ mesajul pe care românii îl transmit duşmanilor;
- ❑ condeiele îi aparţin lui Vodă, fiindcă la porunca domnitorului, românii vor „scrie" vârtos pe pielea vrăjmaşilor;
- ❑ deşi nu ştiu să scrie, ţăranii ştiu să le arate duşmanilor că ţara lor este bine apărată.

✿ **10. Atelier.** Citeşte conţinutul „scrisorii" adresate duşmanilor şi imaginează-ţi ce le-ai transmite vrăjmaşilor ţării dacă ai trăi în vremea lui Mircea cel Bătrân. Citeşte în acest sens şi răspunsul dat de domnitor sultanului Baiazid în „Scrisoarea III" de M. Eminescu.

Ţara noastră nu-i o ţarină pustie, noi ştim s-o apărăm, cum am făcut-o de atâtea ori. Mai bine întoarceţi-vă, fiindcă altfel veţi descoperi ascuţişul săgeţilor noastre!

Reţine!

Povestirea „Condeiele lui Vodă" ilustrează o pagină din istoria poporului nostru. Ţăranii români pregăteau săgeţile cu care să apere ţara, la nevoie, arătându-le duşmanilor că nu vor lua nici aur, nici bogăţii, ci vor „muşca pământul". Mircea cel Bătrân este impresionat de curajul şi credinţa poporului pe care ştia că se putea baza.

LECTURĂ

Scrisoarea III

de *Mihai Eminescu*

Iată vine-un sol de pace c-o năframă-n vârf de băţ.
Baiazid, privind la dânsul, îl întreabă cu dispreţ:
– Ce vrei tu?
– Noi? Bună pace! Şi de n-o fi cu bănat,
Domnul nostru-ar vrea să vază pe măritul împărat.

La un semn deschisă-i calea şi s-apropie de cort
Un bătrân atât de simplu, după vorbă, după port.

Scanned with OKEN Scanner

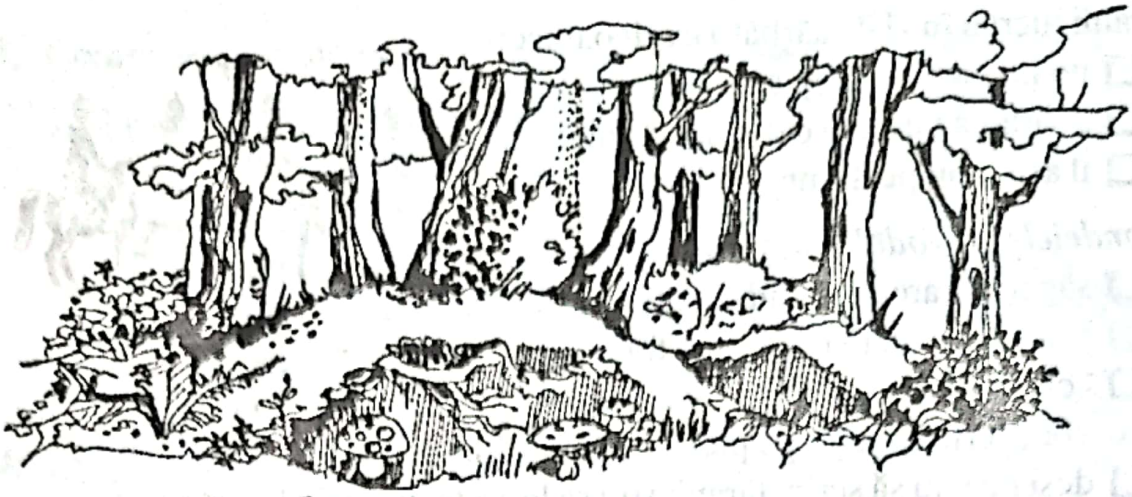

– Tu eşti Mircea?
– Da-mpărate!
– Am venit să mi te-nchini,
De nu, schimb a ta coroană într-o ramură de spini.
– Orice gând ai, împărate şi oricum vei fi sosit,
Cât suntem încă pe pace, eu îţi zic: Bine-ai venit!
Despre partea închinării însă, doamne, să ne ierţi;
Dar acu vei vrea cu oaste şi război ca să ne certi,
Ori vei vrea să faci întoarsă de pe-acuma a ta cale,
Să ne dai un semn şi nouă de mila măriei-tale...
De-o fi una, de-o fi alta... Ce e scris şi pentru noi,
Bucuroşi le-om duce toate, de e pace, de-i război.
– Cum? Când lumea mi-e deschisă, a privi gândeşti că pot
Ca întreg Aliotmanul să se-mpiedece de-un ciot?
O, tu nici visezi, bătrâne, câţi în cale mi s-au pus!
Toată floarea cea vestită a întregului Apus,
Tot ce stă în umbra crucii, împăraţi şi regi s-adună
Să dea piept cu uraganul ridicat de semilună.
S-a-mbrăcat în zale lucii cavalerii de la Malta,
Papa cu-a lui trei coroane, puse una peste alta,
Fulgerele adunat-au contra fulgerului care
În turbarea-i furtunoasă a cuprins pământ şi mare.
N-au avut decât cu ochiul ori cu mâna semn a face,
Şi Apusul îşi împinse toate neamurile-ncoace;
Pentru-a crucii biruinţă se mişcară râuri-râuri,
Ori din codri răscolite, ori stârnite din pustiuri;
Zguduind din pace-adâncă ale lumii începuturi,
Înnegrind tot orizontul cu-a lor zeci de mii de scuturi,
Se mişcau îngrozitoare ca păduri de lănci şi săbii,
Tremura înspăimântată marea de-ale lor corăbii!...

Scanned with OKEN Scanner

La Nicopole văzut-ai câte tabere s-au strâns
Ca să steie înainte-mi ca şi zidul neînvins.
Când văzui a lor mulţime, câtă frunză, câtă iarbă,
Cu o ură nempăcată mi-am şoptit atunci în barbă,
Am jurat ca peste dânşii să trec falnic, fără păs,
Din pristolul de la Roma să dau calului ovăs...
Şi de crunta-mi vijelie tu te aperi c-un toiag?
Şi, purtat de biruinţă, să mă-mpiedec de-un moşneag?
– De-un moşneag, da, împărate, căci moşneagul ce priveşti
Nu e om de rând, el este domnul Ţării Româneşti.

Eu nu ţi-aş dori vrodată să ajungi să ne cunoşti,
Nici ca Dunărea să-nece spumegând a tale oşti.
După vremuri mulţi veniră, începând cu acel oaspe,
Ce din vechi se pomeneşte, cu Dariu a lui Istaspe;
Mulţi durară, după vremuri, peste Dunăre vrun pod,
De-au trecut cu spaima lumii şi mulţime de norod;
Împăraţi pe care lumea nu putea să-i mai încapă
Au venit şi-n ţara noastră de-au cerut pământ şi apă –
Şi nu voi ca să mă laud, nici că voi să te-nspăimânt,
Cum veniră, se făcură toţi o apă şi-un pământ –
Te făleşti că înainte-ţi răsturnat-ai valvârtej
Oştile leite-n zale de-mpăraţi şi de viteji?
Tu te lauzi că Apusul înainte ţi s-a pus?...
Ce-i mâna pe ei în luptă, ce-au voit acel Apus?
Laurii voiau să-i smulgă de pe fruntea ta de fier,
A credinţii biruinţă căta orice cavaler.
Eu? Îmi apăr sărăcia şi nevoile şi neamul...
Şi de-aceea tot ce mişcă-n ţara asta, râul, ramul,
Mi-e prieten numai mie, iară ţie duşman este,
Duşmănit vei fi de toate, făr-a prinde chiar de veste;
N-avem oşti, dară iubirea de moşie e un zid
Care nu se-nfiorează de-a ta faimă, Baiazid!

Scanned with OKEN Scanner

STEJARUL DIN BORZEŞTI

după *Eusebiu Camilar*

Eusebiu Camilar (1910-1965) a scris proză, piese de teatru şi poezii. Foarte cunoscute sunt volumele inspirate din istoria patriei: „Povestiri eroice", „Legende istorice".

✿ **1.** Uneşte corespunzător, selectează din text pasajele care arată cadrul acţiunii şi completează:

ţara	...poporul...	stejarul	...copacul...
ţinutul	...pădurea...	Moldova	...țară...
locul	...acolo...	Borzeşti	...sat...

✿ **2. Spune-ţi părerea!** De ce Moldova era „un pământ al năvălirilor"?

- ○ tătarii şi turcii năvăleau des ca să jefuiască;
- ○ voievozii nu opuneau rezistenţă;
- ○ cetăţile şi satele erau arse;
- ○ ţăranii se refugiau în codru sau în munţi.

Ştiai că...?

- Ştefan cel Mare a avut una dintre cele mai lungi domnii, de 47 de ani (1457-1504).
- El a fost înscăunat cu ajutorul lui Vlad Ţepeş.
- În timpul domniei sale, Moldova a devenit o ţară puternică şi a rezistat victorios în faţa duşmanilor de temut din jur: turcii şi tătarii, ungurii, polonezii sau cazacii.
- Prin victoriile sale răsunătoare împotriva turcilor (Vaslui, Podul Înalt), Ştefan a fost considerat în Europa „eroul creştinătăţii".

✿ **3. Răspunde!** Când se petrece acţiunea?

Acţiunea se desfăşoară pe vremea când ..... era domnitor în Moldova şi ..... era copil.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **4.** Ce personaje apar în lectură?

Personaje: • principale • colective • secundare

✿ **5.** Care este sfârşitul întâmplării? Povesteşte pe scurt.

✿ **6.** **Spune-ţi părerea!** Ce ţi-a plăcut mai mult şi de ce?

✿ **7.** **Redactează!** În câteva rânduri realizează portretul fizic al lui Ştefăniţă.

✿ **8.** Motivează însuşirile lui Ştefăniţă şi ale voievodului Ştefan cel Mare.

Era:

- neîntrecut în aruncarea săgeţilor ..da.....
- curajos ..da.....
- bun conducător în luptă ..da.....
- neînduplecat faţă de duşmani ..da.....
- drept ..da.....
- înţelept ..da.....

✿ **9.** Găseşte un alt final al fragmentului din manual.

Sugestii:

- Ştefăniţă s-a întors şi l-a salvat pe Mitruţ. S-au ascuns împreună până ce tătarii au trecut mai departe.
- Un ţăran l-a coborât pe Mitruţ. Băiatul a scăpat, dar ţăranul a fost prins şi ucis.
- Băiatul s-a prins cu mâinile şi s-a ridicat din cingători. S-a căţărat şi s-a ascuns în frunzişul des.
- Un tătar bătrân a luat puiul de păgân ca să-l facă rob. Mitruţ se întâlneşte cu Ştefan cel Mare, pe când tătarul trăgea să moară, la marginea câmpului de luptă.

✿ **10.** Descoperă explicaţiile potrivite:

„un văzduh limpede ca lacrima" sugerează:

- ☒ cerul era foarte senin;
- ○ sfârşitul trist al jocului, încărcat de lacrimi şi suferinţă;
- ○ era o zi frumoasă de vară.

Scanned with OKEN Scanner

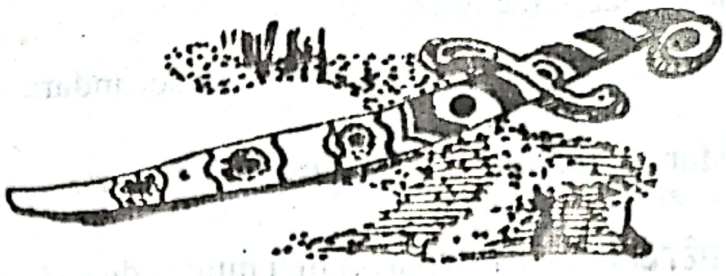

„glasurile copiilor se amestecau cu glasurile păsărelelor” exprimă:

- voioşia copiilor asemănătoare cu ciripitul vesel al păsărelelor;
- frumuseţea jocului şi frumuseţea naturii erau netulburate;
- în tăcerea pădurii, numai glasurile copiilor şi ale păsărelelor se auzeau.

Copiii se jucau *„de-a tătarii”* arată:

- le plăceau întrecerile şi luptele;
- cunoşteau năvălirile tătarilor;
- ar fi vrut să arate cum îi învinge şi îi pedepsesc ei pe „tătarii cei adevăraţi”.

Tătarii *„în galopul cailor, cu iataganele în dinţi, cu şomoioguri aprinse în vârful suliţelor”* arată:

- iuţeala năvălitorilor;
- cruzimea tătarilor, care pârjoleau totul în calea lor, gata să dea foc şi să ucidă.

Reţine:

„Stejarul din Borzeşti” prezintă o legendă legată de copilăria lui Ştefan cel Mare. Ea dă o explicaţie caracterului neîndurător al domnitorului faţă de duşmanii ţării. Cunoscând de mic copil cruzimea şi fărădelegile tătarilor, Ştefan a căutat să-şi apere ţara şi poporul de năvălitori. În vremea sa, Moldova n-a mai fost „un pământ al năvălirilor”, ci o ţară bine apărată. Duşmanii care au îndrăznit să-i calce hotarele au fost biruiţi şi alungaţi de viteazul voievod. După fiecare victorie, Ştefan înălţa câte o mănăstire în semn de mulţumire pentru ajutorul dat de Dumnezeu în biruinţa duşmanilor ţării.

Scanned with OKEN Scanner

Imn lui Ştefan cel Mare

de *Vasile Alecsandri*

La poalele Carpaţilor,
Sub vechiul tău mormânt,
Dormi, erou al românilor,
O! Ştefan,erou sfânt!
Ca santinele falnice
Carpaţii te păzesc,
Şi de sublima-ţi glorie
Cu secului şoptesc.

Când tremurau popoarele,
Sub aprigii păgâni
Tu le-apărai cu braţele
Vitejilor români.
Cu drag privindu-ţi patria
Şi moartea cu dispreţ,
Măreţ în sânul luptelor,
Şi-n pace-ai fost măreţ.

În cer apune soarele
Stingând razele lui,
Dar într-a noastre suflete
În veci tu nu apui!
Prin negura trecutului,
O! soare-nvingător,
Lumini cu raze splendide
Prezent şi viitor.

Pe timpul vitejiilor,
Cuprins de-un sacru dor,
Visai unirea Daciei
Cu-o turmă ş-un păstor;
O! mare umbră eroică,
Priveşte visul tău:
Uniţi suntem în cugete,
Uniţi în Dumnezeu.

Scanned with OKEN Scanner

OCAUA LUI CUZA

după *Dumitru Almaş*

Ştiai că...?

- Domnitorul Al. I. Cuza a dus o activitate politică intensă pentru recunoaşterea unirii şi pentru formarea statului unitar român.
- El a înfiinţat universităţile din Iaşi şi Bucureşti, a desfiinţat claca şi a dat pământ ţăranilor.
- A fost silit de conservatori şi liberal-democraţi să abdice şi a fost exilat. A murit la Heidelberg, în Germania, şi a fost înmormântat la castelul familiei de la Ruginoasa.
- În prezent rămăşiţele pământeşti ale domnitorului se odihnesc la Biserica „Trei Ierarhi" din Iaşi.

✿ **1.** Alege răspunsurile corecte:

Locul întâmplării este:
- ❑ un sat;
- ❑ un târg;
- ❑ capitala ţării.

Timpul în care se petrece povestirea:
- ❑ în vremea lui Ştefan cel Mare;
- ❑ în vremea lui Vlad Ţepeş;
- ❑ în timpul domniei lui Cuza.

Personajele povestirii sunt:
- ❑ negustorul;
- ❑ Al. I. Cuza;
- ❑ boierul.

Învăţătura povestirii, *„a prinde pe cineva cu ocaua mică"* înseamnă:
- ❑ nu a măsurat corect;
- ❑ umblă cu unităţi de măsură falsificate;
- ❑ umblă cu înşelăciuni.

✿ **2.** Alcătuieşte perechile de cuvinte cu sens asemănător:

de rând	corect
negustor	escrocherie
cinstit	a încremeni
înşelăciune	sărac
a hotărî	a accepta
a primi	a ordona
strai	comerciant
a socoti	a decide
a înlemni	a calcula
a porunci	veşmânt

Scanned with OKEN Scanner

✿ 3. **Observă!** Un cuvânt poate avea mai multe înţelesuri:

drept

Îl durea braţul ***drept***, unde se lovise.
Era un om ***drept***.
Copilul se ducea ***drept*** spre magazin.

✿ 4. Leagă cuvintele cu sens opus:

a vinde	bogat
cinstit	a îmbrăca
sărac	a cumpăra
a dezbrăca	necinstit

✿ 5. Alege explicaţiile potrivite:

☆ Cuza obişnuia să se îmbrace ca un om de rând fiindcă ..... .
☆ S-a îmbrăcat în haine ţărăneşti şi a plecat prin târg pentru că ..... .
☆ El a încercat să vândă laptele unui negustor deoarece ..... .
☆ Domnitorul a dezbrăcat haina ţărănească ..... .
☆ Acesta a poruncit ca negustorul să fie purtat prin târg cu două ocale ca să ..... .

✿ 6. **Spune-ţi părerea!**

Atitudinea lui Al. I. Cuza faţă de negustor este: ❑ corectă ❑ blândă ❑ aspră, ţinând cont că negustorul:
❑ şi-a recunoscut vina.
❑ a cerut iertare domnitorului.
❑ a devenit cinstit după aplicarea pedepsei.

✿ 7. Încercuieşte trăsăturile pe care le arată Cuza în acest text:

O dragoste faţă de popor; O cinste; O înţelepciune;
O asprime; O indiferenţă; O corectitudine.

✿ 8. **Motivează!** Care este atitudinea negustorului faţă de „ţăran" când spune: *„Ce ştii tu, săracule! Ocaua e oca şi gata!"*

✿ 9. **Răspunde!** De ce obişnuia domnitorul să se îmbrace în haine de rând şi să se amestece printre oameni şi nu cerea părerea sfetnicilor săi?

✿ 10. **Joc de rol.** Citeşte dialogul dintre domnitor, ţăran şi negustor, apoi imaginează-ţi unul la rândul tău.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **11.Atelier.** Transformă dialogul din legenda despre Cuza în povestire.

Reţine!

Povestirea „Ocaua lui Cuza" prezintă spiritul de dreptate de care a dat dovadă domnitorul faţă de oamenii simpli, din popor. Dorind să verifice el însuşi cum este respectată legea, a îmbrăcat haine ţărăneşti şi a prins negustorul „cu ocaua mică". Înşelăciunea a fost pedepsită, fiind o lecţie pentru toţi neguţătorii.

LECTURĂ

Cuza-Vodă

Straşnic domn a mai fost Cuza-Vodă.

El a făcut şcoalele, el ne-a dat pământ şi tot el a surpat *pătulele*[1] împărăteşti. Şi bine a făcut. Că bagă acolo fitece român treisprezece *baniţe*[2] de porumb în tot anul şi, când să-şi ia şi el agonisita, tot ce *răgăduise*[3] acolo, tocmai după trei ani, i se dedeau numai trei baniţe din tot ce pusese.

Ziceau cârmuitorii că l-au mâncat şoarecii, şi porumbul era mâncat de cioclii satului.

Tot el a silit pe ciocoi să plătească bir şi să asculte de legi. Ba ălor care n-ascultau le da fum.

Cuza-Vodă nu era fudul. Umbla aşa ca noi şi, de multe ori, ca să prindă pe mulţi slujbaşi cu ocaua mică, îşi schimba faţa şi hainele să nu-l cunoască nimeni.

Unde pomeneai la el trăsuri şi slugi puzderie şi bogăţii strânse grămadă, cum era la Bibescu? Ăla se plimba prin ţară cu mare alai; avea la caleaşcă şaisprezece cai albi, cu hamurile roşii şi vizitii stângaci.

Tot Cuza-Vodă a unit ţărişoarele noastre, pe Valahia cu Ţara Moldovenească, de a făcut ţara noastră straşnic de mare şi de puternică, cum e azi.

Când s-a dus, cică, la împăratul turcesc, ca să-i ceară învoirea de a domni neturburat peste amândouă ţările, a făcut lucruri aşa de minunate, că a pus pe gânduri pe turci.

---

[1] *pătul* = hambar de cereale
[2] *baniţă* = decalitru; vas din doage (20-34 l)
[3] *răgădui* = a agonisi

Scanned with OKEN Scanner

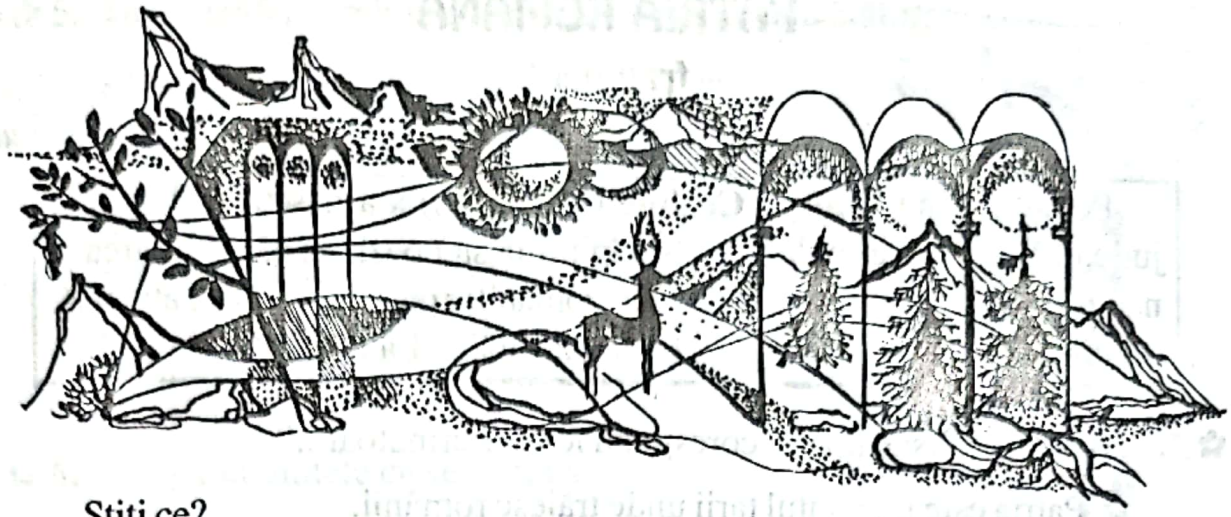

Ştiţi ce?

Era obiceiul ca domnii ţării noastre, când intrau la împărat, să se târască de la poarta curţii palatului până la picioarele împăratului în genunchi.

Cuza însă nu era omul să sufere ruşinea asta. A mers la palat drept, cu fruntea sus şi cu sabia zornăind, ca un Făt-Frumos.

– Îngenunche şi mergi târându-te, băiete, dacă vrei să fii primit, i-au strigat paznicii de la poartă.

– Asta n-oi face-o eu niciodată, a strigat Cuza supărat. Şi dacă vi-i vorba p-aşa, mă duc de unde-am venit!

Dacă l-au văzut plecând, turcii au spus împăratului şi ăsta a dat poruncă să-l primească aşa.

A intrat Cuza-Vodă.

– Bună ziua, Înălţate împărate!

I-a mulţumit în limba lui şi apoi, mirat că-l vede înaintea-i drept, soldăţeşte şi fără sfială, l-a întrebat:

– De ce ai venit aşa?

– Aşa m-a trimis pe mine Ţara, a răspuns Cuza cu aşa mândrie şi aşa curaj că s-a mirat şi împăratul.

Şi, el ştie cum o fi vorbit şi ce o mai fi vorbit, că a îmblânzit inima turcului şi a ascultat împăratul dorinţa lui Cuza.

L-a pus pe urmă împăratul pe Cuza la masă cu el, au mai vorbit ei ba de una, ba de alta şi, când să plece, l-au adus turcii pe vodă Cuza cu o cinste nemaipomenită, până la Constanţa.

Se mirau turcii, se mirau cadânele, se mirau paşii şi boierii lor când îl vedeau şi-l priveau ca pe un viteaz din poveşti:

– Bre, bre, bre! La noi n-am văzut aşa om.

Scanned with OKEN Scanner

PATRIA ROMÂNĂ

– fragment –

de *George Coşbuc*

Poetul român **George Coşbuc** (1866-1918) s-a născut în Hordou, judeţul Bistriţa-Năsăud. El a lăsat în urma sa poezii ce cântă iubirea şi natura, dar şi poeme ce exprimă lupta românilor pentru libertate naţională. A scris şi poezii pentru copii: „Iarna pe uliţă", „La Paşti" etc.

✿ **1.** Transcrie versurile care corespund ideilor următoare:

☆ Patria este pământul ţării unde trăiesc românii.

☆ Românii trăiesc uniţi, ca fraţii, având aceeaşi soartă, acelaşi nume, aceeaşi istorie şi aceleaşi sentimente faţă de ţară.

☆ Urmaşii vor apăra limba, legea românească şi tot ceea ce are sfânt neamul românesc.

✿ **2.** Alege răspunsurile potrivite:

„Asta-i patria română/ Şi ea sfântă să ne fie" exprimă:

❑ dorinţa românilor de a-şi apăra ţara;

❑ respectul nemărginit al poporului faţă de patria străbună;

❑ voinţa de a scrie numele ţării cu litere de aur.

„Şi-i dăm patriei române/ Inima şi viaţa-ntreagă" sugerează:

❑ românii îşi iubesc ţara;

❑ românii se mândresc cu ţara lor;

❑ poporul cinsteşte ţara şi o apără cu preţul vieţii.

✿ **3.** Formează cuvinte noi după modelul dat, apoi alcătuieste enunturi cu ele:

frate	român	viteaz
frăţeşte	.....	.....

✿ **4.** Transcrie patru cuvinte înrudite cu termenul „român" prezente în textul poeziei, apoi alcătuieşte enunţuri cu ele.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **5.** Descoperă perechile de cuvinte cu sens asemănător:

patrie	existenţa
a iubi	destin
soartă	a ofta
a suspina	frumoasă
mândră	ţară
a păzi	a apăra
viaţa	a îndrăgi

✿ **6.** Uneşte cuvintele cu sens opus:

viaţă	tristeţe
a iubi	mic
bucurie	moarte
mare	a urî

✿ **7.** Alcătuieşte enunţuri în care cuvântul „noi” să aibă sensuri diferite.

✿ **8.** Completează propoziţiile:

..... acelaşi < copil .....
popor .....

..... aceeaşi < fată .....
viaţă .....

✿ **9. Observă!** Un cuvânt poate avea sensuri diferite:

odată ***Odată***, trăia un împărat care avea trei fii. (odinioară)
„Suspinând cu toţi ***odată***.” (deodată)

✿ **10.** Construieşte propoziţii cu grupurile de cuvinte „numai” şi „nu mai”.

Reţine!

Creaţia lui George Coşbuc încearcă să definească în mod poetic patria română. Pământul pe care trăim noi, românii, cu toţii, în unitate şi frăţie, este ţara noastră. Aici vorbim româneşte, respectăm tradiţiile româneşti şi luptăm să dezvoltăm tot ceea ce reprezintă spiritul românesc, românismul. Apărându-ne ţara, preţuind-o şi dăruindu-i „inima şi viaţa-ntreagă”, ajutăm să avem „o mândră Românie”.

Scanned with OKEN Scanner

Citeşte şi află mai mult!

George Coşbuc era îndrăgostit de natură. Ca elev, îşi petrecea vacanţele de vară la Hordou, cu părinţii săi, sau în comuna Leşu, cu fratele său. Îi plăceau plantele, în special florile, cu care vorbea, şi insectele, pe care le observa şi pe care le putea descrie în detaliu.

Iată ce-şi aminteşte autorul despre perioada de început a creaţiei sale: „Cea dintâi (poezie) am publicat-o la vârsta de 15 ani, într-o foaie de Ardeal. N-o mai am – şi nici nu ştiu ce era. Am publicat apoi fel de fel de încercări prin toate foile ardeleneşti. Întâile încurajări mi le-au dat profesorii mei de liceu, cari, în vederea talentului meu literar, mă scuteau de studiile ştiinţifice, şi mai ales de matematici, eram liber să urmez sau nu cursul, fiindcă n-aveam nici o tragere de inimă spre matematici şi spre toate studiile din care era izgonită fantezia".

LECTURĂ

Patria română

de *George Coşbuc*

Patria ne-a fost pământul
Unde ne-au trăit strămoşii,
Cei ce te-au bătut pe tine,
Baiazide, la Rovine,
Şi la Neajlov te făcură
Fără dinţi, Sinane,-n gură,
Şi punând duşmanii-n juguri
Ei au sfărâmat sub pluguri
Sângele Dumbrăvii Roşii,
Asta-i patria română
Unde-au *vitejit*[1] strămoşii!

Patria ne e pământul
Celor ce suntem în viaţă
Cei ce ne iubim frăţeşte,
Ne dăm mâna româneşte;
Numai noi cu-acelaşi nume,
Numai noi români pe lume,
Toţi cu-aceeaşi soartă dată,
Suspinând cu toţi-odată!
Şi-având toţi o bucurie;
Asta-i patria română
Şi ea sfântă să ne fie.

Patria ne-o fi pământul
Unde ne-or trăi nepoţii
Şi-ntr-o mândră Românie
De-o vrea Cerul, în *vecie*[2].
S-or lupta să ne păzească
Limba, *legea*[3] românească,
Şi vor face tot mai mare
Tot ce *românismul*[4] are.
Asta-i patria cea dragă
Şi-i dăm patriei române
Inima şi viaţa-ntreagă.

[1] *a viteji* = a se lupta vitejeşte
[2] *vecie* = veşnicie, eternitate; *în vecie* = veşnic
[3] *lege* = aici, tradiţie
[4] *românism* = aici, poporul român

Scanned with OKEN Scanner

ŢARA MEA

de *Andrei Ciurunga*

✿ **1.** Bifează răspunsurile potrivite:

„Cât de mândră-i ţara mea!" exprimă:
- ❑ surpriza poetului;
- ❑ mândria şi admiraţia poetului faţă de frumuseţea ţării noastre;
- ❑ neîncredere.

„Munţi cu creştetul de nea":
- ❑ munţi cu creştetele acoperite de nori;
- ❑ munţi bătrâni;
- ❑ munţi cu vârfurile înzăpezite.

„Şi cu poale de smarald":
- ❑ munţii împăduriţi;
- ❑ înveşmântaţi în mantia verde a pădurilor;
- ❑ având la poale dealurile înverzite.

„Dealurile – numai vii,/ Râd în struguri-aurii":
- ❑ dealurile se bucură de rodul bogat al viilor;
- ❑ bobiţele strugurilor râd bucuroase;
- ❑ strugurii se coc în soarele auriu.

„Şesurile-s mări de grâu,/ Spicele ne trec de brâu":
- ❑ şesurile seamănă cu mări nesfârşite de grâu;
- ❑ pe câmpii se cultivă grâul;
- ❑ spicele înalte sunt asemenea valurilor mării.

„Marea, valuri care vin/ De departe, din senin":
- ❑ imensitatea mării izvorăşte din albastrul cerului;
- ❑ valurile albastre ale mării se unesc la orizont cu cerul senin;
- ❑ valurile mării vin de departe.

✿ **2.** Încercuieşte bogăţiile prezente în poezie:

- ✿ relief variat: munţi, dealuri, câmpii;
- ✿ dealuri încărcate cu rod;
- ✿ vii încărcate de struguri;
- ✿ câmpii nesfârşite acoperite de grâu;
- ✿ oameni harnici;
- ✿ păduri bogate;
- ✿ climă blândă;
- ✿ deschidere la mare;
- ✿ pământul roditor al ţării;
- ✿ roade bogate.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **3.** Alcătuieşte enunţuri în care cuvântul „vin” să aibă două sensuri diferite.

✿ **4.** Uneşte cuvintele cu sens opus:

mândră	a plânge
cald	aproape
a râde	urâtă
departe	sărăcie
belşug	rece

✿ **5.** Completează enunţurile după model:

Munţii <
- îşi înalţă creştetul de nea.
- .....

Soarele <
- râde voios.
- .....

Spicele <
- se mlădiază.
- .....
- se joacă.

Valurile <
- aleargă.
- .....
- se hârjonesc.

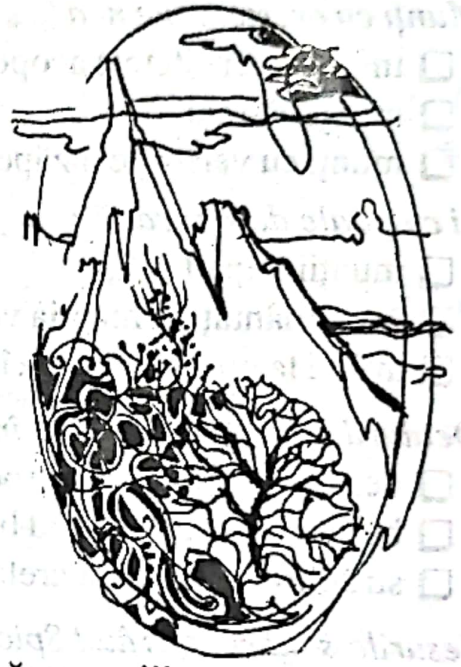

✿ **6.** Descoperă imagini potrivite şi completează expresiile:

☼ munţii ca nişte regi având coroane de ninsoare şi mantii de smarald;

☼ dealurile ca nişte prinţese cu rochii de perle aurii;

☼ spicele ca <
- nişte valuri aurii;
- ...

☼ şesurile ca: <
- nişte mări de aur
- ...

☼ marea ca <
- o zână înveşmântată în albastru.
- ...

✿ **7.** Uneşte cuvintele cu sens asemănător:

mândră	cap
creştet	a alerga
a fugi	bogăţie
belşug	frumoasă

Scanned with OKEN Scanner

✿ **8.** Alcătuieşte o scurtă compunere intitulată „Ţara mea", utilizând colecţiile de expresii frumoase.

Reţine!

Poezia „Ţara mea" înfăţişează imaginea ţării, cu frumuseţile şi bogăţiile ei. Mândria şi admiraţia poetului apar din primul vers. Relieful variat, bogăţiile pământului şi hărnicia oamenilor ne arată că avem o ţară frumoasă şi bogată, cu care putem să ne mândrim.

✿ **9. Portofoliu**

- *un ţinut pe care îl străjuiesc în depărtare creste vinete de munţi;*
- *privirea descoperă doar nemişcarea unui lac;*
- *lacul tolănit sub privirile nedumerite ale munţilor;*
- *pământul se aşterne bogat şi neted ca o apă;*
- *pârâie se despletesc în cărări de argint;*
- *zări de cicoare;*
- *brazde mănoase;*
- *ciocârliile zboară spre soare;*
- *iarba de mătase;*
- *plopii spun poveşti;*
- *vâlcelele sunt adormite;*
- *apele mângâie pământul;*
- *munţii poartă coroana ţării pe frunte;*
- *râurile murmură un cântec zglobiu;*
- *roiuri de fluturi zboară peste poiana înflorită;*
- *cerul de peruzea;*
- *mirosul de fân cosit;*
- *floarea albă şi parfumată a teilor bătrâni.*

Scanned with OKEN Scanner

DUPĂ STEAG, BĂIEŢI!

după *Petru Demetru Popescu*

Citeşte şi află mai mult!

În anul 1877 a început Războiul de Independenţă împotriva jugului turcesc.

Armata română a luptat cu vitejie pentru cucerirea redutelor turceşti din sudul Dunării de la Plevna, Rahova, Griviţa, Smârdan.

Pe 9 mai 1877 a fost proclamată independenţa României pentru care s-au jertfit mulţi soldaţi români.

✿ **1.** Leagă cuvintele care au acelaşi înţeles:

atac	glas
libertate	vitejie
curaj	izbândă
victorie	faimă
mereu	a se înţepeni
a se încleşta	a se năpusti
duşman	asalt
îngrozit	înspăimântat
a se repezi	independenţă
voce	continuu
glorie	inamic

✿ **2.** Formează perechi din cuvintele cu sens opus:

a ataca	robie
înainte	frică
libertate	înfrângere
curaj	prieten
victorie	moarte
duşman	a se retrage
onoare	tristeţe
viaţă	înapoi
bucurie	dezonoare

Scanned with OKEN Scanner

✿ **3.** Alege şi barează din coloana alăturată ceea ce nu reprezintă steagul pentru ostaşii români:

- Steagul tricolor reprezintă simbolul:

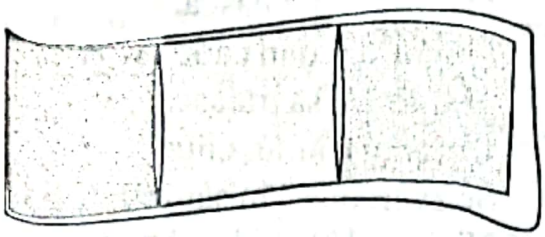

- patriei
- onoarei
- retragerii
- vitejiei
- mândriei armatei
- gloriei
- libertăţii
- victoriei
- înfrângerii

✿ **4.** Completează enunţurile următoare cu explicaţiile potrivite:

☆ Ostaşii înaintau bătându-se pe viaţă şi pe moarte deoarece luptau pentru ..... .

☆ Drapelul nu trebuia să cadă niciodată în mâinile duşmanilor fiindcă însemna ..... .

☆ Mâinile soldatului rănit i se încleştează pe lance pentru că ..... .

☆ Sergentul se uită îngrozit după drapel fiindcă ..... .

☆ Reduta s-a prăbuşit sub atacul românilor care priveau plini de bucurie ..... .

✿ **5.** Încercuieşte răspunsurile potrivite:

Locul acţiunii este la:
- ❑ Plevna;
- ❑ Griviţa;
- ❑ Giurgiu.

Timpul în care se petrece întâmplarea:
- ❑ Primul război mondial;
- ☑ Războiul de Independenţă;
- ❑ Răscoala lui Tudor Vladimirescu.

✿ **6.** **Spune-ţi părerea!** Titlul povestirii sugerează:

- ultimul atac al armatei române pentru a cuceri reduta;
- îndemnul ostaşului român de a urma steagul de luptă spre victorie;
- încercarea românilor de a recupera steagul pierdut.

✿ **7.** Formează cuvinte noi după modelul:

moale	cleşte	pânză	gând	bogat	pătură
înmuiat	.....	.....	.....	.....	.....

✿ **8.** **Răspunde!** Cum apără sergentul Ilie Petcu steagul României, când este rănit? Ce fac ceilalţi dorobanţi?

Scanned with OKEN Scanner

✿ **9. Atelier.** Transcrie din versurile lui Vasile Alecsandri pe cele legate de vitejia ostaşilor români.

„Iată-ne-ajunşi... încă un pas,
«Ura!-nainte, ura!»...
Dar mulţi rămân fără de glas.
Le-nchide moartea gura!
Reduta-n noi răpede-un foc
Cât nu-l încape gândul.
Un şir întreg s-abate-n loc,
Dar altul îi ia rândul.
Burcel în şanţ moare zdrobind
O tidvă păgânească.
Şoimu-n redan cade răcnind:
«Moldova să trăiască!»
Doi fraţi Călini, ciuntiţi de vii,
Se zvârcolesc în sânge;
Nici unul însă, dragi copii,
Nici unul nu se plânge."
(Vasile Alecsandri, *Peneş Curcanul)*

Reţine!

Povestirea „După steag, băieţi!" însufleţeşte o pagină din istoria Războiului de Independenţă din 1877. Ostaşii români au luptat cu vitejie pentru libertatea ţării. Apărând steagul ţării, ei au dat atacul final cucerind reduta Griviţa. Astfel drapelul românesc a fost ridicat pe cel mai înalt parapet al redutei duşmane.

LECTURĂ

Sergentul

de *Vasile Alecsandri*

Pe drumul de costişe ce duce la Vaslui
Venea un om, cu jale zicând în gândul lui:
„Mai lungă-mi pare calea acum la-ntors acasă...
Aş vrea să zbor, şi rana din pulpă nu mă lasă!"
Şi bietul om, slab, palid, având *sumanul*[1] rupt
Şi o cămeşă ruptă bucăţi pe dedesupt,
Păşea trăgând piciorul încet, dar pe-a lui faţă
Zbura ca o lumină de glorie măreaţă,
Şi-n ochii lui de vultur adânci, vioi şi mari
Treceau lucioase umbre de eroi legendari.
Opinca-i era spartă, căciula desfundată,
Dar fruntea lui de raze părea încoronată.
Calică-i era haina, dar străluceau pe ea
Şi crucea „Sfântul Gheorghe" şi-a „României Stea".

[1] *suman* = haină ţărănească lungă făcută din pânză groasă

Scanned with OKEN Scanner

Românul venea singur pe drumul plin de soare,
Când iată că aude fanfare sunătoare
Şi vede nu departe în faţa lui venind
Un corp de oaste mândră în aur strălucind.
Erau trei batalioane de gardă-mpărătească
Mergând voios la Plevna cu dor s-o cucerească.
În frunte-i colonelul semeţ, pe calu-i *pag*[1],
La bravii săi tovarăşi privea ades cu drag,
Şi inima în pieptu-i bătea cu foc, deşteaptă,
Căci el visa, privindu-i, la lupta ce-i aşteaptă.
Deodat' el dă cu ochii de sarbedul român
Ce stase-n loc la umbră, sub un stejar bătrân,
Şi mult se minunează, şi nici că-i vine-a crede
Când crucea „Sfântul Gheorghe" pe sânul lui vede.
Ş-opreşte regimentul, iar bravul colonel
Se-nchină la drumeţul, s-apropie de el
Şi-i zice cu blândeţă: „De unde vii, străine?"
„Vin tocmai de la Plevna." „Cum e acolo?" „Bine."
„Dar aste decoraţii cum, cine ţi le-au dat?"
„Chiar domnitorul nostru ş-al vostru împărat."
„Dar pentru care fapte?" „Ştiu eu?... Cică drept plată
Că am luat eu steagul redutei... şi pe dată
Cu el, străpunşi de glonţuri, ne-am prăbuşit în şanţ..."
„Dar ce rang ai, voinice?" „Am rang... de dorobanţ!"
Atunce colonelul, dând mâna cu sergentul,
Se-ntoarce, dă un ordin... Pe loc, tot regimentul
Se-nşiră, poartă arma, salută cu onor
Românul care pleacă trăgând al lui picior.

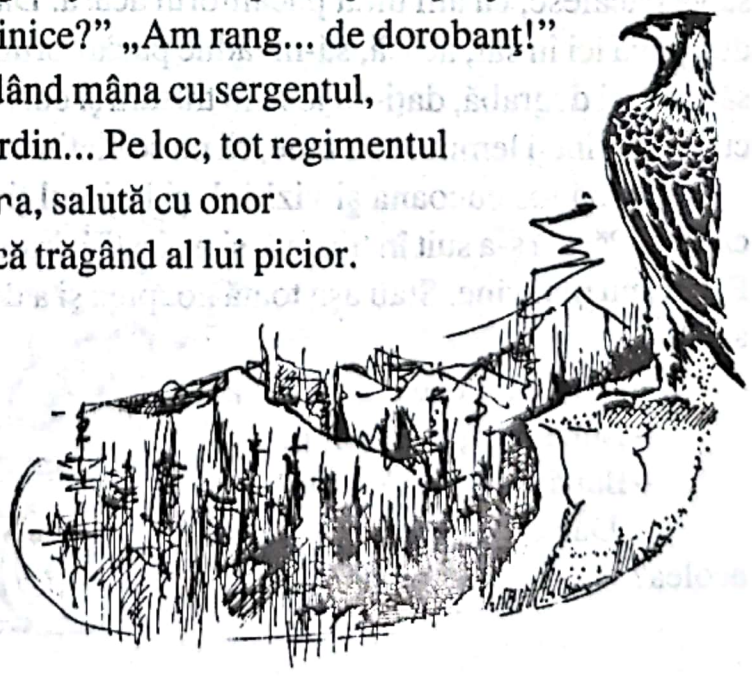

[1] *pag* = (despre cai) pestriţ, bălţat

Scanned with OKEN Scanner

Citeşte cu atenţie textul următor şi rezolvă cerinţele următoare:

Boierul şi Păcală

Odată Păcală stătea la marginea unei păduri şi se gândea ce să mai facă. Şi când se uită pe drum, vede o trăsură venind spre el. Repede se scoală, ia un trunchi mare de copac şi-l ridică drept în sus. În trăsură era boierul, cucoana şi vizitiul, care mâna caii. Boierul, văzând pe Păcală, spuse vizitiului să oprească trăsura şi zice:

– Bună ziua!

Păcală răspunse:

– Mulţămim!

– Dar ce faci aici?

– D-apoi, cucoane, ia, am pus şi eu lemnul ista să se hodinească olecuţă, că apoi îl duc acasă. Da dumneavoastră unde vă duceţi?

– Eu am auzit de unul Păcală, care păcăleşte oamenii, şi mă duc să-l găsesc, să mă păcălească şi pe mine.

Păcală zice boierului:

– Nu te mai duce, cucoane, mai departe, că eu-s Păcală! Dar acum nu pot să vă păcălesc, că am uitat păcălitorul acasă. Dacă însă voiţi să vă păcălesc, mă duc până ici în sat, acasă, să-mi aduc păcălitorul, şi apoi am să vă păcălesc. Şi ca să vin mai degrabă, daţi-vă jos din trăsură şi cucoana, şi vizitiul! Dumneavoastră, cucoane, ţineţi lemnul ista bine, să nu se clatine nici într-o parte, că eu vin îndată.

Se dă jos cucoana şi vizitiul, şi boierul ţinea cât putea trunchiul să nu se clatine. Păcală s-a suit în trăsură, şi pe ici ţi-i drumul! Se face noapte. Păcală nu mai vine. Stau aşa toată noaptea şi a doua zi până după amiază.

Numai ce trece un om pe acolo.

– Bună ziua, zice omul.

– Bună ziua, îi răspunde boierul.

– Dar ce staţi dumneavoastră acolea?

Scanned with OKEN Scanner

Atunci boierul spune omului că ţine copacul în sus, „până ce-a veni Păcală de-acasă cu păcălitorul să ne păcălească".

– Mi-a spus că vine degrabă cu trăsura, şi nu mai vine.

Atunci omul spune boierului:

– D-apoi, cucoane, nu-i destulă păcăleala asta, că s-a dus cu trăsură şi cu cai cu tot?

(Satire populare)

1 **Precizează locul şi timpul cât durează acţiunea, precum şi personajele povestirii.**

2 **Transcrie două formule de salut diferite.**

3 **Delimitează fragmentele textului şi formulează ideile principale.**

4 **Transcrie din text cuvintele înrudite cu termenul „Păcală".**

păcălitorul păcăleala păcălească

5 **Notează cuvintele:**

a) cu sens asemănător pentru: *odată, repede, ridică, se suie;*

b) cu sens opus pentru: *se scoală, sus, departe, se suie.*

6 **Transformă cuvintele după model:**

copac	– *copăcel*	cal	–
pădure	–	sat	– satuleț
trăsură	–	casă	– căsuță

Scanned with OKEN Scanner

UITE, VINE MOȘ CRĂCIUN!

de *Otilia Cazimir*

✿ **1.** Înlocuiește cuvintele subliniate cu altele din poezie având același sens:

Moș Crăciun ***a pornit*** cu sănioara ***prin troiene***.
La prima casă luminată, moșul s-a oprit ***din drum*** și ***a lovit*** cu toiagul în poartă. Copiii l-au primit, fiind ***veseli*** de venirea ***musafirului***. Moș Crăciun ***vine de demult***, încărcat cu ***cadouri***.

✿ **2.** Grupează perechile de cuvinte cu sens opus. Alege dintre următoarele: *a scădea, proaspete, bătrân, a crește, luminate, tânăr, vechi, a se opri, bucuros, întunecate, a veni, trist, a pleca, a porni.*

✿ **3.** Formează cuvinte care arată obiecte mai mici de la următoarele: *toiag, inimă, stradă, rochie, copac, sat, copil, stea.*

✿ **4.** Corectează formulările următoare: *moș bătrân, babă bătrână, a avansa în față, a reveni din nou, a traversat strada pe partea cealaltă, este coechipier în echipă cu.*

Alcătuiește apoi propoziții cu formele corecte.

✿ **5. Joc de rol.** Imaginează dialogul lui Moș Crăciun cu un băiat.

Într-o noapte, în ajun, Moș Crăciun a fost surprins de un copil pe când așeza darurile sub pomul frumos împodobit.

– Ce bine-mi pare că te-am prins, Moș Crăciune!

– Ia te uită! făcu moșul și se-ntoarse spre băiețelul în pijamale.

– Moșule, de unde vii?

– Ehei, băiatul taichii, vin de departe, din ținuturile zăpezilor, unde stăpânește mândra crăiasă, Iarna.

– Și cu ce ai venit până aici?

– Cu sania trasă de bunii mei prieteni, renii. Dar tu, nepoate, ia spune, cât de cuminte ai fost anul acesta?

– Păi... eu... știi, moșule, mai bine întreab-o pe mama!

– He, he, he! râse moșul în barbă. Mare năzdrăvan mai ești! Dar cum de te-ai trezit tu în miez de noapte?

Scanned with OKEN Scanner

– Păi ştii, moşule, eu nu prea am dormit, pentru că ştiam că vii şi voiam să vorbesc cu tine.

– O, dar uite că m-am luat cu vorba şi s-a făcut târziu! Mai am de umblat şi pe la alţi copii cuminţi, zise moşul şi sări sprinten pe horn în sus.

– Moşule, dă-mi adresa ta, ca să-ţi scriu o scrisoare! strigă băiatul în urma lui.

Dar singurul răspuns fu clinchetul zurgălăilor atârnaţi la gâturile renilor. Moşul se grăbea spre alte meleaguri.

✿ **6.** Completează după model:

a) Drumurile-s troienite.	*a)* Nămeţii-s mari.	*a)* Copiii-s bucuroşi.
b) Drumurile sunt troienite.	*b)*	*b)* .....

✿ **7.** Pune substantivele la plural!

⇨ nămete –	⇨ ureche –	⇨ fereastră –
⇨ oraş –	⇨ noapte –	⇨ oaspete –
⇨ sanie –	⇨ vale –	⇨ jucărie –
⇨ toiag –	⇨ cale –	⇨ bucurie –

✿ **8.** Înlocuieşte cuvântul subliniat cu formele potrivite ale cuvintelor din coloana alăturată şi răspunde la întrebări:

De unde *vii*?	*– a şti* *– a scrie* *– a ţine minte*

Citeşte şi află mai mult!

✪ *Românii* împodobesc bradul, fac petreceri cu prietenii şi rudele şi aşteaptă colindătorii, copii mai mici sau mai mari. Colindele lor sunt cântece sau poezii scurte în care aceştia urează gazdei belşug, sănătate, noroc şi familie numeroasă, iar gazdele, drept mulţumire, le oferă acestora covrigi, mere, nuci sau chiar bani. Impresionant este şi teatrul popular pe teme biblice. Acolo autori anonimi ne povestesc în versuri despre naşterea Domnului Iisus Hristos, închinarea celor trei magi, tăierea pruncilor de către Irod, care spera să-L ucidă şi pe Fiul lui Dumnezeu.

Scanned with OKEN Scanner

✪ La *ruşi* se împodobeşte un brad, se fac petreceri în familie şi se aşteaptă colindătorii, cu nuci şi colaci. Foarte actuală în zonele rurale este plimbarea cu troica, o sanie trasă de cai.

✪ La *finlandezi*, ţara de unde se spune că vine Moş Crăciun, se organizează plimbări cu o sanie trasă de un ren. Cei care doresc să meargă pe urmele lui Moş Crăciun dorm în corturi, mănâncă vânat şi spun poveşti.

✪ La *francezi*, **Père Noël** este aşteptat de copii cu un ciorăpel cusut special care se atârnă la gura căminului.

✪ *Italienii*, în aşteptarea lui **Babbo Natale**, mănâncă un cozonac în formă de tort, numit **panettone**.

✪ Copiii *americani* îl aşteaptă pe **Santa Claus** în faţa ferestrelor; şi ei au brăduţ împodobit şi ciorăpel la gura căminului.

✿ **9.** Înlocuieşte cuvintele subliniate cu altele având sens opus:

În cutia de pălării ***vechi*** sta un urs ***mic*** de catifea. El era ***curajos*** şi râdea ***rar***. Când era îmbrăcat cu hăinuţa portocalie, părea foarte ***vesel***. Avea o privire ***blândă***. Se purta ***frumos*** cu ceilalţi. Era plin de ***bunătate***.

✿ **10.** Scrie perechi de cuvinte, după model:

a) *frumos*	– *frumoasă*	lăudăros	–	fiert	–
fioros	–	politicos	–	drept	–
întunecos	–	luminos	–	înţelept	–
b) *iepure*	– *iepuroaică*				
ied	–				
miel	–				

✿ **11.** Transformă enunţurile:

Se porneşte ninsoarea.
S-a pornit nisoarea.
Se desfăşoară festivalul pentru copii.
...

Se termină filmul.
...
Se luminează de ziuă.
...

✿ **12. Atelier.** Alcătuieşte un scurt text despre omul de zăpadă folosind cuvintele: *ochi de tăciune, o pălărie veche, nas ascuţit, gură mare*, precum şi cuvintele *sa, s-a*.

Scanned with OKEN Scanner

Reţine! *Poezia Otiliei Cazimir descrie, într-o atmosferă plină de veselie, venirea lui Moş Crăciun. Acesta soseşte încărcat de daruri pentru copii.*

LECTURĂ

Moş Ajun

de *Şt. O. Iosif*

Printre crengi pierdute-n ceaţă
Luna-ncet la geam apare,
Aruncând pe flori de gheaţă
Boabe de mărgăritare.

Lângă pat, jos, în căsuţă,
Mama plânge despletită
Pe copila cea drăguţă,
Între îngeri adormită...

Dar ce zgomot e în tindă
Inima-i stă să se rupă!
Vin copiii de colindă
Vin la sora lor cea scumpă.

Lărmuind cu bucurie,
Bat în geam, fac zarvă multă,
Râd cu hohot, făr' să ştie
Că fetiţa nu-i ascultă...

Iar prin crengi pierdute-n ceaţă
Luna trist la geam apare
Şi lucesc pe flori de gheaţă
Boabe de mărgăritare...

Scanned with OKEN Scanner

POMUL DE CRĂCIUN

după *Ioan Alexandru Brătescu-Voineşti*

✿ **1.** Bifează răspunsurile potrivite:

Timpul când se petrece întâmplarea:

- ❑ de Anul Nou;
- ❑ de Crăciun;
- ❑ de Sf. Nicolae.

Locul unde are loc:

- ❑ la casa lui Nicuşor;
- ❑ la club;
- ❑ la casa lui Conu Mişu.

Personajele povestirii:

- ❑ copiii;
- ❑ bărbaţii;
- ❑ Conu Mişu;
- ❑ Cucoana Zoe;
- ❑ cucoanele;
- ❑ învăţătoarea.

✿ **2.** Uneşte cuvintele care au acelaşi sens:

zarvă	duioşie
a conteni	a invita
a pofti	a străluci
încăpător	larg
împodobit	cameră
a rândui	ornamentat
odaie	a aranja
alăturată	agitaţie
a cuveni	încântare
a sosi	a reveni
a sclipi	a se năpusti
a năvăli	a se opri
extaz	vecină
emoţie	a ajunge

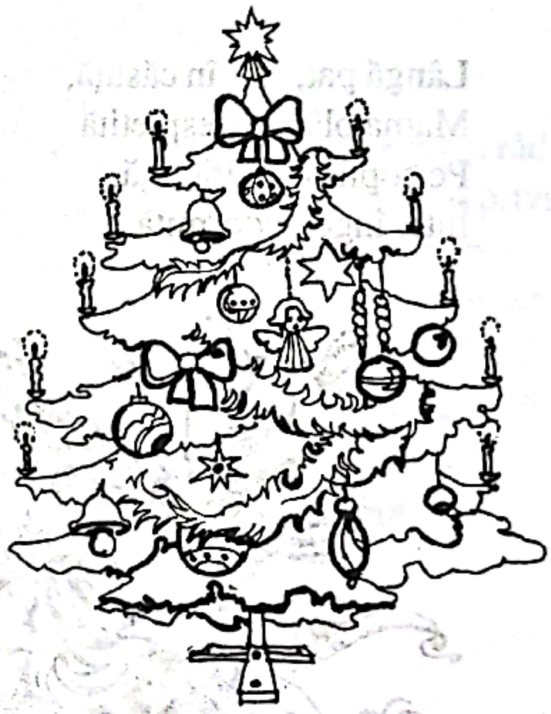

✿ **3.** Reuneşte cuvintele cu sens opus în perechi:

musafir, gălăgie, deschis, a conteni, răbdător, a intra, linişte, a se bucura, a porni, nerăbdător, lumină, aprins, încărcat, închis, a ieşi, a se aşeza, gol, întuneric, a se întrista, stins, a se ridica, gazdă.

✿ **4.** Completează enunţurile cu explicaţiile potrivite:

☆ Porţile caselor lui Conu Mişu erau larg deschise fiindcă ..... .

☆ În mijlocul salonului se afla bradul ..... care îţi lua ochii pentru că ..... .

☆ Cucoanele se învârtesc de colo-colo deoarece ..... .

☆ Pe pachetele de jucării trebuie să fie puse cărţi de vizită ca să ..... .

Scanned with OKEN Scanner

☆ Ochii părinţilor s-au umezit de emoţie fiindcă ..... .

☆ Cucoana Zoe deschide pianul ca să ..... .

☆ Copiii se aşază în semicerc ca să ..... .

✿ **5.** Extrage din fragmentul dat cuvintele care exprimă atmosfera de sărbătoare.

✿ **6.** Barează explicaţiile nepotrivite:

„e zarvă mare" deoarece:

- ❑ se aşteaptă colindătorii;
- ❑ e sărbătoarea din Ajunul Crăciunului;
- ❑ sosesc musafirii.

Bradul îţi ia ochii fiindcă:

- ❑ este împodobit minunat;
- ❑ este aprins candelabrul din salon;
- ❑ ard lumânările şi sclipeşte beteala.

Copiii sunt nerăbdători:

- ❑ să vadă bradul împodobit;
- ❑ să vadă ce jucării au primit;
- ❑ să asculte colindele.

Conu Mişu, împreună cu bărbaţii, soseşte de la club:

- ❑ să asiste la venirea lui Moş Crăciun;
- ❑ să primească şi ei colindători;
- ❑ să se bucure de veselia copiilor.

Pe ferestre ies valuri de lumină deoarece:

- ❑ toate luminile sunt aprinse;
- ❑ este sărbătoare;
- ❑ se verifică instalaţia electrică.

✿ **7.** Ordonează ideile principale din lecţie:

- Conu Mişu, împreună cu bărbaţii, soseşte de la club.
- La casele lui Conu Mişu sosesc musafiri pentru sărbătoarea Pomului de Crăciun.
- Musafirii admiră Pomul de Crăciun.
- Copiii aşteaptă nerăbdători.
- Cucoanele aşază darurile.
- Copiii şi părinţii se bucură de sărbătoare.

✿ **8.** Alcătuieşte enunţuri utilizând cuvintele: *împodobit, împachetat, bomboane, umplut, trâmbiţe, acompaniat.*

✿ **9.** Formează cuvinte după modelul:

pachet	boboc	pădure	broboadă	podoabă	blană
împachetat	.....	.....	.....	.....	.....

Scanned with OKEN Scanner

☆ Ochii părinţilor s-au umezit de emoţie fiindcă ..... .
☆ Cucoana Zoe deschide pianul ca să ..... .
☆ Copiii se aşază în semicerc ca să ..... .

✿ **5.** Extrage din fragmentul dat cuvintele care exprimă atmosfera de sărbătoare.

✿ **6.** Barează explicaţiile nepotrivite:

„e zarvă mare" deoarece:
- ❑ se aşteaptă colindătorii;
- ❑ e sărbătoarea din Ajunul Crăciunului;
- ❑ sosesc musafirii.

Bradul îţi ia ochii fiindcă:
- ❑ este împodobit minunat;
- ❑ este aprins candelabrul din salon;
- ❑ ard lumânările şi sclipeşte beteala.

Copiii sunt nerăbdători:
- ❑ să vadă bradul împodobit;
- ❑ să vadă ce jucării au primit;
- ❑ să asculte colindele.

Conu Mişu, împreună cu bărbaţii, soseşte de la club:
- ❑ să asiste la venirea lui Moş Crăciun;
- ❑ să primească şi ei colindători;
- ❑ să se bucure de veselia copiilor.

Pe ferestre ies valuri de lumină deoarece:
- ❑ toate luminile sunt aprinse;
- ❑ este sărbătoare;
- ❑ se verifică instalaţia electrică.

✿ **7.** Ordonează ideile principale din lecţie:

- Conu Mişu, împreună cu bărbaţii, soseşte de la club.
- La casele lui Conu Mişu sosesc musafiri pentru sărbătoarea Pomului de Crăciun.
- Musafirii admiră Pomul de Crăciun.
- Copiii aşteaptă nerăbdători.
- Cucoanele aşază darurile.
- Copiii şi părinţii se bucură de sărbătoare.

✿ **8.** Alcătuieşte enunţuri utilizând cuvintele: *împodobit, împachetat, bomboane, umplut, trâmbiţe, acompaniat.*

✿ **9.** Formează cuvinte după modelul:

pachet	boboc	pădure	broboadă	podoabă	blană
împachetat	.....	.....	.....	.....	.....

Scanned with OKEN Scanner

✿ **10.** Completează enunţurile cu „sau“ ori „s-au“:

☆ Băieţii urmau să aleagă jocuri ..sau.. maşinuţe.
☆ Ei ..s-au.. privit cu prietenie.
☆ Părinţii nu ştiu unde ..s-au.. dus copiii lor.
☆ Elevii vor pleca în tabere la munte ..sau.. la mare.

Reţine!

Povestirea redă bucuria copiilor şi a părinţilor la sărbătoarea Pomului de Crăciun. Bradul frumos împodobit este înconjurat de jucării. Copiii aşteaptă cu nerăbdare să vadă ce daruri au primit. Părinţii urmăresc cu ochii umezi de emoţie bucuria copiilor. Răsună colinde.

LECTURĂ

Pomul Crăciunului

de *George Coşbuc*

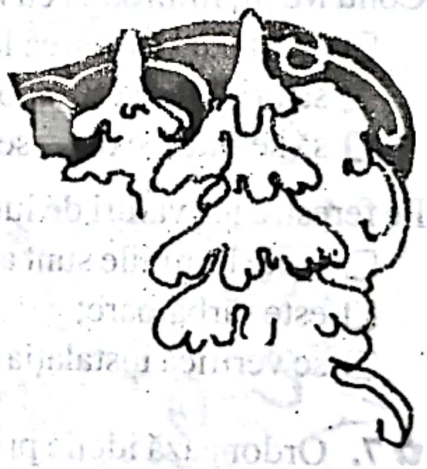

Tu n-ai văzut pădurea, copile drag-al meu!
Pădurea iarna doarme, c-aşa vrea Dumnezeu,

Şi numai câte-un viscol o bate uneori.
Ea plânge-atunci cu hohot, cuprinsă de fiori.

Şi tace-apoi şi-adoarme când viscolele pier.
În noaptea asta însă vin îngerii din cer.
Şi zboară-ncet de-a lungul pădurilor de brad,
Şi cântă-ncet: şi mere şi flori din sân îi cad.

Iar florile s-anină de ramuri până jos
Şi-i cântec şi lumină şi-aşa e de frumos!

Iar brazii se deşteaptă, se miră asta ce-i,
Se bucură şi cântă ca îngerii şi ei.

Tu n-ai văzut pădurea, copile drag al meu,
Dar uite ce-ţi trimise dintr-însa Dumnezeu.

Un înger rupse-o creangă din brazii cu făclii
Aşa cum a găsit-o cu flori şi jucării.

Departe într-un staul e-n faşe-acum Isus,
Şi îngerii, o, câte şi câte i-au adus:

Dar El e bun şi-mparte la toţi câţi Îl iubesc
Tu vino, şi te-nchină, zi „Doamne-Ţi mulţumesc”.

Scanned with OKEN Scanner

COLINDE, COLINDE

de *Mihai Eminescu*

Citeşte şi află mai mult!

✪ **Colindele** sunt cântece tradiţionale de Crăciun. Ele vestesc şi preamăresc naşterea lui Iisus, venit pe lume ca să mântuiască oamenii de păcate. Reiau sub diverse forme, emoţionante, povestea biblică a naşterii Mântuitorului. Colindele exprimă bucuria oamenilor cu ocazia acestei sărbători creştine.

✪ **Pluguşorul** este un cântec tradiţional, care se cântă în noaptea Anului Nou. Exprimă urări legate de belşug în gospodărie pornind de la povestea lui „bădica Traian", care a început să are şi să semene, obţinând o recoltă bogată. Pluguşorul se lega în trecut de începutul anului calendaristic, care la romani coincidea cu începutul anului agricol, 1 martie. Prin schimbarea sistemului de numărare a anilor, obiceiul s-a mutat în timpul sărbătorilor de iarnă. În felul acesta se explică ideea muncilor de primăvară cântate în pluguşor.

✿ **1.** Bifează elementele care sugerează atmosfera de Crăciun:

❑ iarna;	❑ brazii;	❑ bucuria copiilor;
❑ gheaţa;	❑ vântul;	❑ viscolul;
❑ bruma;	❑ steaua călătorului;	❑ Naşterea Mântuitorului.

✿ **2.** Completează:

- *gheaţa ca oglinda*
- brazii ca ...
- stelele ca ...
- noaptea ca ...
- zăpada ca ...
- copiii ca ...

✿ **3.** Uneşte cuvintele cu sens asemănător:

vremea	a se înveseli
a se întinde	a se mişca
rămurele	a sclipi
a tremura	astru
călător	timpul
a scânteia	crenguţe
a luci	a se desfăşura
stea	a străluci
a se bucura	drumeţ

Scanned with OKEN Scanner

✿ **4.** Transformă:

oglindă	stradă	pradă	cadă	ogradă	gheaţă	ceaţă
oglinzii	.....	.....	.....	.....	.....	.....

✿ **5.** Leagă perechile de cuvinte cu sens opus:

noapte	a se stinge
a se bucura	zi
a luci	a se întrista

Citeşte şi află mai mult!

Măreţia Naşterii

✪ Iisus Hristos s-a născut într-o iesle în Betleem, unde mama Lui, Maria, a ajuns împreună cu soţul ei, Iosif, venind din Nazaret.

La naşterea Mântuitorului, pe cer s-a ivit o stea strălucitoare. Aceasta, cu razele ei, a vestit lumii evenimentul şi le-a arătat celor trei Magi drumul spre ieslea unde se afla Iisus Hristos. Magii I-au oferit copilului tămâie, aur şi smirnă în semn de recunoaştere a Lui ca Împărat al lumii.

✿ **6.** Transformă după model:

ramură	stea	oglindă	copil	fată	brad
rămurică	.....	.....	.....	.....	.....

✿ **7.** Încercuieşte răspunsurile potrivite:

„gheaţa se-ntinde asemeni oglindelor” sugerează:
- ❑ strălucirea gheţii;
- ❑ netezimea;
- ❑ răceala gheţuşului.

„se bucur' copiii” deoarece:
- ❑ împodobesc bradul;
- ❑ primesc daruri;
- ❑ pleacă la colindat.

„Când scânteie stelele” semnifică:
- ❑ atmosfera de sărbătoare;
- ❑ sclipirea globuleţelor;
- ❑ lumina cerului în noaptea de Crăciun.

„Luceşte pe ceruri/ O stea călătoare” aminteşte de:
- ❑ steaua polară;
- ❑ steaua după care se orientează călătorii;
- ❑ steaua ce a călăuzit magii spre pruncul Iisus.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **8. Atelier.** Alcătuieşte o compunere în care să povesteşti o întâmplare de iarnă la şcoală.

S-a sunat...

Priveam învăţătorul ca prin vis, afară ningea, iar toată lumea se gândea la distracţia din pauză!

Ding, ding, ding... se aude ecoul clopoţelului din capătul celălalt al holului şcolii.

– S-a sunat! spuse liniştit învăţătorul. Sunteţi liberi, continuăm ora următoare!

De vreun sfert de oră toată clasa era agitată şi nu mai avea stare, aşa că aproape nici n-am aşteptat să iasă bine din clasă, că am izbucnit dintr-o dată, toţi, într-un glas, parcă ar fi fost semnalul de alarmă al unui tren. Toată lumea se grăbea să-şi pună mai repede mănuşile, căciulile şi gecile, înghesuindu-se care să iasă primul în curtea şcolii! Doar Marius stătea supărat privind cu ochii sticloşi de lacrimi când agitaţia, când ninsoarea. Îşi făcuse nişte analize pentru că avusese nişte simptome ciudate şi doctorul îi interzisese să iasă o săptămână din casă, dar el venise la şcoală cu condiţia să nu iasă în pauză.

Deodată se aude un telefon. Era al lui Marius.

– Da tată, sunt în pauză... Poftim? Ai vorbit cu doctorul...

Deodată i s-a luminat toată faţa şi a sărit cu un strigăt de bucurie!

– Ce s-a întâmplat? l-am întrebat, deşi bănuiam răspunsul.

– Yupiiii, a vorbit tata cu doctorul şi i-a spus că tocmai a primit analizele şi nu am nimic. Pot ieşi să mă joc liniştit!

– Mă gândeam eu că asta e!

– Uf, ce bine! S-au bucurat şi ai mei, că erau tare îngrijoraţi din cauza mea. Noroc că s-a înşelat doctorul.

– E, atunci hai să nu mai pierdem timpul, că se duce pauza!

Când am ieşit afară am fost întâmpinaţi de un bombardament de bulgări din toate părţile. Ne-am jucat aşa câteva minute până m-au strigat nişte prieteni ca să mă întrebe dacă iau parte la o întrecere de săniuş. Cum eu nu mă dau la o parte din faţa provocărilor, am acceptat fără să stau pe gânduri!

Cum concursul era gata să înceapă şi eu nu aveam propria mea sanie, unul din colegi mi-a oferit sania sa.

Neaua era tocmai bună pentru săniuş, aşa că datorită zăpezii şi a experienţei mele, am câştigat concursul fără probleme!

S-a auzit din nou clopoţelul care vestea sfârşitul pauzei. Am mulţumit pentru invitaţie şi m-am grăbit să ajung la oră. În timp ce coboram spre clasă admiram culoarea imaculată ce acoperea pământul altădată negru.

(Din compunerile elevilor)

Scanned with OKEN Scanner

Reţine!

Poezia „Colinde, colinde" reconstituie atmosfera încărcată de vrajă din ajunul Crăciunului. Noaptea, brazii, stelele, colindele, naşterea Mântuitorului sunt elementele care bucură copiii. Este o noapte unică, fermecată, care ne aminteşte de povestea magilor şi a pruncului Iisus.

LECTURI

Iatã, vin colindãtori

Iată, vin colindători,
Zorile dalbe,
Noaptea pe la cântători,
Zorile dalbe,
Şi ei vin mereu, mereu,
Zorile dalbe,
Şi-L aduc pe Dumnezeu,
Zorile dalbe.
Dumnezeu adevărat,
Zorile dalbe,
Soare-n raze luminat,
Zorile dalbe,
Iată, vin colindători,
Zorile dalbe,
Noaptea pe la cântători,
Zorile dalbe.

O, ce veste minunatã

O, ce veste minunată
În Betleem ni s-arată
Că a născut prunc,
Prunc din Trupul Sfânt,
Fecioară curată.
Că la Betleem Maria,
Săvârşind călătoria,
În sărac lăcaş,
În acel oraş.
A născut pe Mesia,
Pe Fiul Cel din vecie
Ce L-a trimis Tatăl mie
Să Se nască
Şi să crească,
Să ne mântuiască.

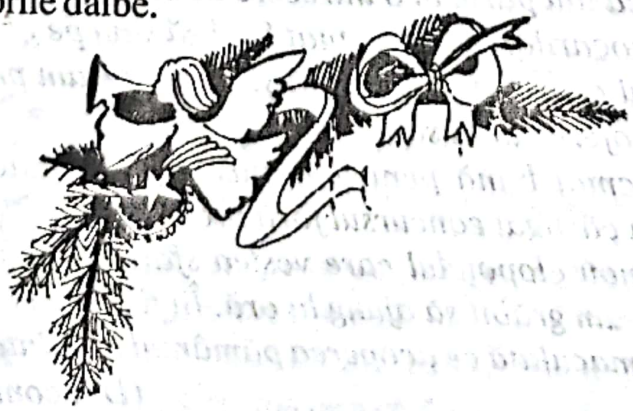

Scanned with OKEN Scanner

O SEARĂ MINUNATĂ

după *Monica Rohan*

✿ **1.** Barează răspunsurile care nu sunt potrivite:

Locul unde se petrece întâmplarea:
- ❑ la şcoală;
- ❑ într-o căsuţă;
- ❑ într-o vilă.

Timpul întâmplării:
- ❑ vara;
- ❑ iarna;
- ❑ în ajunul Crăciunului.

Personajele sunt:
- ❑ băiatul;
- ❑ bunica;
- ❑ mama;
- ❑ familia.

✿ **2.** Leagă cuvintele care au acelaşi sens:

a răsuna	a întoarce
falnic	îmbietor
a răsuci	a se bucura
nerăbdător	cameră
ispititor	aromă
a se desfăta	a se calma
miros	a vui
bunătăţi	impunător
a se linişti	delicatese
odaie	înfrigurat

✿ **3.** Alcătuieşte enunţuri cu următoarele expresii: *„sunt împodobite sărbătoreşte”, „strai sărbătoresc”, „ au sărbătorit”, „ copilul sărbătorit”, „sărbătorirea pomului de Crăciun”*. Subliniază apoi toate cuvintele înrudite, care fac parte din aceeaşi familie de cuvinte.

✿ **4.** Uneşte propoziţiile cu unul dintre sensurile alese din coloana alăturată:

• Mama *a bătut* frişca.	*a scuturat*
• Băiatul *a bătut* covorul.	*a lovit*
• Copilul *l-a bătut* pe colegul său.	*a străbătut*
• Delegaţia *a bătut* cartierul în lung şi-n lat.	*a amestecat*

✿ **5.** Uneşte cuvintele cu sens opus:

falnic	dezgustător
nerăbdător	mofturos
ispititor	a se aprinde
pofticios	firav
a se stinge	răbdător

Scanned with OKEN Scanner

✿ **6.** Transformă cuvintele după model:

văl	gheaţă	parte	boboc	pădure	prieten
învăluit	.....	.....	.....	.....	.....

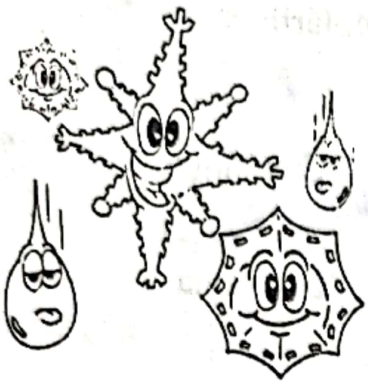

✿ **7.** Completează cu răspunsurile potrivite:

- ☆ Casa răsună de bucurie fiindcă .....
- ☆ Bradul este minunat deoarece .....
- ☆ Băiatul este foarte bucuros pentru că .....
- ☆ El este nerăbdător să .....
- ☆ Toţi se aşază la masă şi se desfată .....
- ☆ Odăile miroseau a brad şi a vanilie .....

✿ **8.** Numeşte trei feluri de mâncare şi de dulciuri care constituie bunătăţi tradiţionale pentru Crăciun.

✿ **9.** Scrie cuvintele cu sens opus adăugând un grup de litere înainte.

- ⇨ *a se îmbrăca – a se dezbrăca*
- ⇨ a încărca –
- ⇨ a înşuruba –
- ⇨ a înveli –
- ⇨ a împodobi –

Reţine!

Povestirea reconstituie atmosfera plină de bucurie din seara minunată din ajunul Crăciunului. Bradul este împodobit sărbătoreşte. Mama pregăteşte bunătăţile la bucătărie. Toată familia se desfată cu acestea. Liniştea nopţii învăluie căsuţa mirosind a brad şi a vanilie.

LECTURĂ

Steaua sus răsare

Steaua sus răsare
Ca o taină mare.
Steaua străluceşte
Şi lumii vesteşte.

Că astăzi curata,
Prea nevinovata,
Fecioara Maria,
Naşte pe Mesia.

În Ţara vestită,
Betleem numită.
Magii cum zăriră,
Steaua şi porniră.

Mergând după rază,
Pe Hristos să-L vază.
Şi dacă-L aflară,
La dânsul intrară
Şi se închinară.

Cu daruri vestite,
Lui Hristos menite,
Ducând fiecare
Bucurie mare.

Care bucurie
Şi la voi să fie
De la tinereţe
Pân'la bătrâneţe.

Scanned with OKEN Scanner

PACE

de *Octavian Goga*

✿ **1.** Uneşte cuvintele cu acelaşi înţeles.

pace	curte
a străjui	omăt
ogradă	a scânteia
şoaptă	a se auzi
zăpadă	împăcare
a licări	voce
glas	a apăra
a se înfiripa	murmur

✿ **2.** Reuneşte perechile de cuvinte cu sens opus:

împăcare	a trezi
a adormi	a descoase
a coase	a dispărea
a se înfiripa	a se stinge
a licări	nelinişte

✿ **3.** Scrie cuvintele după model:

fereastră	cămaşă	opincă	glas	stea	copil	grădină
ferestruică	.....	.....	.....	.....	.....	.....

✿ **4.** Alege explicaţiile potrivite:

„Luna-şi picură argintul” sugerează:
- ❑ lumina argintie a lunii risipeşte întunericul;
- ❑ raza argintie a lunii abia sclipeşte la fereastră;
- ❑ luna se ascunde după nori.

„Vede-atâta împăcare Străjuind căsuţa noastră” exprimă:
- ❑ liniştea care învăluie casa;
- ❑ pacea izvorâtă din respectarea obiceiurilor străvechi;
- ❑ liniştea sufletească.

„S-aud şoapte în ogradă” fiindcă:
- ❑ gospodarul vorbeşte cu un vecin;
- ❑ întreabă cineva ceva;
- ❑ sosesc colindătorii.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **5.** Bifează elementele care sugerează atmosfera de împăcare din casele românilor:

- ✎ lumina lunii intră pe fereastră;
- ✎ mama îşi veghează copiii dormind;
- ✎ bate vântul aprig;
- ✎ naşa le-a cusut finilor cămăşuţe noi;
- ✎ zăpada scârţâie sub gerul iernii;
- ✎ gospodarul ceartă copiii;
- ✎ căţelul latră în ogradă;
- ✎ copiii cântă colinde.

✿ **6.** Adaugă acţiuni potrivite:

razele lunii < licăresc, ...

căţelul < ..., ...

mama < ..., ...

zăpada < ..., ...

nănaşa < ..., ...

glasurile < ..., ...

✿ **7.** Formează cuvinte noi care să exprime însuşiri de la următoarele:

argint	tremur	copil	zâmbet	legănat
argintiu	.....	.....	.....	.....

✿ **8.** Ordonează ideile în funcţie de strofele poeziei:

- Răsună un colind.
- Pacea învăluie căsuţa.
- Se-aud şoapte în ogradă.
- Mama îşi adoarme copilaşii.

✿ **9.** **Atelier.** Alcătuieşte o compunere despre atmosfera care domneşte în familia ta în Ajunul Crăciunului.

Reţine!

Poezia lui Octavian Goga zugrăveşte atmosfera de împăcare ce domneşte în preajma sărbătorii Crăciunului. Copiii adorm în căsuţă vegheaţi de zâmbetul mamei. În tindă răsună melodia domoală a unui colind.

Scanned with OKEN Scanner

Serile la Mirceşti
– fragmente –

de *Vasile Alecsandri*

Perdelele-s lăsate şi lampele aprinse;
În sobă arde focul, tovarăş mângăios,
Şi cadrele-aurite, ce de păreţi sunt prinse
Sub palidă lumină, apar misterios.

Afară plouă, ninge! afară-i vijelie,
Şi crivăţul aleargă pe câmpul înnegrit;
Iar eu, retras în pace, aştept din cer să vie
O zână drăgălaşă, cu glasul aurit.

Pe jilţu-mi, lângă masă, având condeiu-n mână,
Când scriu o strofă dulce pe care-o prind din zbor,
Când ochiu-mi întâlneşte ş-admiră o cadână
Ce-n cadrul ei se-ntinde alene pe covor. [...]

Alături apare un câmp de aspră luptă,
Pătat cu sânge negru acoperit cu morţi.
Un june-n floarea vieţii strângând o spadă ruptă
Ţinteşte ochii vestezi pe-a veciniciei porţi.

Apoi a mea privire prin casă rătăcindă
Cu jale se opreşte pe un oraş tăcut,
Veneţia, regină, ce-n marea sa oglindă
Făr-a videa pe frunte-i splendoarea din trecut.

O lacrimă... dar iată plutind pe-a mării spume
O sprintenă corvetă, un răpide-alcyon;
Şi iată colo-n ceruri pribejile din lume,
Cucoarele în şiruri zburând spre orizon.

O! farmec, dulce farmec a vieţii călătoare,
Profundă nostalgie de lin, albastru cer!
Dor gingaş de lumină, amor de dulce soare,
Voi mă răpiţi când vine în ţară asprul ger! [...]

Scanned with OKEN Scanner

DINCOLO DE IARNĂ

după *Silvia Kerim*

✿ **1.** Încercuieşte trăsăturile care se potrivesc câinelui:

O fără stăpân;	O înfometat;	O voinic;
O îngrijit;	O şchiop;	O trist;
O rănit;	O slab;	O vesel.

✿ **2.** Transcrie din lecţie propoziţiile din care să reiasă dragostea fetiţei faţă de câine.

✿ **3.** Notează trăsăturile căţeluşei Feta după câteva luni de îngrijire din partea fetiţei.

✿ **4.** **Spune-ţi părerea!** De ce fetiţa a scris pe plăcuţă: *„Nu intraţi, câine foarte bun!"*?

✿ **5.** Leagă cuvintele cu sens opus:

slab	vesel
trist	sătul
înfometat	sănătos
bolnav	a urî
a intra	duşman
a îndrăgi	gras
prieten	a ieşi

✿ **6.** Uneşte cuvintele cu acelaşi sens:

geros	a chibzui
a chema	a îngriji
a ocroti	a iubi
a îndrăgi	bun
rău	friguros
a se gândi	a striga

✿ **7.** Găseşte explicaţiile potrivite şi argumentează-le! Pe porţi se scrie: „Nu intraţi, câine rău!" deoarece proprietarii doresc:

O să sperie oamenii răi;	O să-şi apere gospodăria;
O să-şi apere câinii;	O să prevină musafirii asupra agresivităţii câinelui.
O să oprească hoţii;	

Scanned with OKEN Scanner

Citeşte şi află mai mult!

Poveşti despre dulăi care demască pe asasinii stăpânului sau îi pedepsesc crunt cu colţii lor răzbunători, au circulat din cele mai vechi timpuri, uneori fiind consemnate şi în cărţi cu semnături de prestigiu. Pliniu cel Bătrân şi alţi povestitori antici au transmis isprava câinelui zis „al lui Pyrrhus", mult citat pentru fidelitate faţă de om.

„Călătorind prin ţară, regele Pyrrhus a văzut un câine lângă cadavrul stăpânului său. De trei zile, animalul sta de pază fără să se fi hrănit. Regele a poruncit ca ucisul să fie îngropat, apoi a luat câinele la palat. După câteva zile, regele a primit defilarea armatei. Câinele, aflat lângă tron, zărind între soldaţi pe ucigaşii stăpânului, a alergat la ei şi, lătrând furios, s-a repezit să-i muşte, tot întorcând capul spre rege. Toţi au intrat atunci la bănuială că aceia erau ucigaşii. Ei au fost arestaţi şi duşi la judecată, unde au mărturisit crima şi li s-a aplicat pedeapsa cuvenită." (VIII, 61)

Reţine!

Povestirea „Dincolo de iarnă" ne descrie bunătatea unei fetiţe care a salvat şi a îngrijit un câine rănit şi fără stăpân. Căţeluşa Feta a devenit prietena cea mai bună a fetiţei.

LECTURĂ

Câinii pompieri

de *Lev Tolstoi*

Nu arareori, în oraşe, când se iscă vreun incendiu, se întâmplă să rămână prin case copii care nu pot fi scoşi de acolo; de frică, ei se ascund şi tac, şi e greu să-i mai găseşti prin fum. Pentru astfel de întâmplări, la Londra, au fost dresaţi câini anume. Câinii aceştia locuiesc împreună cu pompierii şi când ia foc vreo casă sunt trimişi să scoată copiii. Un câine de aceştia a scăpat de la moarte doisprezece copii. Îl chema Bob.

Într-o zi a luat foc o casă. Când au sosit pompierii, li se repezi în cale o femeie care plângea, văitându-se că fetiţa ei de doi ani, rămăsese în casă. Pompierii îl trimiseră pe Bob. Câinele se năpusti pe scară şi se pierdu în fum. Peste cinci minute, ieşi din casă ţinând în dinţi, de cămăşuţă, o fetiţă. Femeia se repezi la copila ei, plângând de bucurie că o vede teafără. Pompierii au mângâiat câinele şi au vrut să-l caute de arsuri; dar Bob se tot smucea din mâinile lor părând că vrea cu tot dinadinsul să se întoarcă în casă. Pompierii, gândindu-se că o mai fi rămas vreun copil, îi dădură drumul. Câinele o zbughi şi peste puţin timp se înapoie, ducând iarăşi ceva în dinţi. Când îl văzură oamenii, izbucniră cu toţii în râs: câinele salvase o păpuşă mare.

Scanned with OKEN Scanner

ÎN AJUNUL ANULUI NOU

după *Fănuş Neagu*

✿ **1.** Încercuieşte răspunsurile potrivite:

Timpul când se petrece întâmplarea:
- ❑ în Ajunul Crăciunului;
- ❑ în Ajunul Anului Nou;
- ❑ în Ajunul Sf. Nicolae.

Locul unde are loc întâmplarea:
- ❑ la casa lui Radu;
- ❑ la şcoală;
- ❑ la casa lui Bănică.

Personajele povestirii sunt:
- ❑ mama;
- ❑ bunica;
- ❑ Bănică;
- ❑ Radu;
- ❑ o căprioară;
- ❑ George;
- ❑ patru iepuri;
- ❑ învăţătorul;
- ❑ tatăl.

✿ **2.** Alege explicaţiile potrivite:

Ningea *„îndesat”* înseamnă:
- O viscolit;
- O des;
- O fulguia.

„Mirosea a vanilie şi a scorţişoară” pentru că:
- O mama frământa aluatul;
- O mama făcuse tortul;
- O mama pregătea masa de Revelion.

Bănică era atras de jocul fulgilor de nea fiindcă:
- O urma să plece cu uratul;
- O îşi aştepta prietenii să se joace;
- O se gândea la săniuş.

Băiatul a avut un vis deoarece:
- O se gândea că va pleca la urat, cu pluguşorul;
- O atât iepurii, cât şi băieţii cântau colinde;
- O mama frământase colacii;
- O iubea animalele.

✿ **3.** Leagă cuvintele cu acelaşi sens:

a se porni	sprijinit
a privi	a se răsuci
rezemat	duios
a se întoarce	a dansa
blând	a începe
a dănţui	a sări
a sălta	a se uita

Scanned with OKEN Scanner

✿ **4. Observă!** Un cuvânt poate avea mai multe sensuri. Descoperă-le!

a frământa	Mama *frământă* cozonacul. El se *frământa* de emoţie.
a cânta	Cocoşul *cânta* „cucurigu”. Ei *cântau* colinde. Valentina *cânta* la pian.
a împărţi	Mama *împarte* mărul în două. Elevul *împarte* numărul la cinci.

✿ **5.** Alcătuieşte propoziţii cu termenii: *a se înnoi, a se înnora, a se înnegri, a se înnoroia.*

✿ **6.** Explică versul: *„Mâine anul se-nnoieşte...”.*

✿ **7. Răspunde!** Ce primeau copiii la ţară când mergeau la colindat?

- ❑ colăcei;
- ❑ bani;
- ❑ covrigi;
- ❑ nuci;
- ❑ biscuiţi;
- ❑ mere;
- ❑ un pahar cu vin;
- ❑ bomboane;
- ❑ alte fructe.

✿ **8.** Completează enunţurile cu formele potrivite „i-a” sau „i-au”.

- ☆ Mama ..... oferit băiatului o bicicletă nouă.
- ☆ Bunicii ..... dat voie nepoţelei la derdeluş.
- ☆ Străinii ..... întrebat pe localnici despre cabană.
- ☆ Nu ştiu ce ..... spus doamna învăţătoare tatălui meu.

Reţine!

Fragmentul povesteşte cum copilul Bănică aşteaptă să plece cu pluguşorul în Ajunul Anului Nou. În casă domneşte un aer de sărbătoare. Mama frământă veselă aluatul, iar copilul se culcă cu gândul la ce va urma a doua zi. Are un vis ciudat, în care animalele pădurii vin cu colindul şi primesc colaci şi nuci poleite. Visul se destramă când mama îl trezeşte pe băiat şi acesta aude cântecul tovarăşilor săi de pluguşor.

Scanned with OKEN Scanner

Iarna pe uliţă

de *George Coşbuc*

A-nceput de ieri să cadă
Câte-un fulg, acum a stat,
Norii s-au mai răzbunat
Spre apus, dar stau grămadă
Peste sat.

Nu e soare, dar e bine,
Şi pe râu e numai fum.
Vântu-i liniştit acum,
Dar năvalnic vuiet vine
De pe drum.

Sunt copii. Cu multe sănii
De pe coastă vin ţipând,
Şi se-mping şi sar râzând;
Prin zăpadă fac mătănii
Vrând-nevrând.

Gură fac ca roata morii;
Şi de-a valma se pornesc,
Cum prin gard se gâlcevesc
Vrăbii gureşe, când norii
Ploi vestesc.

Cei mai mari acum, din sfadă,
Stau pe-ncăierate puşi;
Cei mai mici, de foame-aduşi,
Se scâncesc şi plâng grămadă
Pe la uşi.

Colo-n colţ acum răsare
Un copil, al nu ştiu cui;
Largi de-un cot sunt paşii lui,
Iar el mic, căci pe cărare
Parcă nu-i.

Haina-i măturând pământul
Şi-o târăşte-abea, abea:
Cinci ca el încap în ea,
Să mai bată, soro, vântul
Dac-o vrea!

El e sol precum se vede,
Mă-sa l-a trimis în sat,
Vezi, de-aceea-i încruntat,
Şi s-avântă, şi se crede
Că-i bărbat.

Cade-n brânci şi să ridică
Dând pe ceafă puţintel
Toată lâna unui miel:
O căciulă mai voinică
Decât el.

Şi tot vine, tot înoată,
Dar deodată cu ochi vii,
Stă pe loc – să mi te ţii!
Colo, zgomotoasă gloată,
De copii!

El degrabă-n jur chiteşte
Vrun ocol, căci e pierdut,
Dar copiii l-au văzut!
Toată ceata năvăleşte
Pe-ntrecut.

– Uite-i, mă, căciula, frate,
Mare cât o zi de post –
Aoleu ce urs mi-a fost!
Au sub dânsa şapte sate
Adăpost!

Scanned with OKEN Scanner

Unii-l iau grăbit la vale,
Alţii-n glumă parte-i ţin –
Uite-i, fără pic de vin
S-au jurat să-mbete-n cale
Pe creştin!

Vine-o babă-ncet pe stradă
În cojocul rupt al ei
Şi încins cu sfori de tei.
Stă pe loc acum să vadă
Şi ea ce-i.

S-oţereşte rău bătrâna
Pentru micul Barbă-cot.
– Aţi înnebunit de tot –
Puiul mamii, dă-mi tu mâna
Să te scot!

Cică vrei să stingi cu paie
Focul când e-n clăi cu fân,
Şi-apoi zici că eşti român!
Biata bab-a-ntrat în laie
La stăpân.

Ca pe-o bufniţ-o-nconjoară
Şi-o petrec cu chiu cu vai,
Şi se ţin de dânsa scai.
Plină-i strâmta ulicioară
De alai.

Nu e chip să-i faci cu buna
Să-şi păzească drumul lor!
Râd şi sar într-un picior,
Se-nvârtesc şi ţipă-ntr-una
Mai cu zor.

Baba şi-a uitat învăţul:
Bate,-njură, dă din mâni:
– Dracilor, sunteţi păgâni?
Maica mea! Să stai cu băţul
Ca la câni!

Şi cu băţul se-nvârteşte
Ca să-şi facă-n jur ocol;
Dar abia e locul gol,
Şi mulţimea năvăleşte
Iarăşi stol.

Astfel tabăra se duce
Lălăind în chip avan:
Baba-n mijloc căpitan,
Scuipă-n sân şi face cruce
De satan.

Ba se răscolesc şi cânii
De prin curţi, şi sar la ei.
Pe la garduri ies femei,
Se urnesc miraţi bătrânii
Din bordei.

– Ce-i pe drum atâta gură?
– Nu-i nimic. Copii ştrengari.
– Ei, auzi! Vede-i-aş mari,
Parcă trece-adunătură
De tătari!

Scanned with OKEN Scanner

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

după *Ion Creangă*

✿ **1.** Încercuieşte răspunsurile potrivite:

Timpul când are loc întâmplarea:

- ❑ de Sf. Nicolae;
- ❑ în ajunul Sf. Vasile;
- ❑ de Crăciun;
- ❑ după Revelion.

Locul:

- ❑ în satul Humuleşti;
- ❑ la Popa Ioan;
- ❑ la popa Oşlobanu;
- ❑ la Vasile Aniţei;
- ❑ la dascălul Vasile.

Personajele care participă la întâmplare:

- ❑ Nică;
- ❑ Chiriac;
- ❑ Smărăndiţa;
- ❑ popa Oşlobanu;
- ❑ nevasta lui Vasile Aniţei;
- ❑ ceilalţi copii;
- ❑ Zaharia lui Gâtlan;
- ❑ bădiţa Vasile;
- ❑ Alina.

✿ **2.** Leagă expresiile cu sensurile lor din coloana alăturată:

a ne prinde	• de-abia s-a înserat
a face rost	• a porni
de-abia s-au culcat găinile	• a fugi
a o lua	• îngheţaţi
a o lua la fugă	• a procura
răbegiţi de frig	• înfometaţi
hămesiţi de foame	• a stabili

✿ **3.** Bifează obiectele cu care se acompaniau băieţii la urat:

- ○ buhai;
- ○ vătrai cu belciug;
- ○ bici;
- ○ coasă ruptă;
- ○ fluier;
- ○ vioară;
- ○ pian;
- ○ acordeon.

✿ **4.** Uneşte cuvintele cu sens opus:

mărişor	din jos
din sus	a se aduna
afară	mititel
a începe	stins
aprins	a termina
a întreba	înăuntru
a se despărţi	a răspunde

Scanned with OKEN Scanner

✿ **5.** Descoperă înţelesul următoarelor expresii din cuvintele scrise în coloana alăturată.

- Fotbalistul *trăgea de timp* potrivindu-şi mingea.
- Bătrânul *trăgea la măsea.*
- Băiatul *trăgea mâţa de coadă.*
- Lui îi plăcea *să tragă la vâsle.*
- El *trăgea chiulul* la ore.

nu făcea nimic
să vâslească
a lipsi
bea
întârzia

✿ **6.** Pune în ordine ideile principale, apoi delimitează fragmentele:

- Popa Oşlobanu îi alungă pe copii.
- Copiii se despart îngheţaţi şi înfometaţi.
- Copiii se hotărăsc să plece cu pluguşorul.
- Nevasta lui Vasile Aniţei îi pune pe fugă.

✿ **7.** **Spune-ţi părerea!** De ce Nică propune: *„şi noi, măi Zaharie, să pufnim din gură ca buhaiul, iar ceilalţi să strige: hăi! hăi!"?*

✿ **8.** **Observă!** Un cuvânt poate avea mai multe înţelesuri. Descoperă-le!

Odată, trăia un împărat puternic.

odată Copiii s-au repezit ***odată*** la mamă.

Băiatul a sunat ***o dată***, de două ori, la uşa prietenului său.

(deodată, o singură dată, demult)

✿ **9.** Foloseşte câteva dintre proverbele şi zicătorile întâlnite în „Amintiri din copilărie", în situaţii potrivite.

✿ **10.** Înlocuieşte cuvintele potrivite cu termenul „nea":

Stratul de omăt crescuse.

Nenea Gheorghe îşi cumpărase căruţă nouă.

Reţine! *Fragmentul înfăţişează cu umor o amintire din copilăria autorului, mersul cu pluguşorul. Copiii, fiind mai mărişori, se hotărăsc să plece la urat. Nu aşteaptă să se întunece şi o pornesc din celălalt capăt al satului, cu gândul de a umbla pe la toate casele. Popa Oşlobanu îi alungă, la fel şi nevasta lui Vasile Aniţei. Copiii o iau la fugă şi se opresc în mijlocul satului, îngheţaţi şi înfometaţi. Ei se despart jurând să plece împreună la urat în anul următor.*

Scanned with OKEN Scanner

LECTURĂ

Amintiri din copilărie
– La urat –

de *Ion Creangă*

Odată, la un Sfântul Vasile, ne prindem noi vro câţiva băieţi din sat să ne ducem cu *plugul*[1]; căci eram şi eu mărişor acum, din păcate. Şi în ajunul Sfântului Vasile, toată ziua am stat de capul tatei, să-mi facă şi mie un *buhaiu*[2] ori, de nu, batăr un *harapnic*[3].

– Doamne, ce harapnic ţi-oi da eu, zise tata de la o vreme. N-ai ce mânca la casa mea? Vrei să te buşească cei *nandralăi*[4] prin omăt? Acuş te descalţ!

Văzând eu că mi-am aprins paie-n cap cu asta, am *şterpelit-o*[5] de-acasă numai cu beşica cea de porc, nu cumva să-mi ieie tata ciubotele şi să rămân de ruşine înaintea tovarăşilor. Şi nu ştiu cum s-a întâmplat, că nici unul dintre tovarăşi n-avea clopot. *Talanca*[6] mea era acasă, dar mă puteam duce s-o ieu? În sfârşit, facem noi ce facem şi *sclipuim*[7] de cole o coasă ruptă, de ici o cârceie de tânjală, mai un vătrar cu belciug, mai beşica cea de porc a mea, şi, pe după toacă, şi pornim pe la case. Ş-o luăm noi de la popa Oşlobanu, tocmai din capul satului din sus, cu gând să umblăm tot satul... Când colo, popa tăia lemne la trunchiu afară şi, cum a văzut că ne aşezăm la fereastră şi ne pregătim de urat, a început a ne trage câteva naşteri îndesate şi a zice:

– De-abia s-au culcat găinile, şi voi aţi şi început? Ia staţi oleacă, blăstemaţilor, să vă dau eu!

Noi, atunci, am pârlit-o la fugă. Iar el, zvârr! cu o scurtătură în urma noastră, căci era om hursuz şi *pâclişit*[8] popa Oşlobanu. Şi, din spaima ceea, am fugit noi mai jumătate de sat

---

[1] *plugul* = pluguşorul
[2] *buhai* = (aici) instrument popular
[3] *harapnic* = bici
[4] *nandralăi* = vlăjgani
[5] *a (o) şterpeli* = a fugi
[6] *talancă* = clopot
[7] *a sclipui* = a face rost
[8] *pâclişit* = duşmănos

Scanned with OKEN Scanner

înapoi, fără să avem când îi zice popei: „*Drele*[1] pe podele şi bureţi pe păreţi; câte pene pe cucoşi, atâţia copii *burduhoşi*[2]", cum obicinuiesc a zice *plugarii*[3] pe la casele ce nu-i primesc [...].

– Ei, amu, ce-i de făcut? Hai să intrăm ici, în *ograda*[4] asta, zise Zaharia lui Gâtlan, că ne trecem vremea stând în mijlocul drumului.

Şi intrăm noi la Vasile-Aniţei şi ne aşezăm la fereastră după obiceiu. Dar parcă naiba vrăjeşte: cela nu sună coasa, că-i e frig; celuia că-i îngheaţă mânile pe cârceie; văru-meu Ion Mogorogea, cu vătrarul subsuoară, se punea de pricină că nu ură, şi numa-ţi crăpa inima-n tine de năcaz!

– Ură, tu, măi Chiriece, zic eu lui Goian; şi noi, măi Zaharie, să prufnim din gură ca buhaiul; iară iştialalţi să strige: hăi, hăi!

Ş-odată şi începem. Şi ce să vezi? Unde nu se iè *hapsâna*[5] de nevasta lui Vasile-Aniţei cu *cociorva*[6] aprinsă după noi, căci tocmai atunci trăgea focul, să deie colacii în cuptior.

– Vai, aprinde-v-ar focul să vă aprindă! zise ea, *burzuluită*[7] grozav; dar cum se cheamă asta? În obrazul cui v-a învăţat!...

Atunci noi, la fugă, băieţi, mai dihai decât la popa Oşlobanu... „Dar bun *pocinog*[8] a mai fost ş-aista, zicem noi, oprindu-ne în răscrucile drumului din mijlocul satului, aproape de biserică... Încă una-două de aiestea, şi ne scot oamenii din sat afară ca pe nişte *lăieşi*[9]. Mai bine să mergem la culcare". Şi după ce ne arvonim noi şi pe la anul, cu jurământ, să umblăm tot împreună, ne-am despărţit unul de altul, răbigiţi de frig şi hămisiţi de foame, şi hai fiecare pe la casa cui ne are, că mai bine-i pare. Şi iaca aşa ne-a fost umblarea cu plugul în anul acesta.

---

[1] *drele* = ciuperci care cresc pe copaci
[2] *burduhos* = burtos
[3] *plugar* = (aici) urător
[4] *ogradă* = curte
[5] *hapsân* = rău, avar
[6] *cociorvă* = vătrai de lemn
[7] *burzuluit* = supărat
[8] *pocinog* = bucluc, belea, boroboaţă
[9] *lăieş* = ţigan

Scanned with OKEN Scanner

OBICEIURI DE CRĂCIUN ŞI DE ANUL NOU

Citeşte şi află mai mult!

Obiceiuri de Crăciun

❂ *Colindul* este unul dintre obiceiurile tradiţionale practicate în ajunul şi în noaptea Crăciunului. Cetele de colindători sunt formate mai ales din copii şi tineri. Darurile date la astfel de ocazii sunt: mere, covrigi, dulciuri şi uneori bani. În unele zone se întâlneşte şi obiceiul „umblatului cu icoana", practicat de preoţi şi de cântăreţii bisericeşti.

❂ *Umblatul cu steaua* evocă momentul apariţiei pe cer a acelei stele strălucitoare care vestea naşterea Mântuitorului. Cântece de stea sunt: „Steaua sus răsare", „O, ce veste minunată", „Trei păstori se întâlniră".

❂ Alte obiceiuri tradiţionale, *Irodul* şi *Vicleimul,* se joacă de la Crăciun până la Bobotează şi reprezintă o formă de teatru popular. Personajele Irodului sunt: Irod, Pruncul Iisus, Cei Trei Magi şi uneori Ciobanul. Vicleimul adaugă Irodului un teatru de păpuşi.

Obiceiuri de Anul Nou

❂ *Umblatul cu ursul.* Acest obicei se întâlneşte doar în Moldova, de Anul Nou. Un flăcău purtând pe cap şi pe umeri blana unui animal ucis, împodobită în dreptul urechilor cu ciucuri roşii, întruchipează ursul. Alteori masca este mai simplă: capul ursului este confecţionat dintr-un schelet de lemn acoperit cu o blană, iar trupul dintr-o pânză solidă, care seamănă cu părul animalului. Masca este condusă de un „ursar", însoţită de muzicanţi şi urmată, adesea, de un întreg alai de personaje. Aţâţată de ursar (*„Joacă bine moş Martine/ Că-ţi dau pâine şi măsline"*), în răpăitul tobelor sau pe cântecul fluierului, ţinându-şi echilibrul cu ajutorul unui ciomag, masca mormăie şi imită paşii legănaţi şi sacadaţi ai ursului, izbind puternic pământul cu tălpile.

Scanned with OKEN Scanner

❂ *Sorcova.* Tot din categoria obiceiurilor de Anul Nou face parte şi umblatul cu sorcova. Acesta este mai ales bucuria copiilor. Ei poartă o crenguţă înmugurită de copac sau o sorcovă confecţionată dintr-un băţ în jurul căruia s-au împletit flori de hârtie colorată. Numele de sorcovă vine de la cuvântul bulgar *surov* (verde, fraged) aluzie la ramura abia îmbobocită, ruptă odinioară dintr-un arbore. Înclinată de mai multe ori în direcţia unei anumite persoane, sorcova joacă întrucâtva rolul unei baghete magice, înzestrate cu capacitatea de a transmite vigoare şi tinereţe celui vizat. Textul urării, care aminteşte de o vrajă, nu face decât să întărească efectul mişcării sorcovei.

LECTURĂ

Trei crai de la Răsărit

Trei crai de la Răsărit
Spre stea au călătorit
Şi-au mers, după cum citim,
Până la Ierusalim.

Acolo, cum au ajuns,
Steaua-n nori li s-a ascuns;
Şi le-au fost a se plimba
Prin oraş a întreba:

„Unde s-a născut – zicând –
Un Crai mare de curând?"
Iară Irod împărat,
Auzind, s-a tulburat;

Pe crai, în grab-a chemat,
Şi în taină i-a-ntrebat,
Ispitindu-i, vru setos
Să afle despre Cristos.

Şi cu grai adăogat,
Foarte lor li s-a rugat,
Zicând: „Mergeţi de aflaţi
Şi, viind, mă înştiinţaţi,

Să merg, să mă-nchin şi eu,
Ca unuia Dumnezeu."
Craii, dacă au plecat,
Steaua iar s-a arătat.

Şi-au mers, până a stătut,
Und-era pruncul născut.
Şi cu toţi s-au bucurat,
Pe Cristos dac-au aflat.

Cu daruri s-au închinat
Ca la un mare-mpărat.
Şi-napoi, dac-au purces,
Pe altă cale au mers.

Precum le-a fost lor şi zis
Îngerul, noaptea, în vis.
Iară Irod împărat,
Văzând că s-a înşelat,

Foarte rău s-a necăjit,
Oaste mare a pornit,
Şi-n Vitleem a intrat
Mulţi coconi mici a tăiat,

Pân' la paisprezece mii,
Tot prunci, mărunţei copii,
De doi ani şi mai în jos,
Ca să taie pe Cristos.

O! Tiranul crud Irod!
Muri-n blestem de norod,
Nefiind el bucuros,
De naşterea lui Cristos.

Scanned with OKEN Scanner

NINSOAREA

după *Edmondo de Amicis*

✿ **1.** Alege răspunsurile corecte:

„cea mai dragă prietenă a copiilor" este:
- ❑ iarna;
- ❑ sania;
- ❑ zăpada.

„fulgi... ca flori de iasomie" sugerează:
- ❑ mărimea fulgilor;
- ❑ frumuseţea albă şi desimea lor;
- ❑ bulgării de zăpadă.

Ei *„zburdau... ca nişte căţeluşi în apă"* sugerează:
- ❑ se luau unii după alţii;
- ❑ erau uzi de zăpada proaspătă;
- ❑ erau încântaţi de a se juca în zăpadă.

Copiii erau fericiţi şi se gândeau la:
- ❑ bulgării de zăpadă;
- ❑ gheţuş;
- ❑ oamenii de zăpadă;
- ❑ sanie;
- ❑ focul din soba de acasă.

✿ **2.** Completează cu explicaţiile corespunzătoare:

☆ Părinţii aveau umbrelele albe, iar gardianul avea coiful alb pentru că .....

☆ Copiii parcă înnebuniseră de .....

☆ Un copil şi-a făcut un bulgăre şi a început să muşte ca dintr-o piersică fiindcă .....

☆ Altul şi-a umplut ghiozdanul cu bulgări deoarece .....

☆ Învăţătorii râdeau şi ei de .....

☆ Elevii se grăbeau spre casă pentru că .....

✿ **3.** Uneşte cuvintele cu acelaşi sens:

dragă	pur
prima	încântare
plăcere	bucuros
fericit	a se aşterne
a se aşeza	a-şi imagina
a se gândi	întâia
a se îmbrânci	bucurie
veselie	a se împinge
imaculat	iubită

Scanned with OKEN Scanner

✿ **4.** Leagă cuvintele cu sens opus:

prima	intrare
a începe	rari
deşi	neplăcere
plăcere	a goli
ieşire	a încetini
a umple	ultima
a grăbi	a se termina

✿ **5.** Ordonează ideile principale ale lecturii:

2 La şcoală, elevii admirau ninsoarea.
4 Învăţătorii se bucurau de veselia şcolarilor.
3 La ieşirea din şcoală, copiii se bucurau de zăpadă.
1 A venit prima zăpadă.

✿ **6.** Completează comparaţiile:

fulgii ca ..... / ..... pomii albi ca ..... / ..... umbrelele albe ca ..... / .....

bulgăre ca ..... / ..... copii alergau ca ..... / .....

✿ **7.** Transformă:

elevul privea	copilul se aşeza	şcolarul aluneca	căţeluşul lătra
elevii priveau	.....	.....	.....

✿ **8.** Modifică după modelul dat:

se îmbrâncesc	se bucură	se ridică	se gândesc	se îndreaptă
s-au îmbrâncit	.....	.....	.....	.....

✿ **9.** Completează enunţurile cu „ne-am”, „neam”, „nea” şi „ne-a”:

La bibliotecă ..... îndreptat spre rafturile de cărţi. Doamna bibliotecară ..... întrebat ce cărţi doream. Noi ..... consultat şi ..... hotărât să luăm o carte despre geţi, ... din care se trăgeau şi strămoşii noştri, dacii. Dânsa ..... îndemnat să răsfoim şi noutăţile .... plăcut o carte care se intitula „Fulg de ..... ”. Atunci ..... decis să o luăm.

Scanned with OKEN Scanner

Reține! *Fragmentul „Ninsoarea" exprimă bucuria nemărginită a copiilor la căderea primei ninsori. Alergând, zburdând, ei se îmbrâncesc „ca niște cățeluși în apă". Părinții și învățătorii se bucură și ei de veselia copiilor.*

LECTURĂ

Bulgărele de zăpadă

de *Edmondo de Amicis*

16, vineri.

Ninge, ninge întruna. În dimineața aceasta, când plecam de la școală, s-a petrecut o întâmplare urâtă cu zăpada. Un grup de elevi, de cum au cotit-o pe Corso, au și început să arunce cu bulgări de zăpadă, din zăpada aceea plină de apă, care face bulgării tari și grei ca pietrele. Pe trotuare trecea multă lume. Un domn strigă:

– Încetați, ștrengarilor! și, în aceeași clipă, de pe partea cealaltă a străzii, se auzi un țipăt ascuțit; era un bătrân care își pierduse pălăria și se clătina, acoperindu-și fața cu mâinile, iar lângă el un copil striga:

– Ajutor! Ajutor!

Imediat a alergat lume din toate părțile. Fusese lovit de un bulgăre la un ochi. Toți copiii au luat-o la fugă, care încotro, cât ai clipi, iute ca săgețile. Eu mă aflam în fața librăriei, unde intrase tatăl meu, când i-am văzut venind în goana mare pe câțiva dintre colegii mei care s-au amestecat printre ceilalți de lângă mine și s-au prefăcut că privesc vitrinele: era Garrone cu obișnuita lui bucată de pâine în buzunar, Coretti, zidărașul, și Garoffi, cel cu timbrele. Între timp, în jurul bătrânului se adunase o mulțime de oameni și un sergent și alte persoane alergau încoace și încolo amenințând și întrebând:

– Cine e? Cine a fost? Tu ești? Spuneți cine a fost? și se uitau la mâinile copiilor, să vadă dacă le aveau sau nu ude de zăpadă. Garoffi era lângă mine: mi-am dat seama că tremura tot și era alb la față, ca un mort.

– Cine e? Cine-a fost? continua lumea să strige.

Atunci l-au auzit pe Garrone, șoptindu-i lui Garoffi:

– Hai, du-te și te prezintă; ar fi o lașitate să lași să fie pedepsit un altul.

– Dar eu nu am făcut-o înadins! îi răspundea Garoffi, tremurând ca o frunză.

Scanned with OKEN Scanner

– N-are importanţă, fă-ţi datoria, repeta Garrone.

– Dar nu am curaj!

– Fă-ţi curaj, te însoţesc eu!

Sergentul şi ceilalţi strigau din ce în ce mai tare:

– Cine e? Cine a fost? I-a intrat omului sticla de la ochelari în ochi! L-au orbit! Tâlharilor!

Am crezut că Garoffi se prăbuşeşte.

– Vino, îi spuse hotărât Garrone, te apăr eu! şi, apucându-l de un braţ, îl împinse înainte, susţinându-l ca pe un bolnav. Mulţimea a văzut şi a înţeles îndată, iar câţiva s-au năpustit spre el cu pumnii ridicaţi. Dar Garrone s-a aşezat la mijloc, strigându-le:

– Zece bărbaţi aţi vrea să săriţi împotriva unui copil?

Atunci toţi s-au oprit şi un sergent l-a luat pe Garoffi de-o mână şi l-a condus prin mulţime până la prăvălia de paste făinoase, unde îl duseseră pe cel lovit ca să-şi mai revină puţin. Văzându-l, l-am recunoscut imediat pe bătrânul funcţionar care locuieşte în aceeaşi clădire cu noi, la etajul al patrulea, împreună cu nepoţelul său. Stătea pe un scaun şi avea o batistă la ochi.

– N-am făcut-o înadins! plângea Garoffi în hohote, mort de frică. N-am făcut-o înadins! striga el disperat.

Două, trei persoane l-au îmbrâncit cu furie în prăvălie, ţipând la el pe ton de poruncă:

– În genunchi, cu fruntea la pământ, cere iertare! şi cu o-mbrâncitură l-au aruncat pe jos. Dar, pe neaşteptate, două braţe puternice l-au ridicat în picioare şi cu un glas hotărât a spus:

– Nu, domnilor! Era Directorul nostru, care văzuse totul. Deoarece copilul a avut curajul să se prezinte singur, adăugă, nimeni nu are dreptul să-l înjosească. Toţi au tăcut.

– Cere-ţi iertare – îi spuse lui Garoffi directorul.

Garoffi izbucni în plâns, îmbrăţişă picioarele bătrânului, care-i căută capul cu mâna şi-l mângâie pe păr. Atunci toţi într-un cor:

– Du-te băiete, hai du-te, întoarce-te acasă!

Şi tatăl meu m-a tras afară din mulţime, iar în drum spre casă, mi-a spus:

– Enrico, într-o asemenea întâmplare, tu ai avea curajul să-ţi faci datoria, să te duci să-ţi mărturiseşti greşeala?

– Da, tată.

Iar el:

– Dă-mi cuvântul tău de copil cinstit.

– Îţi dau cuvântul meu, tată!

IARNA

de *Nicolae Labiş*

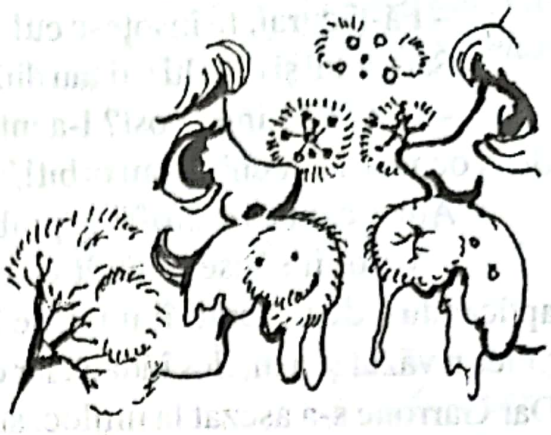

✿ **1.** Leagă cuvintele cu acelaşi înţeles:

podoabe	cameră
hazliu	fân
odaie	ornamente
nutreţ	caraghios

✿ **2.** Alege răspunsurile potrivite:

Pomii se gătesc în timpul iernii cu podoabe de:

❑ chiciură; ❑ rouă; ❑ omăt.

Satele adormite sub zăpezi seamănă cu:

❑ întinderi nesfârşite;
❑ oameni dormind sub plapumă;
❑ arătări fantastice.

Anotimpul iarna e asemănat de poet cu:

❑ o vrăjitoare; ❑ o zână; ❑ o doamnă gonind în caleşti de vijelii.

Prin case miroase a: ❑ cozonac; ❑ fum;
❑ pâine; ❑ friptură.

Câinele zgârie la uşă:

❑ să intre la căldură;
❑ să-şi primească porţia de mâncare;
❑ să se joace cu copiii.

Tata iese în zăpadă:

❑ să facă pârtie;
❑ să cheme copiii la masă;
❑ să dea apă şi nutreţ la vacă.

✿ **3.** Precizează câte strofe are poezia şi câte versuri conţine fiecare strofă.

✿ **4.** Bifează explicaţiile potrivite:

„moi podoabe" sugerează:

○ ornamente pufoase de omăt;
○ bijuterii fragile;
○ podoabe înmuiate în zăpadă.

„doamna iarnă" exprimă:

○ respectul poetului faţă de anotimp;
○ imaginea princiară a iernii;
○ vârsta înaintată a personajului.

„fum cald şi amărui" sugerează:

○ căldura vetrei;
○ viscolul făcea ca soba să scoată fum;
○ fumul scos de pâinea arsă.

„caleşti de vijelii" sugerează:

○ vântul puternic;
○ viscolul iernii;
○ zăpada spulberată de caleaşcă.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **5. Atelier.** Scrie un text despre iarnă, utilizând expresiile întâlnite în lecturile închinate anotimpului alb.

Totu-i de un alb
- *strălucitor*
- *scânteietor*

Pomii sunt îmbrăcaţi în
- *straiul bogat de nea*
- *podoabele iernii*

Satele adormite
- *visează sub plapuma de zăpadă*
- *se pierd în vise*

Iarna trece
- *în caleşti de vijelii*
- *într-o furtună de zăpadă*

Fumul urcă spre cer
- *în fuioare albe*
- *în spirale cenuşii*

✿ **6.** Transformă următoarele propoziţii:

Mama îl ceartă pe copil. → *Mama l-a certat pe copil.*

Băiatul îl caută pe frăţiorul lui.
El îl aude strigând.
Bunica îl ia pe nepoţel de mână.

✿ **7. Portofoliu**

- *oceanul de ninsoare;*
- *umeri albi;*
- *fantasme albe, plopii;*
- *flori de iarnă;*
- *crini şi roze de zăpadă;*
- *pune streşinelor casei o ghirlandă de cristaluri.*

Reţine!

Fragmentul descrie vizita doamnei iarnă făcută naturii şi satelor pe unde trece. Atmosfera din case este încărcată de mirosul pâinii. iarna este privită de copii din dosul ferestrelor. viaţa de zi cu zi însă se desfăşoară în continuare fără a se ţine cont de brumă şi promoroacă.

Scanned with OKEN Scanner

Miezul iernei

de *Vasile Alecsandri*

În păduri trăsnesc stejarii! E un ger amar, cumplit!
Stelele par înghețate, cerul pare oțelit,
Iar zăpada cristalină pe câmpii strălucitoare
Pare-un lan de diamanturi ce scârțâie sub picioare.

Fumuri albe se ridică în văzduhul scânteios
Ca înaltele coloane unui templu maiestos,
Şi pe ele se aşează bolta cerului senină,
Unde luna îşi aprinde farul tainic de lumină.

O! tablou măreţ, fantastic!... Mii de stele argintii
În nemărginitul templu ard ca vecinice făclii.
Munţii sunt a lui altare, codrii – organe sonoare
Unde crivăţul pătrunde, scoţând note-ngrozitoare.

Totul e în neclintire, fără viaţă, fără glas;
Nici un zbor în atmosferă, pe zăpadă – nici un pas;
Dar ce văd?... în raza lunei o fantasmă se arată...
E un lup ce se alungă după prada-i spăimântată!

Scanned with OKEN Scanner

STUPUL LOR

de *Tudor Arghezi*

Ştiai că...?

- Albinele cercetaşe intră în toate florile, căutând hrană şi se aventurează foarte departe de stup pentru a găsi adăpost. Din cauză că forţează potirele unor flori precum gura-leului şi fiindcă atacă stupi străini, ele pier de multe ori înainte de vreme.
- Pentru a atrage albinele care se pregătesc să roiască, stuparii freacă stupii goi cu o plantă frumos parfumată numită roiniţă.
- Când se apropie toamna şi polenul florilor seacă, bondarii atacă stupii în încercarea de a fura din mierea strânsă cu atâta trudă de muncitoarele albine.
- Iarna, albinele sunt treze şi muncesc la fabricarea mierii.

✿ **1.** Completează cu răspunsurile corecte:

1. Locuinţele albinelor se numesc...
2. Albinele sunt conduse de...
3. Albinele strâng din flori...
4. Îngrijitorul stupilor se numeşte...
5. Stupul are mii de albine...
6. Albinele depun mierea în...

1	S									
2	R									
3	M									
4	P									
5	L									
6	F									

✿ **2.** Înlocuieşte cuvintele subliniate cu altele având acelaşi sens:

Stupul stă într-o ***vâlcică***. Deşi afară este iarnă, în stup albinele lucrătoare sunt ***neobosite*** şi ***nu se opresc din muncă***. Ele au lucrat împreună pentru stupul ***îmbelşugat***.

✿ **3.** Găseşte cuvintele cu sens opus din poezie:

- scunzi
- şi-a amintit
- uşoară
- neîmplinit
- afară
- adormite
- separat
- neplăcută

Recorduri

- Regina albinelor poate depune până la 2 500 de ouă pe zi, timp de mai mulţi ani. Viaţa lucrătoarelor care nu pot depune ouă nu depăşeşte câteva săptămâni.
- Dansul complicat al albinelor reprezintă de fapt mesaje transmise *suratelor*.
- Viitoarea regină a albinelor, hrănită cu lăptişor de matcă, creşte în greutate, în numai 5 zile, de 1800 de ori.

Scanned with OKEN Scanner

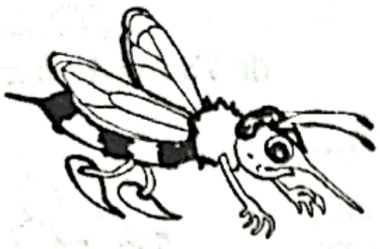

✿ **4.** Încercuieşte explicaţiile potrivite:

Stupul *„stă păzit într-o broboadă”:*

- O stupul apare ca un cap îmbrobodit;
- O stratul de zăpadă îl înveleşte ca o broboadă;
- O prisăcarul l-a acoperit cu o broboadă.

„Iarna, grea ca un plocat,/ Cu chenar cu peruzele”:

- O zăpada a acoperit stupul;
- O zăpada a căzut ca o pătură groasă împodobită cu chenar albastru de gheaţă;
- O stupul era frumos împodobit.

„Lucrătoarele sunt treze”:

- O albinele nu dorm în timpul iernii;
- O ele nu încetează să lucreze şi iarna;
- O au fost trezite de vuietul iernii.

„Şi făcând un singur trup”:

- O sunt unite în muncă;
- O sunt strânse la un loc, în stup;
- O trăiesc în colectivitate, cu rol precis.

Ultima strofă exprimă că:

- O albinele nu au muncit separat, ci în colectiv, în bună înţelegere;
- O ele nu au urmărit binele propriu, ci binele întregului stup, belşugul de miere;
- O ele îşi împart munca şi foloasele în colectiv.

Minunile naturii

Mierea aurie, dulce şi parfumată, pe care o ştim cu toţii, este rezultatul muncii a mii şi mii de albine. Este bine de ştiut că mierea are o mulţime de calităţi. Astfel, un kilogram de miere are valoarea a 50 de ouă sau a cinci litri de lapte sau a 40 de portocale. Pe lângă faptul că este foarte hrănitoare, mierea este şi un foarte bun medicament: previne durerile de stomac, alungă insomniile, vindecă zgârieturile şi rănile uşoare ale pielii.

✿ **5.** Completează propoziţiile cu termeni potriviţi conţinând grupul „ee” sau „ii” din coloana alăturată:

- Matematica este o ..... . *alee*
- În învăţământul românesc există multe ..... de prestigiu. *orhidee*
- Pe această ..... centrală au fost plantaţi arbuşti ornamentali. *cuviincios*
- O ..... este o plantă exotică, scumpă. *licee*
- Băiatul are un comportament ..... . *ştiinţă*

Scanned with OKEN Scanner

✿ **6.** Desparte în silabe alte şase cuvinte conţinând grupurile amintite.

✿ **7.** Dă exemplu de cuvinte care să înceapă şi să se termine cu grupurile „ie", „ia" sau să înceapă şi să conţină „oa".

Exemplu: *iepure – paie* *iapă – baia* *oase – boală*

✿ **8.** Indică semnificaţia imaginilor:

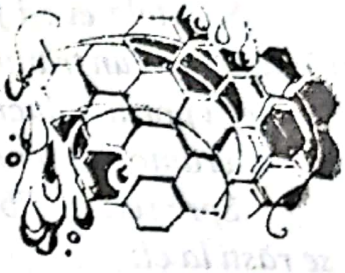

✿ **9.** Indică sensurile cuvintelor subliniate:

blană Ursul avea o ***blană*** groasă şi cafenie.
O ***blană*** de brad fusese transformată într-un suport pentru pomul de iarnă.

✿ **10.** Transformă după modelul de mai jos, apoi completează propoziţiile:

a)	Nu încetează	*Nu-ncetează*	*b)*	Nu a muncit	*N-a muncit*
	Nu înspăimântă	.....		Nu a scris	.....
	Nu întind	.....		Nu a cântat	.....
	Nu întrevede	.....		Nu a răspuns	.....

✿ **11.** Transformă după model:

felie – *felii*
păpădie –
farmacie –
rochie –

✿ **12.** Desprinde înţelesurile cuvintelor subliniate:

a) *car* Pe uliţă trecea un ***car*** cu flori.
Eu ***car*** lemne pentru foc.

b) *sare* Mai trebuia puţină ***sare*** în mâncare.
Iepurele ***sare*** din tufiş.

c) *pui* Unchiul a adus acasă un ***pui*** rănit de căprioară.
Tu ***pui*** prea mult zahăr în ceai.
Am tras un ***pui*** de somn.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **13.** Alcătuieşte un dialog între o albină lucrătoare şi un trântor (pornind de la text literar).

Albinuţa cea harnică se trezi parcă atinsă de o mângâiere caldă. O rază de soare se odihnea pe ochişorii ei negri şi rotunzi ca două mărgele. Încet încet, tot stupul se umplu de zumzet de aripioare de albine. Albinuţa îşi căută panerele în care aduna în fiecare zi nectarul şi polenul strânse cu grijă din potirul florilor.

Suratele ei îşi făcură loc una câte una prin urdiniş. Când îi veni şi ei rândul, văzu un trântor care stătea neclintit într-un colţ ferit al stupului. Îi dădu bineţe şi porni la lucru.

Trântorul rămase la locul său şi mai trase un pui de somn.

Spre seară, albinuţa noastră fu uimită să-l vadă în acelaşi loc. Supărată, se răsti la el:

– Scoală, trântorule! Soarele e îndată la asfinţit şi tu nu te-ai ridicat încă din locul tău! Noi, albinuţele, am umplut de câteva ori panerele!

– Am fost atât de obosit! Nu m-am odihnit prea bine noaptea trecută, fiindcă nişte albinuţe au lucrat până târziu şi n-am putut aţipi decât când au terminat lucrul. Iar acum sunt tare plictisit. Suratele tale care au lucrat la stup n-au vorbit cu mine toată ziua.

– Cum ţi-ar fi trecut plictiseala dacă ai fi văzut splendoarea de flori multicolore de la marginea pădurii! Şi cum îşi întind cupele spre soare să le încălzească şi să le sporească frumuseţea! Toate îşi oferă cu generozitate nectarul dulce şi polenul de aur.

– Cum? Să mă umplu de polen şi să mă doară aripioarele de la căratul nectarului? Ştii că nu zbor aşa de bine!

– Nici la înfloritul salcâmului nu te-am văzut printre noi!

– Nu-ţi aminteşti cât de tare bătea vântul? Voiai să răcesc?

– Noi toate am lucrat până acum şi nu ne plângem de oboseală. Măcar la curăţenie să fi dat o mână de ajutor. Şi nici acum nu e târziu!

– Acum? Mi-e foame! Şi ce tot îi dai zor cu munca? Mai e şi mâine o zi!

Albinuţa îşi chemă atunci suratele şi împreună hotărâră să-l alunge din stup. Iar la urdiniş puseră o pază straşnică!

Reţine!

Poezia „Stupul lor" face parte din volumul „Prisaca" de Tudor Arghezi. Cu multă dragoste şi admiraţie, poetul înfăţişează viaţa harnicelor albine. Chiar iarna, ele nu încetează să lucreze şi, unite, muncesc ca un singur trup pentru „stupul împlinit/ Cu felii de miere bună". Viaţa şi munca albinelor ne oferă un frumos exemplu de hărnicie şi unire în îndeplinirea activităţii.

Scanned with OKEN Scanner

Lectură suplimentară

COLŢ-ALB

după *Jack London*

✿ **1.** Încercuieşte răspunsul potrivit:

Locul unde se petrece acţiunea este:

❑ regiunea de la Polul Sud; ❑ ţinutul arctic; ❑ în Siberia.

Locul unde s-a născut puiul de lup era:

❑ aşezarea indienilor;
❑ gospodăria lui Weedon Scott;
❑ pădurea arctică.

Colţ Alb trăise multe peripeţii:

❑ trăise în pădurea sălbatică; ❑ fusese luat de indieni;
❑ fusese îmblânzit; ❑ trăsese săniile;
❑ ajunsese conducătorul atelajului.

Personajele fragmentului sunt:

❑ Colţ Alb; ❑ indienii; ❑ Weedon Scott; ❑ Matt.

Citeşte şi află mai mult!

✪ Arctica şi Antarctica sunt cel mai reci zone de pe întreg pământul.

✪ Pământul şi apa sunt îngheţate mai tot timpul pentru că temperatura e foarte scăzută.

✪ Vara, care durează 6 luni, soarele nu apune niciodată şi există *ziua polară*.

✪ Iarna, soarele nu răsare deloc şi, din această cauză, întunericul domneşte în permanenţă şi apare „noaptea polară", care ţine 24 de ore.

✪ Zăpada căzută în aceste zone nu se topeşte niciodată, ci se transformă, de-a lungul anilor, în gheaţă.

✪ În Arctica (Polul Nord) trăiesc mai multe vieţuitoare dintre care: bufniţe albe, urşi polari şi vulpi polare, foci şi balene.

✪ În Antarctica (Polul Sud) îşi duc viaţa pinguini, o insectă foarte mică, foci şi balene.

✪ În Antarctica nu trăieşte nici un om, cu excepţia cercetătorilor de la staţiile ştiinţifice.

✪ Oamenii din ţinuturile Polului Nord locuiesc în igluuri; ei trăiesc din pescuit şi vânat; vânătorii se ocupau cu sculptura unor obiecte din colţii şi oasele animalelor ucise.

Scanned with OKEN Scanner

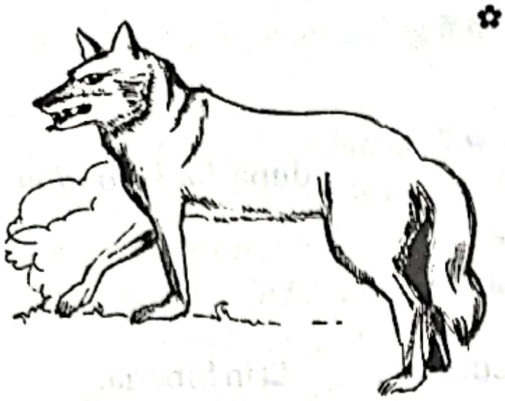

✿ **2.** Uneşte cuvintele cu sens opus:

beznă	zgomot
a se risipi	domestic
tăcere	slab
sălbatic	a se vindeca
puternic	a dispărea
a se îmbolnăvi	lumină
a apărea	a se aduna

✿ **3.** Leagă cuvintele cu acelaşi sens:

beznă	a mângâia
a se aşterne	adâncit
cufundat	linişte
tăcere	întâmplări
peripeţii	a îndruma
a struni	întuneric adânc
înţelept	conducător
înaintaş	chibzuit
a alinta	izolat
singuratic	a se aşeza

✿ **4. Completează!**

☆ Weedon Scott câştigase dragostea lui Colţ Alb fiindcă .....

☆ Colţ Alb şi-a arătat afecţiunea faţă de stăpân pentru că:

- .....
- .....
- .....

✿ **5.** Găseşte o comparaţie potrivită:

☼ înaintaşul atelajului < ca un conducător

☼ cu o notă de gângureală ca .....

☼ se cuibări şi se alintă ca .....

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Reține!

Fragmentul prezintă afecțiunea care s-a înfiripat între Colț Alb și stăpânul său. Weedon Scott s-a atașat de puiul de lup cenușiu ghicindu-i calitățile. L-a îngrijit, l-a hrănit și a ajuns să-l transforme în înaintașul atelajului. La rândul său, Colț Alb a răspuns stăpânului cu credință și dragoste.

LECTURĂ

Colț Alb
– fragment –

de *Jack London*

Weedon Scott își luă sarcina de a-l reabilita pe Colț Alb – sau mai bine zis de a răscumpăra răul pe care i-l făcuseră oamenii lui Colț Alb. Era o problemă de principiu și conștiință. Simțea că suferința adusă lui Colț Alb era o datorie contractată de oameni, care trebuia plătită. Așa că și-a dat toată silința să fie blând cu „lupul bătăuș". Și-a propus ca în fiecare zi să-l mângâie și să-l alinte pe Colț Alb, și se achita de aceasta cu prisosință.

La început suspicios și ostil, lui Colț Alb a început să-i placă această alintare. Dar nu a reușit să treacă niciodată peste un lucru – peste mârâit. Mârâia din momentul când începea să fie mângâiat până la sfârșit. Dar era un mârâit în care se distingea un sunet nou. Un străin n-ar fi putut auzi acest sunet, și pentru un astfel de străin mârâitul lui Colț Alb era o manifestare de sălbăticie primară, enervantă și înspăimântătoare. Dar gâtlejul lui Colț Alb se înăsprise de la sunetele feroce scoase în numeroșii ani ce trecuseră de la primul său scrâșnet de supărare în adăpostul unde trăise ca pui și el nu putea îndulci acum aceste sunete pentru a exprima blândețea pe care o simțea. Oricum urechea și simpatia lui Weedon Scott erau îndeajuns de fine pentru a prinde acel sunet aproape în întregime înecat în sălbăticie – sunetul care constituia cel mai slab indiciu al unui murmur de mulțumire și pe care nimeni în afară de el nu-l putea auzi.

Odată cu scurgerea timpului, evoluția lui de la sentimentul de plăcere la cel de dragoste se intensifica. Chiar Colț Alb a început să realizeze aceasta, deși în mintea sa nu știa ce înseamnă dragostea. Se manifesta ca un gol în interiorul ființei sale – un gol înfometat, dureros și chinuitor care cerea să fie umplut. Era o durere și o neliniște; și se alina numai la vederea noului zeu. În asemenea momente dragostea era o bucurie pentru el, o mulțumire sălbatică și plină de fiori. Dar când era departe de zeul lui durerea și neliniștea reveneau; golul din interior izbucnea și îl apăsa cu deșertăciunea sa, și foamea îl chinuia și-l chinuia fără încetare.

(Traducere de Anda Samarineanu)

EVALUARE

Se dau versurile:

„A-nceput de ieri să cadă
Câte-un fulg, acum a stat
Norii s-au mai tăzbunat
Spre apus, dar stau grămadă
Peste sat.

Nu e soare, dar e bine,
Şi pe râu e numai fum.
Vântu-i liniştit acum,
Dar năvalnic vuiet vine
De pe drum.

Sunt copii. Cu multe sănii
De pe coastă vin ţipând,
Şi se-mping şi sar râzând;
Prin zăpadă fac mătănii
Vrând-nevrând."

(G. Coşbuc, *Iarna pe uliţă)*

① **Precizează despre ce anotimp este vorba. Enumeră trăsăturile acestuia prezente în text.**

② **Extrage substantivele din strofele indicate şi grupează-le în trei coloane: fiinţe, lucruri şi fenomene ale naturii.**

③ **Precizează forma de plural a cuvintelor:** *fulg, grămadă, râu, vuiet, copil, coastă, sanie.*

④ **Notează forma corectă a substantivelor dintre paranteze:**

Floarea (Maria) se ofileşte.
Copiii îi dau ghiozdanul (coleg).
Mircea îi împrumută cartea (prieten).
Elena îl cheamă pe prietenul (soră) la telefon.
Noi ne strângem la unchiul (copii).

⑤ **Transformă propoziţiile de la exerciţiul precedent:**

Ieri, floarea ...

⑥ **Pune următoarele substantive la plural:** *curcubeu, fiică, liceu, ie, alee.*

Scanned with OKEN Scanner

VIZITĂ...

după *Ion Luca Caragiale*

Scriitorul **Ion Luca Caragiale** (1852-1912) s-a născut în satul Haimanale (azi I. L. Caragiale, judeţul Dâmboviţa), ca fiu al actorului Luca Caragiale.

A debutat la revista „Ghimpele", afirmarea sa ca scriitor producându-se o dată cu prezentarea scenică a comediei „O noapte furtunoasă". A scris şi comedii („O scrisoare pierdută", „D'ale carnavalului" etc.), precum şi schiţe („Schiţe", „Momente şi schiţe"), poveşti („Kir Ianulea", „Abu-Hassan"), nuvele („Păcat...", „În vreme de război", „O făclie de Paşte" etc.).

✿ **1.** Completează corespunzător:

☆ Autorul s-a dus în vizită de Ziua Ionel la doamna Popescu pentru că era ziua lui Ionel.

☆ Acesta era un copilaş drăguţ de vreo opt anişori.

☆ Musafirul i-a adus în dar o mingea.

☆ Băiatul era îmbrăcat în uniformă militară.

☆ El a luat dintr-un colţ al salonului o trâmbiţă şi o tobă.

✿ **2.** Descoperă în text cuvintele având sens asemănător cu cele îngroşate.

Ionel era ***singurul*** fiu al familiei Popescu. Dintre jucării el alege o tobă şi o ***trompetă***. Mama îl mustră pe Ionel că îl ***asurzeşte*** pe musafir. Băiatul, cu sabia scoasă, se repede asupra ***menajerei***, atacând tot ce îi iese în ***drum***.

✿ **3.** **Observă!** Un cuvânt poate avea sensuri diferite. Găseşte-le!

dulce	Mierea de salcâm era foarte ***dulce*** şi aromată.
	Mama îl sărută ***dulce*** pe Ionel.
a sparge	Fetiţa ***a spart*** un pahar.
	Ionel ***a spart*** urechile dumnealui.

✿ **4.** Pune în ordine ideile principale:

2 Ionel face un zgomot asurzitor cu toba şi cu trâmbiţa.

4 Băiatul pune dulceaţă în şoşonii musafirului.

1 Autorul îi face o vizită doamnei Maria Popescu, de onomastica fiului ei.

3 Atacând-o pe jupânească, Ionel o loveşte pe mama sa în obraz.

Scanned with OKEN Scanner

În vizită

De câte ori se merge în vizită, fie la cunoscuţi, fie la rude, sosirea trebuie anunţată din timp. Punctualitatea este foarte importantă în asemenea ocazii. Nu trebuie să ajungi nici mai târziu, dar nici mai devreme decât ora stabilită, pentru că ai putea deranja gazda, care-şi face ultimele pregătiri.

De obicei, musafirii vin însoţiţi de copii dacă şi gazda are. Niciodată în timpul unei vizite nu trebuie să se abuzeze de bunăvoinţa celor care primesc, şi nici aceştia nu trebuie să exagereze în amabilitate.

În orice situaţie, însă, gazda va trebui să admită, fără să arate că o deranjează, anumite manifestări nepotrivite ale oaspeţilor.

Dacă este necesară folosirea telefonului sau a oricărui alt obiect străin, se cere permisiunea gazdei.

Ora de plecare trebuie respectată, întârzierile fiind neplăcute. Este obligatoriu ca musafirul să lanseze invitaţia de a fi vizitat şi el.

✿ **5.** Găseşte explicaţiile corecte:

Povestitorul i-a dus lui Ionel o minge deoarece:

- O venise în vizită;
- O era ziua onomastică a copilului;
- O băiatului îi plăcea fotbalul.

Ionel bătea în tobă şi sufla în trâmbiţă fiindcă:

- O dorea să-l asurzească pe musafir;
- O voia să fie în centrul atenţiei;
- O era supărat că musafirul nu vorbea cu el.

Băiatul a atacat-o pe jupânească pentru că:

- O îi făcuse observaţie;
- O dorea să-i arate musafirului că este un bun comandant;
- O îi ieşise în cale.

„Maiorul sare de gâtul mamei şi o sărută” fiindcă:

- O mama dorise acest lucru;
- O regreta că o lovise la ochi pe mama sa;
- O voia să fie iertat.

Ionel a ieşit cu cheseaua în vestibul deoarece:

- O voia să mănânce pe săturate;
- O nu dorea să fie văzut de mamă;
- O a pus dulceaţă în şoşonii musafirului.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **6.** Descoperă cuvintele care apar în plus în fragmentul dat faţă de textul lecţiei şi subliniază-le:

Din jucăriile aflate în colţul salonului, Ionel alege o tobă, o sabie şi o trâmbiţă şi, atârnându-şi toba pe umăr, începe să o bată şi să sufle-n trâmbiţă din răsputeri.

✿ **7. Spune-ţi părerea!**

a) Doamna Popescu se arată prea blândă faţă de poznele fiului? Cum ar fi trebuit să procedeze, după părerea ta?

b) Ionel este nepoliticos cu toată lumea? Motivează.

c) De ce Ionel este atât de răsfăţat? Este obişnuit să facă numai ce vrea?

✿ **8.** Bifează trăsăturile lui Ionel, aşa cum reies din fragmentul studiat:

❑ blând;	❑ egoist;	❑ răsfăţat;	❑ dezordonat;
❑ obraznic;	❑ elegant;	❑ neascultător;	❑ respectuos;
❑ needucat;	❑ cuminte;	❑ ordonat;	❑ bun.

✿ **9.** Povesteşte fragmentul care ţi-a plăcut cel mai mult.

✿ **10. Joc de rol.** Un elev iese din clasă. Ceilalţi aleg un băiat sau o fată. Elevul revine în clasă, bătând la uşă – în „vizită" – şi trebuie să ghicească pe cine au ales colegii lui. El va pune întrebări despre cum este îmbrăcat sau cum arată cel ales, iar clasa va răspunde prin **DA** sau **NU**.

Noapte bună, copii!

Cioc, cioc!

Mama, agitată că nu era gata cu sendvişurile, îmi spune cu glas nerăbdător:

– Hai, du-te şi răspunde că ţi-au venit invitaţii!

Mă grăbesc să deschid uşa, dar când am ieşit în hol un cor se auzi spunând: „La mulţi ani!" Le deschisese deja tata şi toată lumea se descălţa şi venea spre mine să mă felicite şi să-mi dea cadourile.

Deodată iese mama cu un platou de mâncare în mână, dar din cauza emoţiilor era să-l scape. Noroc cu Andreea care s-a grăbit să o ajute:

– Permiteţi-mi să vă ajut!

Scanned with OKEN Scanner

– Oooo, mulţumesc Andreea, spuse mama cu un zâmbet recunoscător.

După acest mic incident toată lumea a salutat-o pe mama cu un călduros: „Sărut mâna!" şi i-am poftit în cameră, unde majoritatea aperitivelor erau deja aduse şi i-am invitat să se servească fără nici o jenă.

Am dat drumul la muzică şi am început să dansăm şi să facem glume. Era o gălăgie demnă de un Oscar! Deodată se auzi uşa deschizându-se şi nişte sunete. Era mama, dar nu se înţelegea nimic din ce zicea, din cauza muzicii. Am dat volumul mai încet ca să auzim:

– Mă scuzaţi că vă deranjez, dar ar trebui să faceţi mai puţină gălăgie şi să daţi muzica un pic mai încet!

Atunci toată lumea a început:

– Ne scuzaţi dacă v-am supărat, nu am dorit asta!

– Ne pare rău!

Mama a zâmbit şi a adăugat:

– Dar nu pe mine mă deranjează, Doamne fereşte! Mi s-a părut că a bătut vecinul în ţeavă!

– Aaaa, nu mami, că am vorbit eu cu vecinii şi mi-am cerut scuze dinainte dacă o să fie prea mare gălăgia!

– Da? E, atunci continuaţi şi mai puneţi o dată melodia aceea cu Shakira şi daţi-o la maxim!

Toţi colegii au început să râdă!

– Da, v-o dedicăm dumneavoastră, pentru cea mai grozavă mămică din clasă!

– O, vă mulţumesc! Sunteţi nişte drăguţi!

Distracţia a continuat aşa până au început telefoanele să sune şi a trebuit să încheiem.

La sfârşit toată lumea a mulţumit politicos şi toţi m-au felicitat încă o dată.

După ce au plecat toţi musafirii am strâns platourile şi am făcut un pic de curat.

Când în sfârşit m-am întins în pat, obosită după atâta zbenguială, am auzit un zgomot.

Prima oară m-am gândit că s-a spart o ţeavă, dar când am ascultat mai bine mi-am dat seama că era vecinul de deasupra, pe care nu-l întâlnisem ca să-l anunţ de petrecere... Ooopsss... noroc că eram prea obosită şi am adormit instantaneu!

Noapte bună copii!

(Din compunerile elevilor)

Scanned with OKEN Scanner

Reţine!

Schiţa „Vizită" critică proasta educaţie şi purtarea lipsită de respect a lui Ionel Popescu. Acesta profită de prezenţa musafirului pentru a atrage atenţia asupra lui prin toate năzbâtiile pe care le face. Obişnuit să facă ce vrea, Ionel nu îi respectă pe cei din jurul său, familie, menajeră, musafir. Povestirea atrage atenţia asupra faptelor prezentate.

LECTURĂ

Vizită...
– fragmente –

de *I. L. Caragiale*

După un moment, se-ntoarce cu cheseaua goală; o pune pe o masă, se apropie de mine, îmi ia de pe mescioară tabacherea cu ţigarete regale, scoate una, o pune în gură şi mă salută milităreşte, ca orice soldat care cere unui ţivil să-i împrumute foc. Eu nu ştiu ce trebuie să fac. Mama, râzând, îmi face cu ochiul, şi mă-ndeamnă să servesc pe domnul maior. Întind ţigareta mea, militarul o aprinde pe a lui şi, fumând ca orice militar, se plimbă foarte grav de colo până colo. Eu nu-l pot admira îndestul, pe când mama îl scuipă, să nu-l deoache, şi îmi zice:

– Scuipă-l, să nu mi-l deochi! [...]

Dar n-apucă să termine, şi deodată o văd schimbându-se la faţă ca de o adâncă groază. Apoi dă un ţipăt şi, ridicându-se de pe scaun:

– Ionel! mamă! ce ai?

Mă-ntorc şi văz pe maiorul alb ca varul, cu ochii pierduţi şi cu drăgălaşa lui figură strâmbată. Mama se repede spre el, dar până să facă un pas, maiorul cade lat.

– Vai de mine! ţipă mama. E rău copilului!... Ajutor! moare copilul!

Ridic pe maiorul, îi deschei repede mondirul la gât şi la piept.

– Nu-i nimica! zic eu. Apă rece!

Îl stropesc bine, pe când mama pierdută îşi smulge părul.

– Vezi, domnule maior? îl întreb eu după ce-şi mai vine în fire, vezi? Nu ţi-am spus eu că tutunul nu e lucru bun? Al'dată să nu mai fumezi! [...]

Scanned with OKEN Scanner

BUNICUL

după *Barbu Ştefănescu Delavrancea*

✿ **1.** Povesteşte conţinutul lecţiei după următorul plan de idei:

- Bunicul stă pe prispă.
- Bunicul discută cu nepoţii.
- Copiii se fac stăpâni pe chipul bunicului.

✿ **2.** Completează enunţurile pentru a obţine portretul bunicului:

☆ Bunicul era bun.....

☆ Pletele lui albe..... şi creţe..... păreau nişte ciorchini

☆ Numai ochii bătrânului rămăseseră ca odinioară: blânzi şi mângâietori

☆ Nepoţeii se făcură în curând stăpâni pe obrajii bunicului. Când copiii s-au încurcat neştiind cum să împartă barba, el i-a împăcat oferindu-le o soluţie. Strângând din ochi de durere, dar nerostind nici un cuvânt de mustrare, bunicul asista cu blândeţe la joaca nepoţilor. Obrajii bătrânului erau roşii..... şi calzi.....

✿ **3.** Explică folosind cuvintele tale, următoarele citate:

„Obrajii bunicului erau roşii şi calzi" deoarece:

- ○ obrajii păstrau urmele certei nepoţilor;
- ○ bunicul era emoţionat şi bucuros de prezenţa copiilor;
- ○ el răbdase cu înţelegere joaca nepoţilor.

Bunicul nu se supără pe copii fiindcă:

- ○ ei sunt bucuria lui;
- ○ sunt cuminţi;
- ○ el ştie să-i împace.

✿ **4.** Completează comparaţiile de mai jos:

☆ Pletele bunicului sunt albe ca ..... .

☆ Barba este lungă ca ..... .

☆ Obrajii copiilor sunt roşii şi rotunzi ca ..... .

☆ Zâmbetul său era blând ca ..... .

☆ Ochii sunt negri ca ..... .

Scanned with OKEN Scanner

✿ **5.** Alege varianta potrivită:

Locul unde se desfăşoară acţiunea:
- O în căsuţă;
- O în grădină;
- O pe prispă.

Personajele povestirii sunt:
- O bunicul;
- O căţelul;
- O bunica;
- O fetiţa;
- O băiatul;
- O pisica.

Mesajul povestirii este următorul:
- O bunicul are nevoie de prezenţa copiilor;
- O bunicul este aspru cu nepoţii;
- O dragostea bunicului faţă de nepoţi este nemărginită.

✿ **6. Spune-ţi părerea!** Nepoţii au dat dovadă de respect faţă de bunic în timpul vizitei lor? Motivează.

✿ **7. Motivează!** Felul în care copiii dovedesc că un obraz de-al bunicului este mai frumos decât celălalt este copilăros. Adevărat sau fals?

✿ **8.** Descoperă câte două adjective potrivite pentru următoarele substantive:

ochii < .... zâmbetul < .... nasul < ....

mâinile < .... părul < .... privirea < ....

✿ **9. Atelier.** Alcătuieşte un scurt portret al bunicului tău, utilizând o parte din însuşirile de la exerciţiul anterior.

Bunicul meu

Un glas cald se auzi de îndată ce ne-am apropiat de casă.

– Bine aţi venit, dragii mei!

Era bunicul, care de fiecare dată ne aşteaptă pe prispa casei cu buzunarele doldora de bunătăţi. Stând acolo, pe scăunelul lui şi cu toiagul în mână, arată ca un rege pe tronul său. Privirea blândă, dar plină de înţelepciunea bătrâneţii, cu sprâncenele încă negre, doar cu câteva fire albe care să arate trecerea anilor, îi dă un aer solemn, fiind unul dintre cei mai respectaţi oameni din sat, la care vin oameni mai în vârstă ca dânsul pentru a-i cere sfatul.

Scanned with OKEN Scanner

Are un suflet de aur şi ajută pe oricine are nevoie, fără să ceară nimic în schimb.

Este calm şi plin de haz, toate poveştile lui au pilde bine înţelese şi sunt pline de umor.

Când vin la dânsul, mă simt ca şi cum aş pătrunde în alt tărâm datorită teilor ce umbresc casa, lemnului înnegrit al casei, celor trei scări din piatră de râu ce îţi fac intrarea în micul paradis al bunicului meu.

S-a întâmplat o dată, pe când mă plimbam alături de el, să ne întâlnim cu un câine ce părea turbat. Eu m-am speriat şi m-am uitat întrebătoare la el. El m-a luat în braţe, m-a pupat şi a zis să nu-mi fac grji.

S-a apropiat de căţel, i-a dat o bucată de pâine şi acesta s-a potolit pe dată, lăsându-l chiar să-l mângâie. Toată lumea s-a mirat de această întâmplare, pentru că de atunci câinele acela a devenit apărătorul satului, iar de fiecare dată când bunicul meu trecea pe lângă el, acesta se gudura pe la picioarele lui.

Se spune că animalele simt sufletul mai bine ca oamenii.

Când le povestesc colegilor mei despre bunicul meu, îmi spun că sunt norocos că am un aşa bunic, că oricine ar da tot aurul din lume pentru un astfel de om.

Vorba proverbului: „Cine nu are un bătrân prin preajmă, să-şi cumpere!"

(Din compunerile elevilor)

Reţine!

În câteva pagini emoţionante, scriitorul înfăţişează portretul luminos al bunicului. Cu răbdare şi dragoste, acesta răspunde la întrebările nepoţeilor şi asistă amuzat la joaca lor. Ochii săi „blânzi şi mângâietori" sunt plini de înţelegere şi duioşie faţă de nevinovăţia copiilor, sunt numai „lumină şi binecuvântare". Copiii sunt pentru el o alinare a bătrâneţilor.

LECTURĂ

Bunicul

de B. Şt. Delavrancea

„Se scutură din salcâmi o ploaie de miresme

Bunicul stă pe prispă. Se gândeşte. La ce se gândeşte? La nimic. Înnumără florile cari cad. Se uită-n fundul grădinii. Se scarpină-n cap. Iar înnumără florile scuturate de adiere.

Pletele lui albe şi creţe parcă sunt nişte ciorchini de flori albe; sprincenele, mustăţile, barba... peste toate au nins anii mulţi şi grei.

Numai ochii bunicului au rămas ca odinioară: blânzi şi mângâietori.

Scanned with OKEN Scanner

Cine trânti poarta?

– Credeam că s-a umflat vântul... o, bată-vă norocul, cocoşeii moşului!

Un băietan ş-o fetiţă, roşii şi bucălai, sărutară mânele lui „ta-tamoşu".

– Tată moşule, zise fetiţa, de ce zboară păsările?

– Fincă au aripi, răspunse bătrânul sorbind-o din ochi.

– Poi, raţele n-au aripi? De ce nu zboară?

– Zboară, zise băiatul, dar pe jos.

Bătrânul cuprinse într-o mână pe fată şi în cealaltă pe băiat.

– O, voinicii moşului!...

Şi zâmbi pe sub mustăţi, şi-i privi cu atâta dragoste, că ochii lui era numai lumină şi binecuvântare.

– Tată moşule, da' cocorii un' se duc când se duc?

– În ţara cocorilor.

– În ţara cocorilor?

– Da.

– Da rândunelile un' se duc când se duc?

– În ţara rândunelilor.

– În ţara rândunelilor?

– Da.

– Tată moşule, aş vrea să-mi crească şi mie aripi şi să zbor sus de tot, până în slava cerului, zise băiatul netezindu-i barba.

– Dacă ţi-o creşte ţie aripi, zise fata, mie să-mi prinzi o presură şi un sticlele.

– Da... hî... hî... poi ce fel... şi mie?

Fata se întristă.

Bătrânul o mângâie şi zise băiatului:

– Bine, să prinzi şi pentru tine, să prinzi şi pentru ea.

– Ţie două şi mie două... nu e aşa, tată moşule?

– Fireşte, ţie două, lui două şi mie una.

– Vrei şi tu, tată moşule? întrebă băiatul cu mândrie.

– Cum de nu... mie un scatiu.

Ce fericiţi sunt!

Băiatul încalecă pe un genunchi şi fata pe altul. Bunicul îi joacă. Copiii bat în palme. Bunicul le cântă: „Măi cazace, căzăcele, ce caţi noaptea prin argele"...

O femeie uscăţivă intră pe poartă cu două doniţi de apă. Copiii tăcură din râs şi bunicul din cântec.

Scanned with OKEN Scanner

E muma lor şi fata lui.

Cum îi văzu, începu:

– I... tată, şi d-ta... iar îi răzgâi... o să ţi să suie în cap...

Bunicul ridică mâna în sus, aducând degetele ca un preot care binecuvântează, şi zise prelung:

– Lăsaţi pe copii să vie la mine!

– Biiine, tată, biiine... dar ştii...o, bată-i focul de copii!

Femeia intră în casă.

– Să-i bată norocul şi sănătatea, şopti moşul ca şi cum ar fi mustrat pe cineva, şi sărută în creştetul capului şi pe unul, şi pe altul.

Şi iar începu râsul şi jocul, şi cântecul.

Se osteni bunicul. Stătu din joc. Copiii începură să-l mângâie.

Din vorbă în vorbă, copiii se făcură stăpâni pe obrajii bunicului.

– Partea asta este a mea.

– Şi partea asta, a mea!

– Mustaţa asta este a mea.

– Şi asta, a mea!

La barbă se-ncurcară. Bunicul îi împăcă, zicându-le:

– Pe din două.

Şi copii o şi dăspicară, cam repede, că bătrânul strânse din ochi.

– Jumătate mie.

– Şi jumătate mie.

Şi după ce o împărţiră frăţeşte, începu lauda. Băiatul:

– Mustaţa mea e mai lungă.

Fata:

– Ba a mea e mai lungă!

Şi băiatul întinse d-o mustaţă şi fata de alta, ba a lui, ba a ei să fie mai lungă.

Pe bunic îl trecură lacrimile, dar tăcu şi-i împăcă zicându-le:

– Amândouă sunt deopotrivă.

– Ş-a mea, ş-a ei!

– Ş-a mea, ş-a lui!

La obraji cearta se aprinse mai tare.

– Partea mea e mai frumoasă.

– Ba a mea, că e mai albă!

Bunicul zâmbi.

– Ba a mea, că e mai caldă!

– Ba a mea, că e mai dulce!

– Ba a mea, că nu e ca a ta!

– Ba a mea, că are un ochi mai verde!

– Ba a mea, că are un ochi şi mai verde!

Bunicul abia se ţinea de râs.

– Ba a mea!

– Ba a mea!

Şi băiatul, înfuriindu-se, trase o palmă în partea fetei.

Fata ţipă, sări de pe genunchiul bătrânului, se repezi şi trase o palmă în partea băiatului.

Băiatul, cu lacrâmile în ochi, sărută partea lui, şi fata suspinând, pe a ei.

Mama lor ieşi pe uşe şi întrebă restit:

– Ce e asta, vermi neadormiţi?

Obrajii bunicului erau roşii şi calzi. Şi surâzând fericit, răspunse fie-sei:

– Lăsaţi pe copii să vină la mine!"

Scanned with OKEN Scanner

LA MEDELENI

după *Ionel Teodoreanu*

✿ **1.** Barează răspunsurile incorecte:

Locul pentru jocurile cu mingea era:

○ la marginea pădurii; ○ la marginea satului; ○ în grădină.

Timpul când are loc întâmplarea:

○ înainte de masă; ○ la căderea serii; ○ la asfinţitul soarelui.

Personajele povestirii sunt:

○ Olguţa; ○ tatăl; ○ mama;
○ Monica; ○ Dănuţ; ○ moş Gheorghe.

✿ **2.** Completează enunţurile următoare:

☆ Copiii ..... un joc de fotbal.
☆ Monica era ..... .
☆ Dănuţ alerga lovind mingea cu ....., iar Olguţa îl ..... calmă.
☆ Dănuţ a încercat printr-un ..... să o depăşească pe Olguţa.
☆ Ea ..... mingea şi a început să alerge spre ..... .
☆ Dănuţ, obosit, s-a împiedicat şi ..... rănindu-se la ..... .
☆ Dănuţ şchiopăta cu ..... înfăşurată în jurul genunchiului.
☆ Băiatul a recunoscut în faţa mamei că s-a împiedicat şi a pierdut ..... .

✿ **3.** Uneşte cuvintele cu acelaşi sens:

calm	vioi
ager	fugă
goană	truc
a istovi	a câştiga
vicleşug	liniştit
a învinge	a obosi

✿ **4.** Formează cuvinte noi, apoi desparte-le în silabe:

răbdare	potrivit	liniştit	învins	drept
nerăbdare	.....	.....	.....	.....

✿ **5.** **Spune-ţi părerea!** A arătat Dănuţ corectitudine recunoscând că a pierdut partida? De ce nu a spus cine l-a învins?

Scanned with OKEN Scanner

✿ **6.** Transcrie cuvintele care au legătură cu o întrecere sportivă. Utilizează-le apoi într-o scurtă compunere intitulată „Meciul", alături de alţi termeni adăugaţi de voi din acelaşi domeniu.

✿ **7.** Explică următoarele îndemnuri: „Ai câştigat? Continuă! N-ai câştigat? Continuă!"

✿ **8.** **DA** sau **NU**? Dezbateţi între voi şi argumentaţi.

Poate să fie acuzat Dănuţ că a încercat să lovească mingea printr-un vicleşug? ☐☐
Poate fi acuzată Olguţa că a profitat că fratele ei era obosit? ☐☐
Poate fi învinuită Olguţa că Dănuţ s-a lovit? ☐☐
Poate fi învinuită Olguţa că a câştigat necinstit? ☐☐

✿ **9.** **Răspunde!** Mama se gândeşte că Olguţa l-a rănit pe Dănuţ? De ce? Cine a risipit temerile mamei?

✿ **10.** Completează spaţiile punctate cu grupurile de cuvinte potrivite: *într-un, într-o, dintr-un, dintr-o, printr-un, printr-o.*

..... zi însorită de vară, Mihai s-a hotărât să plece la plimbare. Şi-a pus ..... rucsac cele necesare şi a plecat în grabă. Drumul trecea ..... parc, apoi ..... dumbravă. Spre surpriza lui, ... desiş a sărit un iepuraş. S-a oprit o clipă şi l-a privit pe Mihai ..... parte. Apoi şi-a continuat drumul, dispărând printre copaci.

✿ **11.** Desparte în silabe următoarele cuvinte: *executat, extemporal, împletitură, cumpărător, extinctor, pompier, examen, bombardier, extindere, completare.*

Reţine!

Fragmentul din romanul „La Medeleni" prezintă o întâmplare la care participă Dănuţ şi sora lui, Olguţa. Partida de fotbal este arbitrată de Monica. Olguţa câştigă jocul, iar Dănuţ, obosit, se răneşte la genunchi. Băiatul recunoaşte cu sportivitate că s-a împiedicat şi a pierdut mingea, risipind temerile mamei.

Scanned with OKEN Scanner

EVALUARE

Citeşte cu atenţie versurile:

„Când arde soarele de mai,
Când vântul iernii geme,
Măreţul brad pe-naltul plai
Stă verde-n orice vreme!

La piept cu viforul turbat
La cap cu norul rece,
De-atâţia ani nestrămutat
El tot aşa petrece."

(B. P. Hasdeu, *Bradul*)

1. **Transcrie adjectivele din versuri.**

2. **Scrie la numărul plural adjectivele descoperite însoţite de substantivele pe care le determină, în ordinea din versuri.**

3. **Identifică în text pronumele şi precizează persoana şi numărul.**

4. **Construieşte enunţuri în care să foloseşti:**
   - un pronume personal de persoana a II-a, plural;
   - un pronume personal de persoana a III-a, plural, genul feminin;
   - un pronume personal de politeţe, de persoana a III-a, singular.

5. **Transformă după model:**

   Îl petrece, azi. → Ieri, ...
   Ne petrece.
   Îi petrece.

6. **Alcătuieşte o propoziţie în care adjectivul „argintiu" să însoţească un substantiv la plural şi să stea în faţă sau după substantiv.**

Scanned with OKEN Scanner

LEGENDA GHIOCELULUI

după *Eugen Jianu*

✿ **1.** Uneşte cuvintele cu acelaşi sens:

a bucura	a se demonstra
plăpând	voios
vesel	a cuteza
a îndrăzni	a înfrunta
a se împotrivi	ştire
veste	a apărea
a se arăta	a încânta
duios	a anunţa
a vesti	blând
a se dovedi	firav

✿ **2.** Leagă cuvintele cu sens opus:

a bucura	a dispărea
slab	a se dezgheţa
a se arăta	puţini
a îngheţa	puternic
mulţi	a întrista

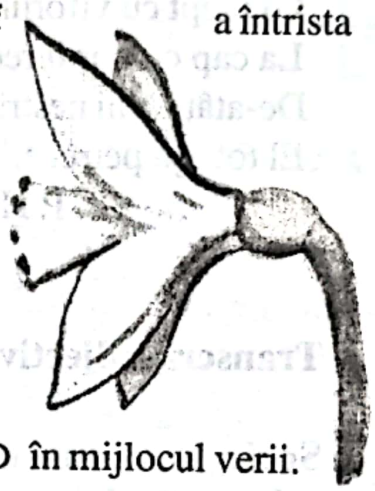

✿ **3.** Marchează răspunsurile potrivite:

Timpul când se petrece întâmplarea:

○ în mijlocul iernii; ○ la sfârşitul iernii; ○ în mijlocul verii.

Personajele legendei sunt:

○ ghiocelul; ○ baba Iarna; ○ moş Omăt;
○ moş Ger; ○ moş Crivăţ; ○ soarele;
○ ceilalţi ghiocei; ○ o gâză; ○ pisica.

Învăţătura povestirii arată că:

○ ghiocelul a fost mai puternic decât iarna;
○ ghiocelul s-a dovedit vestitorul primăverii;
○ prima floare de primăvară era foarte mândră.

✿ **4.** Bifează trăsăturile ghiocelului:

⇨ gingaş;	⇨ mic;	⇨ modest;	⇨ vesel;	⇨ fricos;
⇨ puternic;	⇨ mândru;	⇨ firav;	⇨ curajos;	⇨ neînsemnat;
⇨ alb;	⇨ viclean;	⇨ obraznic;	⇨ sincer;	⇨ cuviincios.

✿ **5.** Completează cu asemănări din lumea florilor:

ghiocelul ca un clopoţel
panseluţa ca ...
bujorul ca ...
laleaua ca ...
narcisa ca ...
zambila ca ...

Scanned with OKEN Scanner

✿ **6. Observă!** Toate personajele povestirii împrumută trăsături omeneşti, deci sunt personificate. Descoperă aceste trăsături.

Exemplu: Ele vorbesc.

✿ **7.** Grupează pe o coloană cuvintele care definesc iarna, iar pe alta cele care exprimă primăvara.

Exemplu:

Iarna	**Primăvara**
omăt	ghiocel
scuturându-şi cojoacele de nea	*sună vesel clopoţelul*

✿ **8.** Alege explicaţia potrivită:

„baba Iarna, scuturându-şi cojoacele de nea şi de ţurţuri" arată că:

- O ninge des;
- O iarna îşi scutură ultimele ninsori şi îngheţuri;
- O iarna se pregăteşte pentru drum.

✿ **9.** Ordonează ideile principale în planul simplu de idei.

- Baba Iarna ameninţă ghiocelul.
- Ghioceii, ajutaţi de soare, au învins iarna.
- Fiecare floare ne bucură prin ceva.
- Ghiocelul a rezistat asprimii iernii.

✿ **10. Răspunde!** Cum a reuşit ghiocelul să se dovedească mai puternic decât iarna? Cine l-a ajutat?

✿ **11. DA** sau **NU**? S-a arătat ghiocelul sfidător înfruntând iarna? Argumentează.

Reţine!

Legenda explică în mod imaginar un fapt real, şi anume că ghiocelul este vestitorul primăverii. Deşi mic şi firav, ghiocelul a avut curajul să înfrunte omătul şi gerul iernii. Ajutat de căldura soarelui, a dovedit că este mai tare decât iarna.

Scanned with OKEN Scanner

NUMĂRĂTOARE
– fragment –

de *Titel Constantinescu*

✿ **1.** Leagă corespunzător:

• i se oferă veveriţei	*10 cojoace*
• veveriţa doreşte	*4, 5 şi 6 alune*
• când se va întoarce iarna	*7, 8 şi 9 alune*
• îi dă veveriţei cu o condiţie	*1, 2, 3 alune*

✿ **2.** Scrie formele de plural ale substantivelor:

gutuie –	veveriţă –	pălărie –
stradă –	păpuşă –	ploaie –
frunză –	păpădie –	floare –

✿ **3.** Uneşte potrivit:

• numărul zilelor dintr-un an	*4*
• numărul anotimpurilor anului	*12*
• numărul lunilor anului	*24 ianuarie*
• numărul zilelor dintr-o săptămână	*7*
• data Crăciunului	*25 decembrie*
• Ziua Unirii	*9 mai*
• Ziua Naţională a României	*364*
• Ziua Eroilor	*1 decembrie*

✿ **4.** Completează proverbele următoare cu numere potrivite:

Unde-i ....., nu-i putere.
Unde-s ....., puterea creşte.
..... se ceartă şi-al ..... câştigă.
Cine aleargă după ..... iepuri nu prinde nici unul.

✿ **5.** **Atelier** Alcătuieşte un text intitulat „Acesta sunt eu” în care să foloseşti multe numerale.

Eu mă numesc Dorel şi sunt un băieţel de 8 ani. Mai am doi fraţi: Irinel, care are 12 ani şi George, care are 17 ani. Părinţii noştri sunt foarte buni. Noi locuim într-o casă pe strada 1 Decembrie. Este a doua casă pe dreapta, după

Scanned with OKEN Scanner

magazinul de pe colţ. Eu îmi serbez ziua de naştere pe 9 octombrie, Irinel pe 10 martie şi George pe 2 ianuarie. Noi avem un căţel, Honey, de 3 ani. Honey e neastâmpărat şi tot timpul face boroboaţe. Luna trecută s-a lovit şi acum umblă doar în trei picioare. Doctorul a zis că se va face bine repede şi vom fi toţi patru ca înainte. Acum familia noastră numără 6 membri (cu Honey) şi toţi suntem foarte fericiţi.

Reţine!

„Numărătoare" este o poezie din care se degajă naivitate, veselie şi vioiciune. Copiii oferă alune veveriţei ca să-i anunţe când îşi face apariţia iarna.

LECTURĂ

Numărători

de *Aurelia Arghirescu*

Şade barza pe cuibar
Şi numără oile.
Câte una, câte două,
Câte zece,
Ieşi, berbece!

Un, doi, trei, patru,
Hai la teatru!
Cinci, şase,
Spală vase!
Şapte, opt,
Porumbu-i copt!
Nouă, zece,
Ieşi afară, măi berbece!

Unu, doi, trei,
Tata lui Andrei
Scrie pe tăbliţă
C-un condei de viţă.
Condeiul se frânge,
Marioara plânge.

Scanned with OKEN Scanner

PRIMĂVARA

de *Vasile Alecsandri*

Poetul **Vasile Alecsandri** (1818-1890) s-a născut la Bacău şi s-a stins din viaţă în conacul său de la Mirceşti.

A scris poezii (volume: „Doine şi lăcrămioare", „Pasteluri", „Legende", „Ostaşii noştri"), povestiri („Vasile Porojan") şi teatru („Chiriţa în provincie").

✿ **1.** Marchează cu **A** – adevărat sau cu **F** – fals:

Modificările din natură la venirea primăverii, prezente în poezie, sunt:

- ❑ zboară fluturii;
- ❑ a înverzit câmpul;
- ❑ se coc fructele;
- ❑ s-au întors rândunelele;
- ❑ bate vântul rece;
- ❑ cântă cucul;
- ❑ plouă;
- ❑ au înflorit pomii;
- ❑ cade bruma;
- ❑ s-a încălzit vremea;
- ❑ cântă păsărelele;
- ❑ albinele culeg nectarul din flori;
- ❑ ziua se măreşte;
- ❑ soarele are mai puţină putere.

Lunile de primăvară sunt:

❑ iunie; ❑ aprilie; ❑ mai; ❑ martie.

Sentimentele trezite de poezie sunt:

❑ veselie; ❑ încântare; ❑ tristeţe; ❑ dragoste.

✿ **2.** Completează propoziţiile:

- Iarna friguroasă ...
- Primăvara mult aşteptată ...
- Câmpul ...
- Cerul senin ...
- Soarele cald ...
- Rândunica ...
- Sturzul ...
- Turturelele ...
- Fluturii ...
- Albinele ...
- Cucul ...
- Copacul ...

Curiozităţi

- Pentru a construi un cuib, *rândunica* face cam 500 de drumuri. Construcţia se face treptat, pentru că pământul, amestecat cu paie sau cu fire de iarbă, trebuie lăsat să se usuce.
- Cântecele *mierlei* sunt foarte complicate, fiind formate din strofe cu câte 5-30 de sunete diferite. Un cântec obişnuit conţine cam 400 de strofe.

Scanned with OKEN Scanner

❧ Femela *cucului* îşi depune ouăle în cuiburile altor păsări, care le clocesc crezând că sunt ale lor. Pentru a ierna, cucii zboară foarte departe, fie în Africa de Sud, fie în Australia.

❧ *Berzele* reuşesc performanţa de a se întoarce primăvara în acelaşi cuib în care au locuit cu un an în urmă.

✿ **3.** Formează perechi de cuvinte cu înţeles opus: *leneş, voios, geros, frumos, călduros, trist, urât, harnic.*

✿ **4.** Scrie cuvintele care arată obiecte mai mici:

dumbravă – dumbrăvioară		creangă	–
fluture	–	pădure	–
albină	–	fragă	–

✿ **5.** Copiază cuvintele din poezie adresate primăverii. Adresează în scris trei urări unor persoane.

Plante periculoase

❧ Dintre florile tăiate şi păstrate în vaze, trebuie să ne ferim de *lăcrimioare*. Florile, tulpina, precum şi apa în care au fost ţinute sunt foarte periculoase. La fel de periculoase sunt *zambilele* şi *anemonele*. Bulbul acestora, odată înghiţit, poate duce la arsuri şi iritaţii ale pielii. De asemenea, bulbul şi frunzele lalelei pot provoca grave tulburări intestinale.

❧ Nu este indicat să dormim într-o cameră plină cu flori. Acestea consumă oxigenul şi elimină bioxid de carbon, cel adormit respirând un aer viciat.

❧ *Fructele de vâsc* pot provoca afecţiuni ale inimii, iar *fructele castanului* sălbatec pot duce la paralizii. *Frunzele caprifoiului* care creşte pe ziduri produc somnolenţă, iar cele ale *iederei* sunt periculoase pentru ficat, rinichi şi creier. Seminţele *bryoniei,* o plantă asemănătoare cu viţa, sunt foarte periculoase, 20 de seminţe putând provoca moartea.

✿ **6. Motivează!** Alege argumentele care ţi se par potrivite şi explică în câteva rânduri de ce primăvara toată lumea este bucuroasă.

- timpul frumos aduce bucurie oamenilor;
- natura se trezeşte la viaţă;
- frumuseţea naturii deşteaptă noi speranţe în sufletele oamenilor;
- cântecul voios al păsărelelor ne înveseleşte;
- viaţa naturii ne îndeamnă să fim mai activi, să dorim să realizăm mai multe proiecte.

Scanned with OKEN Scanner

7. Ce fac primăvara? Completează.

- Ţăranii ...
- Păsărelele ...
- Gospodarii ...
- Turmele de oi ...

8. Înlocuieşte cuvintele îngroşate cu altele asemănătoare ca înţeles din poezie:

- Iarna ***friguroasă*** a trecut.
- Rândunica ***veselă*** s-a întors ***din nou***.
- Albina ***culege*** mierea din flori.

9. Desparte în silabe cuvintele: *a sosit, adună, zboară, construieşte, se-ngână, depune, cântă, cloceşte*. Formulează propoziţii cu fiecare dintre cuvintele date.

Reţine!

Poetul Vasile Alecsandri descrie atmosfera de veselie instalată odată cu venirea primăverii. Natura renaşte: câmpul a înverzit, păsările călătoare s-au întors, fluturii zboară, harnicele albine culeg mierea din flori şi pomii au înflorit. Poetul salută cu bucurie sosirea primăverii.

LECTURĂ

Frunza
– fragment –

de *Emil Gârleanu*

S-a desfăcut din mugur, într-o dimineaţă caldă a începutului de primăvară. Cea dintâi rază de soare s-a împletit pe dânsa ca o sârmă de aur, făcând-o să tremure de fericirea unei asemenea atingeri. Ziua întâi i s-a părut scurtă, şi apropierea nopţii o mâhni. Lumina se stinse, răcoarea o făcu să se zgribulească, să se vâre între celelalte şi să aştepte, aţipind, până a doua zi, venirea soarelui.

Cu ce revărsare de strălucire se ridică stăpânitorul lumii până sus, pe cer! Raza se scoborî din nou, şi toată ziua, încălzită, frunza se scăldă în albastrul văzduhului.

În scurtă vreme se desfăcu mare, verde, mai frumoasă ca toate, mai sus decât celelalte, tocmai în vârf. De deasupra îi cădea lumină, dedesupt se ridica, până la ea, mireasma crinilor albi, singuratici, cu potirul plin de colbul aurului mirositor.

Scanned with OKEN Scanner

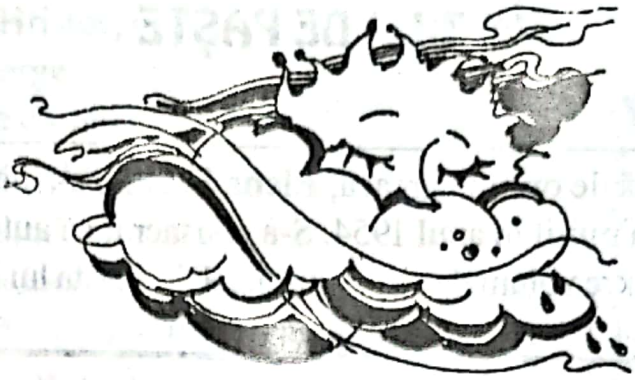

Un ciripit străin o miră. Şi cea dintâi rândunică, venită de departe, tăie albastrul ca o săgeată, înconjură copacul de câteva ori cu strigăte de bucurie, apoi se aşeză pe streaşina casei, cântând mereu...

Dar într-o dimineaţă raza de soare nu mai veni. Cerul rămase acoperit de nori. Cea dintâi picătură de ploaie o izbi rece, greoaie. Câteva zile a plouat. Nici rândunele nu se mai vedeau. Dar mirosul crinilor, seara, se împrăştia puternic, umed: o ameţea.

După zilele acestea, lipsite de scânteiere, soarele răsări, într-o dimineaţă înfocat, vărsând parcă flăcări, încălzind totul în câteva clipe. Raza o fripse. În după-amiaza zilei acesteia, o păsărică cu pene verzi şi galbene, un scatiu, veni, moleşit de căldură, de se furişă supt dânsa, la umbră, la adăpost. Şi frunza se bucură, acoperi cum putu mai bine păsărica; iar aceasta ciripi, întâi înăbuşit, din guşă, apoi prelung, mai dulce, cum nu auzise frunza cântec.

Şi în fiecare zi paserea venea să se ascundă de căldura cotropitoare, în fiecare zi frunza o ferea, şi seara cântecul se împrăştia vesel.

Cât n-ar fi dat acuma frunza pe o picătură de ploaie! Dar norii fugeau goniţi de vânturile din înălţimi; cerul de sticlă, înflăcărat, uscase totul. Crinii nu mai miroseau; când şi când, rozeta, care îşi scutura sămânţa coaptă, împrăştia mireasma ei în zorii unora din dimineţi. Prea multă lumină, prea multă căldură.

Nopţile senine, cu crai noi, cerul spuzit de stele o fermecau. Ar fi vrut să fie veşnic noapte...

Scanned with OKEN Scanner

ÎN ZIUA DE PAŞTE

de *Elena Farago*

Poetă română de origine greacă, **Elena Farago** s-a născut la Bârlad în anul 1879 şi a murit în anul 1954. S-a consacrat ca autoare de poezii pentru copii. Dintre volumele ei, amintim: „ Din traista lui Moş Crăciun”, „Ziarul unui motan”, „4 gâze năzdrăvane” etc.

Citeşte şi află mai mult!

Pe lângă binecunoscutul obicei al încondeierii ouălor de Paşti, există şi o tehnică a sculptării fragilelor coji de ouă. Astfel, cu o nemăsurată migală, se obţin adevărate minuni: ouă cu ferestruici de vizitare, cu uşi şi balamale în miniatură, ouă-gazde, care adăpostesc în interiorul lor ouă mai mici, ouă sub formă de triptic (tablou compus din trei panouri distincte).

Ouăle-icoane, ouăle-fereastră precum şi ouăle-giuvaer constituie comori ale artei populare româneşti.

Ştiai că...?

- Ziua Învierii se numeşte în creştinism *Paşte* fiindcă în anul 33 Paştele evreilor a coincis cu patimile morţii şi Învierea lui Hristos.
- Evreii comemorează de Paşte ieşirea din robia egipteană şi traversarea Mării Roşii.
- Creştinii au serbat dintotdeauna Învierea lui Hristos, dar nu întotdeauna în aceeaşi zi.

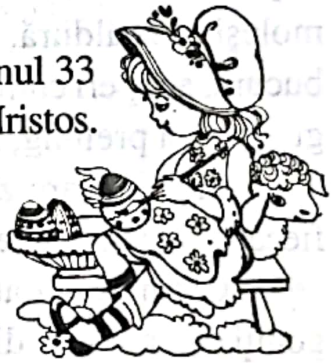

✿ **1.** Completează cuvintele care lipsesc din versurile următoare:

„Toţi copiii azi se-mbracă
Cu ce au ei mai .....
Şi ..... le cântă,
..... lui Hristos.”

✿ **2.** Încercuieşte răspunsurile incorecte:

Copiii se îmbracă frumos azi deoarece:

- O vor primi daruri;
- O trebuie să iasă afară;
- O vor merge în vizită;
- O este marea sărbătoare de Paşti;
- O vor cânta „Hristos a-nviat!”;
- O se vor întâlni cu prietenii lor.

Scanned with OKEN Scanner

Ca să fie iubiţi de Hristos, copiii:

- O trebuie să alerge mult;
- O trebuie să fie darnici;
- O trebuie să fie buni la suflet.

Copiii vor de Înviere:

- O să le ofere cadouri părinţilor;
- O să cânte rugăciunea pentru a-şi bucura părinţii;
- O să meargă la biserică;
- O să fie generoşi, cuminţi şi buni.

✿ **3. Spune-ţi părerea!** De ce doresc copiii să fie iubiţi de Hristos?

✿ **4.** Bifează sentimentele pe care le-ai încercat citind poezia:

- O bucurie;
- O amărăciune;
- O încântare;
- O nerăbdare;
- O evlavie;
- O tristeţe.

✿ **5. Motivează!** La ce obicei de Paşte face referire autoarea când spune *„copiii azi se-mbracă/ Cu ce au ei mai frumos"?*

✿ **6.** Povesteşte ce faci tu înaintea zilei de Paşte. Dar în ziua de Paşte?

✿ **7.** Pune verbele din ultimele două strofe la singular.

✿ **8.** Completează propoziţiile cu una dintre formele potrivite: *eşti, este, iau, iei, ia.*

- ☆ Tu ..... elev.
- ☆ Marcel ..... doctor.
- ☆ Tu ..... un album din bibliotecă.
- ☆ Eu ..... un clasor.
- ☆ Tudor ..... racheta de tenis.

Reflect

Poezia Elenei Farago înfăţişează bucuria şi nerăbdarea copiilor în ziua Paştelui. Ei se îmbracă frumos, cântă părinţilor cântece frumoase, sunt cuminţi, darnici, oferind celor mai puţin norocoşi cozonaci şi ouă roşii. Copiii fac toate acestea pentru a-L mulţumi pe Iisus Hristos.

Scanned with OKEN Scanner

La Paşti

de *George Coşbuc*

Prin pomi e ciripit şi cânt,
Văzduhu-i plin de-un roşu soare,
Şi salciile-n albă floare –
E pace-n cer şi pe pământ
Răsuflul cald al primăverii
Adus-a zilele-nvierii.

Şi cât e de frumos în sat!
Creştinii vin tăcuţi la vale
Şi doi de se-ntâlnesc în cale
Îşi zic: Hristos a înviat!
Şi râde-atâta sărbătoare
Din chipul lor cel ars de soare.

Şi-un vânt abia clătinitor
Şopteşte din văzduh cuvinte:
E glasul celor din morminte,
E zgomotul zburării lor!
Şi pomii frunţile-şi scoboară,
Că Duhul sfânt prin aer zboară.

E linişte. Şi din altar
Cântarea-n stihuri repetate
Departe până-n văi străbate –
Şi clopotele cântă rar:
Ah, Doamne! Să le-auzi din vale
Cum râd a drag şi plâng a jale!

Biserica, pe deal mai sus,
E plină astăzi de lumină,
Că-ntreaga lume este plină
De-acelaşi gând, din cer adus:
În fapta noastră ni e soarta
Şi viaţa este tot, nu moartea.

Pe deal se suie-ncetişor
Neveste tinere şi fete,
Bătrâni cu iarna vieţii-n plete;
Şi-ncet, în urma tuturor,
Vezi şovăind câte-o bătrână
Cu micul ei nepot de mână.

Ah, iar în minte mi-a venit
Tu, mama micilor copile!
Eu ştiu că şi-n aceste zile
Tu plângi pe-al tău copil dorit!
La zâmbet cerul azi ne cheamă –
Sunt Paştile! Nu plânge, mamă!

Scanned with OKEN Scanner

EVALUARE

Se dă textul:

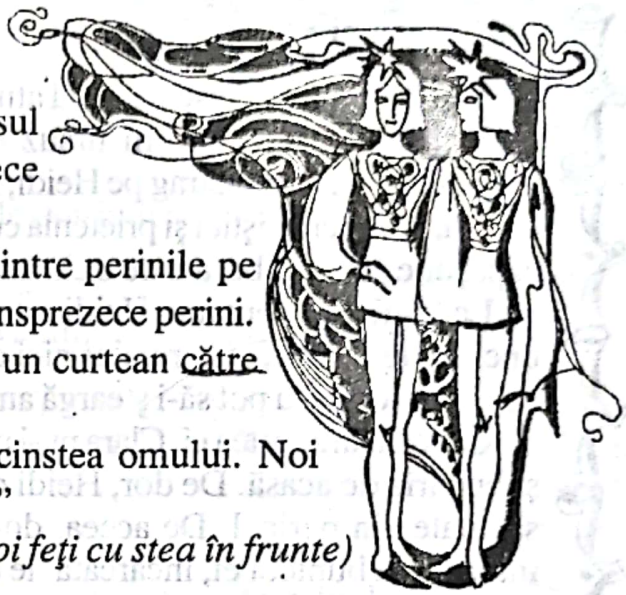

„Era o masă plină, lungă şi lată, iar pe lângă masă toţi oaspeţii împărăteşti, în capul mesei împăratul şi lângă dânsul împărăteasa, şezând pe douăsprezece perini de mătase.

Când băieţii intrară, căzu una dintre perinile pe care şedea împărăteasa. Ea rămase pe unsprezece perini.

– Luaţi căciulile din cap! strigă un curtean către băieţi.

– Acoperământul capului este cinstea omului. Noi avem poruncă să fim precum suntem."

(Ioan Slavici, *Doi feţi cu stea în frunte*)

1. **Precizează care sunt personajele care apar în acest fragment.**
2. **Transcrie numeralele care apar în text.**
3. **Subliniază pronumele personale şi precizează persoana şi numărul.**
4. **Indică persoana şi numărul verbelor din ultimele două alineate ale textului.**
5. **Pune ultimul verb din text la persoana a II-a singular şi plural, a III-a singular şi plural, apoi alcătuieşte enunţuri cu aceste forme.**
6. **Scrie o felicitare adresată prietenului tău care a obţinut locul întâi la concursul judeţean de şah.**

Scanned with OKEN Scanner

HEIDI, FETIŢA MUNŢILOR

după *Johanna Spyri*

Citeşte şi află mai mult!

O fetiţă orfană, crescută până atunci de mătuşa ei Dete, este lăsată în grija bunicului, un om ursuz de la munte. Cabana, pajiştea, înălţimile munţilor o atrag pe Heidi, care simte că acolo este adevărata ei casă. Viaţa ei liniştită şi prietenia cu Peter, băiatul care ducea caprele la păşune, sunt tulburate de o călătorie nedorită la Frankfurt.

La familia Sesemann, Heidi este găzduită pentru a ţine companie unei fetiţe infirme, Clara, dar nici oraşul, nici amabilitatea familiei care o găzduia nu pot să-i şteargă amintirile dragi din munţii Elveţiei.

Cu toată dragostea ei, Clara nu-i poate oferi fetiţei din munţi liniştea şi bucuria de acasă. De dor, Heidi devine somnambulă, punându-şi sănătatea în pericol. De aceea, domnul Sesemann îi permite să se întoarcă la bunicul ei, încărcată de daruri pentru toţi cunoscuţii. Cel mai mult se bucură Heidi că poate s-o ajute pe bunica oarbă a lui Peter, pe care o iubea ca şi cum ar fi fost propria ei bunică.

Revederea este emoţionantă, transformându-l pe bătrânul morocănos într-un om plin de optimism şi amabilitate.

Medicul din Frankfurt o vizitează pe Heidi, iar apoi îşi anunţă sosirea în locurile fermecate din munţi şi Clara, însoţită de bunica ei. Aerul curat şi hrana sănătoasă o ajută pe fetiţa paralizată să-şi recapete încet puterile, astfel încât Clara îi provoacă tatălui ei, domnul Sesemann, o adevărată surpriză: îi demonstrează că poate să meargă.

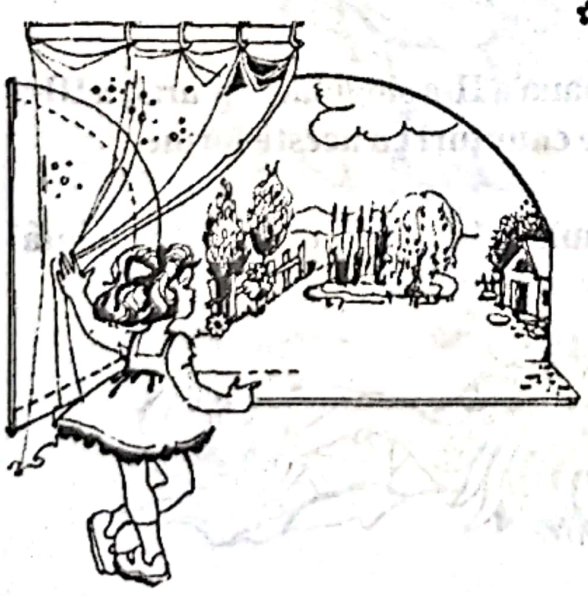

✿ **1.** Leagă cuvintele cu acelaşi înţeles:

cupola	minunăţie
parfum	timid
sfios	a rupe
mângâiat	poiană
a smulge	a murmura
pajişte	bolta
a şopti	a reuşi
niciodată	a încânta
splendoare	gingaş
suav	nicicând
a izbuti	miros
a desfăta	alintat

Scanned with OKEN Scanner

✿ **2.** Scrie cuvintele cu sens opus pe care le alegi din coloana alăturată:

liniştit	tare
moale	agitat
încet	a se depărta
a se apropia	a coborî
a ridica	a se trezi
cu putere	slab
a adormi	aspru

✿ **3.** Alege şi marchează răspunsurile potrivite:

Locul unde se petrece întâmplarea este:

O la munte; O la bunicii lui Heidi; O la câmpie.

Timpul când are loc acţiunea este:

O iarna; O primăvara; O vara.

Personajele povestirii sunt:

O Heidi; O bunicul ei; O Peter;
O Clara; O Bălaia; O vecinul.

✿ **4.** Ordonează ideile principale şi delimitează fragmentele.

- Clara face câţiva paşi singură.
- Peter adoarme la soare.
- Heidi şi Clara se află în tovărăşia caprelor, pe munte.
- Copiii sunt încântaţi de vindecarea Clarei.
- Heidi încântată de flori vrea să i le arate Clarei.

✿ **5.** Completează enunţurile următoare cu explicaţiile corespunzătoare.

☆ Bolta era senină fiindcă ..... .
☆ Heidi voia să vadă dacă ..... .
☆ Ea smulse câteva ..... pentru ca să ..... .
☆ Clara a rămas în tovărăşia ..... .
☆ Heidi şi Peter au ajutat-o ridicând-o pe Clara fiindcă aceasta ..... .
☆ Fetiţa pusă pe picioare a reuşit ..... .
☆ Bucuria copiilor a fost atât de mare încât ..... .

Scanned with OKEN Scanner

✿ **6. Spune-ţi părerea!** De ce Clara nu ar fi vrut să mai plece niciodată de acolo? Argumentează.

✿ **7.** Adaugă însuşiri potrivite:

iarbă < fragedă, ... tufe < ..., ... parfum < ..., ... flori < ..., ...

✿ **8.** Pune în ordine părţile de propoziţie şi descoperă propoziţia:

întreaga *zilele* *cuprins* *ţară* *au* *călduroase*

✿ **9.** Precizează prin ce parte de vorbire este exprimată fiecare parte de propoziţie de la exerciţiul anterior. Indică întrebarea între paranteze.

Citeşte şi află mai mult!

Ţintaura este o plantă medicinală care are flori albe sau roşii, cu fruct în formă de capsulă. Ea se mai numeşte şi *fierea pământului*.

Reţine!

Fragmentul înfăţişează prietenia dintre Heidi, fetiţa munţilor şi Clara. Ajunsă în mijlocul naturii minunate, Clara reuşeşte să facă singură primii paşi spre bucuria prietenilor ei. Clara, ajutată de natura dătătoare de putere şi de afecţiunea copiilor, se vindecă miraculos.

LECTURĂ

Heidi, fetiţa munţilor
– fragmente –

de *Johanna Spyri*

Heidi stătu un timp singură, în pragul uşii, apoi se îndreptă spre fotoliul Clarei, care îi făcuse semn să se apropie.

– Cum ţi-ar plăcea să-ţi spun, Heidi sau Adelheid? o întrebă micuţa infirmă.

– Pe mine mă cheamă Heidi.

– Foarte bine, aşa o să-ţi spun, deşi n-am mai auzit niciodată numele ăsta până acum. Şi nici o fetiţă ca tine n-am mai văzut. Părul a fost întotdeauna aşa scurt şi cârlionţat?

– Cred că da, răspunse Heidi.

Scanned with OKEN Scanner

– Îţi pare bine că ai venit la Frankfurt?

– O, nu, dealtfel mâine plec înapoi ca să-i duc bunicii nişte pâiniţe proaspete şi gustoase.

– Hm, cum văd, eşti într-adevăr o fetiţă ciudată. Ai mei te-au chemat anume ca să rămâi cu mine şi să învăţăm împreună. La început, o să ţi se pară foarte caraghios, fiindcă nu ştii să citeşti şi totul va fi nou pentru tine. Uneori, lecţiile sunt atât de lungi, încât dimineaţa pare fără de sfârşit şi preceptorul care vine zilnic de la ora zece până la prânz îşi apropie cartea de ochi ca şi cum ar fi miop, dar ştiu că la adăpostul ei cască pe rupte, şi domnişoara, din timp în timp, îşi duce o batistă mare la ochi, ca şi cum ar înduioşa-o ce citim, dar şi ea se ascunde ca să caşte. Dar dacă, din nenorocire, casc şi eu, ia imediat o sticlă cu untură de peşte, zicând că slăbesc. E aşa de groaznic la gust, că prefer să-mi înghit căscatul.

[...] Clara îi povesti despre toate întâmplările petrecute în casă, de la venirea lui Heidi, despre spaima domnişoarei Rottenmeier la vederea pisicuţelor şi despre saltul ei caraghios.

Domnul Sesemann râse cu poftă, apoi o întrebă:

– Aşadar, tu nu vrei s-o trimitem înapoi? Cum s-ar zice, nu te-ai plictisit de ea?

– Nu, tăticule, să n-o trimiţi! Nici nu ştii ce repede îmi trece timpul de când e ea aici! În fiecare zi se petrece ceva vesel în casă şi Heidi îmi povesteşte mereu despre tot felul de lucruri frumoase!...

– Bine, bine, am înţeles. Dar, ia te uită, micuţa ta prietenă a şi venit cu apa rece, spuse domnul Sesemann, luând paharul din mâna fetiţei.

– Da, apă rece de la fântână, ţinu să sublinieze Heidi.

– Doar n-ai alergat până la fântână! spuse Clara mirată.

– Ba da, răspunse Heidi, şi a trebuit să mă duc departe, fiindcă la prima fântână era prea multă lume. Dar am luat-o pe altă stradă şi, cum şi acolo era înghesuială în jurul fântânii, m-am dus mai departe, şi abia acolo am umplut paharul. Un domn cu părul alb m-a rugat să vă urez sănătate, domnule Sesemann.

Scanned with OKEN Scanner

Aventurile lui Tom Sawyer

– fragment –

după *Mark Twain*

Mark Twain (1835-1910) a fost un faimos scriitor american. Operele sale sunt pline de umor şi prezintă multe aspecte din propria-i viaţă aventuroasă. Iată câteva volume despre copilărie, care se adresează tuturor categoriilor de vârstă: „Aventurile lui Tom Sawyer", „Aventurile lui Huckleberry Finn", „Prinţ şi cerşetor", „Un yankeu la curtea regelui Arthur" etc.

✿ **1.** Marchează răspunsurile corecte:

Personajele povestirii sunt:

O Tom; O mătuşa Polly; O Ben; O alţi copii.

Sufletul lui Tom s-a posomorât deoarece:

O trebuia să văruiască gardul;
O se gândea că prietenii lui se jucau;
O îşi făcuse alte planuri;
O munca era de lungă durată;
O nu era obişnuit să muncească;
O prietenii săi puteau să râdă de el;
O mătuşa Polly urma să verifice lucrul.

Ben *„făcea ca vaporul"* înseamnă că:

O se deplasa cu vaporul;
O se juca de-a vaporul;
O pufăia ca un vapor cu aburi;
O scotea aburi.

„Tom se despărţi de bidinea cu o prefăcută şovăială, dar cu inima plină de bucurie" sugerează faptul că:

O băiatul regreta că nu mai văruieşte gardul;
O el îşi juca rolul propus ca să-i arate lui Ben că-i face o favoare renunţând cu greutate la o activitate deosebit de atractivă;
O în sufletul lui, Tom se bucura că izbutise să-l păcălească pe Ben.

Ideea *„straşnică şi măreaţă"* a lui Tom se referă la:

O un stil nou de a vărui gardul;
O a-şi păcăli amicii să muncească în locul lui;
O un joc nou.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **2.** Bifează cuvintele care arată însuşirile lui Tom:

❑ isteţime; ❑ hărnicie; ❑ sinceritate; ❑ viclenie;
❑ răutate; ❑ inventivitate; ❑ corectitudine; ❑ bunătate.

✿ **3. Motivează!** Tom a avut de câştigat şovăind să accepte propunerea lui Ben? Găseşte argumente.

✿ **4. Spune-ţi părerea!**
Cum i-a prezentat Tom lui Ben activitatea de văruire, reuşind să-l păcălească? Orientează-te după:

Activitatea: ✧ era nouă; ✧ era atrăgătoare şi plăcută;
✧ reprezenta o ocazie rară; ✧ necesita nişte cunoştinţe în domeniu;
✧ era una specială; ✧ nu putea fi făcută de oricine;
✧ era greu să te numeri printre cei aleşi să o facă.

✿ **5.** Scrie cuvintele cu sens opus:

⇨ nădejde – ⇨ a încetini – ⇨ noroc – ⇨ şovăială –
⇨ liniştit – ⇨ priceput – ⇨ mult – ⇨ umbră –

✿ **6. Spune-ţi părerea!** Ce urmăreşte Tom păcălindu-i pe ceilalţi? Găseşte câteva argumente.

✿ **7.** Completează enunţurile cu explicaţiile potrivite:

☆ Tom se scotocea prin buzunare fiindcă era leneş

☆ Băiatul a susţinut în faţa lui Ben că-i place activitatea de văruire deoarece la păcălit

☆ Ben se arăta din ce în ce mai curios pentru că .....

☆ Ben a renunţat la scăldat pentru ca să văruiască

☆ Ben l-a rugat pe Tom să-l lase să văruiască puţin ca să încerce

☆ Ben i-a propus să-i dea lui Tom măru pentru ca să înşuţi

✿ **8.** Recunoaşte personajul după vorbele sale:

„– Ce e, şefule? Te-a pus mătuşa Polly la treabă?" Ben

„– Ce, în fiecare zi ai norocul să văruieşti un gard ca acesta?" Tom

✿ **9.** Pune în ordine ideile principale:

- Ben se apropie şi discută cu Tom.
- Tom se apucă de vopsitul gardului.
- Tom refuză propunerea lui Ben.
- Tom îi prezintă lui Ben activitatea într-o lumină nouă.
- Ben îl roagă pe Tom să-l lase să văruiască în locul lui.
- Tom acceptă prefăcându-se că îi pare rău.
- Ben insistă oferindu-i mărul său lui Tom.

✿ **10. Să ne jucăm!** Imaginează-ţi că eşti într-o librărie. Realizează un dialog cu colegul de bancă, acesta jucând rolul unui vânzător de la raionul de papetărie.

✿ **11. Atelier.** Alcătuieşte o compunere cu titlul „O întâmplare".

O întâmplare

Într-o sâmbătă, singur fiind, Radu îşi invită prietenii la el acasă. Entuziasmaţi, băieţii se hotărâră să facă ceva deosebit, adică să se joace de-a bucătarii.

După un sfat îndelungat, ei au decis să pregătească o prăjitură. Odată ingredientele amestecate şi tava băgată în cuptor, copiii au plecat să se uite la desene animate, uitând cu totul de desert. Fumul gros şi mirosul de ars le-au dat de ştire că s-a întâmplat ceva foarte rău. Prăjitura se făcuse scrum, ca şi şerveţelul pe care copiii îl uitaseră în cuptor. Din fericire, două găleţi cu apă au fost suficiente ca să stingă repede focul, lăsând însă bucătăria într-o stare de plâns.

Copiii nu au mai avut timp să cureţe mizeria, fiindcă părinţii lui Radu se întorseseră acasă pe neaşteptate. Ei i-au certat foarte serios pe copii, atrăgându-le atenţia că puteau să dea foc la casă sau chiar să-şi piardă viaţa.

Cu tristeţe-n suflet, copiii au recunoscut că greşiseră şi au promis că nu vor mai fi neatenţi niciodată.

✿ **12.** Completează cu subiectele sau predicatele potrivite:

..... adie uşor. Soarele ..... deasupra pământului.
În depărtare se aude ..... . Câmpia ..... până în depărtare.

Reţine!

Fragmentul din romanul „Aventurile lui Tom Sawyer" de Mark Twain înfăţişează cu haz o întâmplare din care se desprinde isteţimea lui Tom. Obligat de mătuşa Polly să văruiască un gard, băiatul a găsit modalitatea să-l facă pe Ben curios şi dornic să muncească în locul său. Mai mult, a mai primit şi un măr pentru a îndeplini rugămintea lui Ben. Dacă la început Tom îşi făcea probleme că-şi vor bate prietenii joc de el, până la sfârşit reuşeşte să întoarcă situaţia în favoarea lui.

Scanned with OKEN Scanner

LECTURĂ

Tom Sawyer

de *Mark Twain*

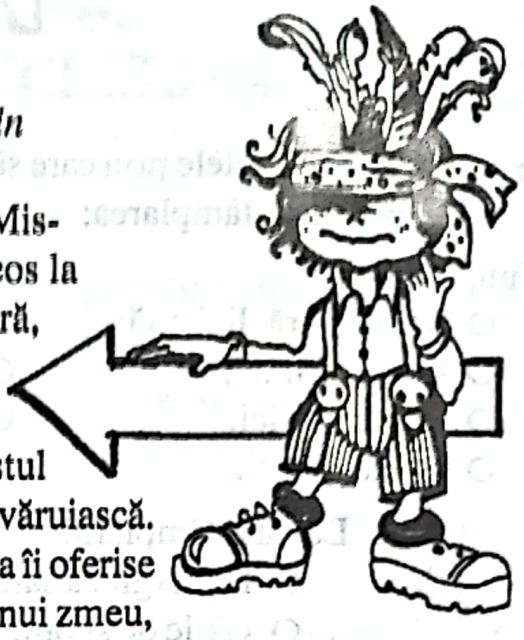

Şi, în timp ce fostul vapor cu aburi Big Missouri muncea şi transpira în soare, artistul scos la pensie stătea pe un butoi în apropiere, la umbră, îşi legăna picioarele, ronţăia mărul şi punea la cale măcelul altor inocenţi. Nu ducea lipsă de materie primă; treceau băieţi pe acolo destul de des; veneau să-şi bată joc, dar rămâneau să văruiască. Înainte ca Ben să fie mort de oboseală, Tom deja îi oferise rândul următor lui Billy Fischer în schimbul unui zmeu, peticit cu îndemânare şi, când acesta a ieşit din joc, Johnny Miller şi-a cumpărat dreptul de a vărui oferind un şobolan mort şi o sfoară cu care să-l hâţâne; şi lucrurile au continuat în felul acesta, ore în şir. Şi pe la amiază, de la condiţia de biet băiat sărac de dimineaţă, Tom se rostogolea pur şi simplu în avere. El avea, în afară de lucrurile pe care le-am menţionat, 12 bile, un ciob de sticlă albastră străvezie, un mosor fără aţă, o cheie care nu descuia nimic, o bucată de cretă, un dop de sticlă, un soldăţel de tinichea, o pereche de mormoloci, 6 pocnitori, un pisoi chior, o clanţă de alamă, o zgardă de câine – dar nici un câine –, mânerul unui cuţit, 4 bucăţi de coajă de portocală şi o cercevea veche şi stricată. El lenevise şi se distrase între timp – nici de companie nu dusese lipsă – şi gardul avea trei straturi de var! Dacă nu se termina varul, ar fi ruinat toţi băieţii din sat.

Tom îşi spuse că lumea nu e chiar atât de plictisitoare. Descoperise o lege majoră ce guverna acţiunile omeneşti, – şi fără să-şi dea seama măcar – şi anume că pentru a face un om sau un băiat să dorească un lucru, nu trebuie decât să faci acel lucru să pară greu de obţinut. Dacă ar fi fost un filozof înţelept, precum scriitorul acestei cărţi, ar fi înţeles că munca înseamnă ceea ce trebuie să faci. Şi aceasta l-ar fi ajutat să înţeleagă de ce realizarea florilor artificiale sau lucrul la o moară este muncă, în timp ce jocul de popice sau escaladarea Mont Blanc-ului înseamnă distracţie.

Scanned with OKEN Scanner

LA SECERE

după *Ion Agârbiceanu*

✿ **1.** Transcrie citatele prin care să exprimi însuşirile timpului şi locului în care se petrece întâmplarea:

Timpul:

- O o zi de vară, liniştită;
- O multă lumină;
- O mijlocul zilei;
- O lăsarea nopţii.
- O cerul senin *„văzduhul înalt, albastru-fumuriu”;*
- O cu multă căldură;
- O în toiul secerişului;

Locul întâmplării:

- O la marginea satului;
- O clăile de snopi;
- O lanurile de grâu;
- O miroase a grâu copt.

Personajele povestirii:

- O tot satul participă la seceriş;
- O Saveta, nevasta lui Dinu;
- O copiii mici;
- O femeile;
- O familia Dinu cu familiile înrudite;
- O secerătorii;
- O bărbaţii şi flăcăiandrii.

✿ **2.** Uneşte cuvintele cu acelaşi sens:

văzduh	a se împrăştia	*nesfârşit*	a aprinde
a încremeni	cuprins	*rude*	neamuri
inundat	a se mări	*a aţâţa*	a construi
a creşte	aromă	*a atârna*	repede
subţire	a împietri	*în grabă*	a reveni
mireasmă	străvezie	*a sclipi*	a agăţa
mereu	cer	*a se întoarce*	a licări
a se împânzi	continuu	*a clădi*	nemărginit

✿ **3.** Scrie cuvintele cu sens opus alegându-le din coloanele alăturate:

deasupra	necopt	*a se răci*	a dezlega
a creşte	uşoare	*a strânge*	a se trezi
subţire	goale	*tăcut*	a urca
copt	devreme	*a lega*	vorbăreţ
pline	deasă	*a coborî*	a împrăştia
grele	dedesubt	*apus*	a se încălzi
târziu	a scădea	*a adormi*	răsărit

Scanned with OKEN Scanner

✿ **4.** Scrie cuvintele înrudite cu termenul „înalt”:

înalt – înălţime – a | î | | | | a | – | î | | | | t | | – | î | | | | | r | |

✿ **5.** Încearcă să explici cât mai frumos citatele următoare servindu-te de sugestiile oferite:

• „Văzduhul… inundat de lumina ce izvorăşte de pretutindeni din înălţimi, din argintul jucăuş al soarelui”:

– cerul este învăluit de lumina strălucitoare a soarelui; aceasta parcă izvorăşte din înaltul cerului, de pretutindeni, din argintul mişcător al astrului ceresc.

• „se vede satul ca într-o ceaţă subţire” sugerează:

– lumina puternică a soarelui cuprinde satul într-o ţesătură subţire, străvezie.

• „mireasma boabelor coapte, a spicelor pline şi grele, cu o adiere de pâine proaspătă”:

– boabele coapte în spicele pline şi grele împrăştie mirosul îmbietor ca o adiere de pâine proaspătă;
– pentru ţărani grâul copt înseamnă belşug, pâinea cea de toate zilele.

• „secerile vâjâiau în holde”:

– secerile se mişcau repede, culcând spicele în holdă cu un vâjâit asemănător vântului.

• „licăresc stele mici, ca nişte ţinte de argint” sugerează:

– stelele mici, pe bolta înaltă a cerului, sclipesc asemenea unor ţinte de argint.

• „Mireasma grâului copt, a paiului creşte mai grea, mai plină ca peste zi”:

– în răcoarea serii, mireasma grâului copt şi a paiului uscat creşte în intensitate, devine mai puternică, cuprinzând satul în această sărbătoare a secerişului.

• „În văzduh se înalţă cântecul greierilor”:

– în liniştea nopţii răsună cântecul melodios al greierilor, care se înalţă spre cer.

Scanned with OKEN Scanner

✿ **6.** Ordonează ideile principale:

- Odihna secerătorilor.
- Zi de vară, la seceriș.
- Reluarea lucrului.
- Prânzul la câmp.
- Întoarcerea în sat la lăsarea nopții.
- Terminarea lucrului în holdă.

✿ **7.** Adaugă adjective potrivite, apoi alcătuiește enunțuri:

snopii <... ... secerătorii <... ... flăcăii <... ... greierii <... ...

✿ **8.** **Atelier.** Descrie o zi de vară la câmp, la bunicii tăi, ajutându-te de expresiile următoare:

- *zări fierbinți;*
- *belșugul de verdeață;*
- *ca suveica rândunica face pânzele de vară.*

✿ **9.** Realizează acordul predicatului cu subiectul notând forma potrivită între paranteze:

Grâul (a se apleca) sub greutatea boabelor de aur.
Ciocârliile (a săgeta) cerul albastru.
Izvoarele (a sări) zglobii printre stânci.
Pădurea (a răsuna) de cântecul păsărelelor.
Mușchiul verde și pufos (a acoperi) pământul.

✿ **10.** Alcătuiește propoziții după schema:

$$\frac{S}{\text{pron.}} + \frac{P}{\text{vb.}} \quad ; \quad \frac{P}{\text{vb.}} + \frac{S}{\text{subst.}}$$

Reține!

Povestirea descrie emoționant o zi de seceriș. Deși munca este grea sub căldura arzătoare a soarelui, în aer plutește mireasma grâului copt și a pâinii proaspete. Secerătorii, femeile și copiii simt că munca le este răsplătită prin belșugul holdei. Până la căderea nopții, secerătorii trudesc pentru a aduna grâul greu de boabe cu satisfacția muncii împlinite.

Scanned with OKEN Scanner

Cântecul cununii

Noi holdele le-am terminat
Cu cununa am plecat,
Noi holdele le-am gătit
Cu cununa am pornit.
Cununa de unde pleacă
Rămâne ţarina-ntreagă,
Cununa de unde vine
Rămâne ţarina plină.
Deschide, gazdă, coşu',
Că-ţi aducem grâul roşu
Şi deschide cămara
Că-ţi aducem cununa.
Cununa trebuie udată
Să ne fie lumea dragă;
Gazda cununa-o luat
Şi la masă ne-a băgat,
Vin şi ţuică ea ne-a dat
Şi mâncări ne-a pregătit
Că din ţarină-am sosit.

Scanned with OKEN Scanner

MOROMEŢII

după *Marin Preda*

✿ **1.** Leagă cuvintele care au acelaşi înţeles:

curat	transpiraţie	*uşor*	a chema
a legăna	ţanţoş	*a se trezi*	figura
sudoare	inteligent	*a striga*	a se însenina
mândru	pur	*chipul*	domol
deştept	a undui	*a se lumina*	a se deştepta

✿ **2.** Reuneşte cuvintele cu sens opus:

a răsări	târziu	*fericit*	a răspunde
a dispărea	a ieşi	*subţire*	a se întuneca
devreme	departe	*a se apropia*	refuz
a intra	a se termina	*a întreba*	gros
a începe	a apune	*a se lumina*	a se depărta
aproape	a apărea	*promisiune*	trist

✿ **3.** Marchează răspunsurile corecte:

Timpul când are loc întâmplarea:
- O vara;
- O toamna;
- O la serbarea de sfârşit de an şcolar;
- O la începerea şcolii.

Locul unde se petrece acţiunea:
- O la oraş;
- O în satul Siliştea-Gumeşti;
- O la şcoală şi acasă la familia Moromete.

Personajele povestirii:
- O Niculae Moromete;
- O învăţătorul;
- O mama;
- O elevii;
- O tatăl;
- O preotul.

Învăţătura povestirii este următoarea:
- O Niculae vrea să urmeze şcoala ca să ajungă învăţător;
- O el doreşte să plece din sat;
- O lui nu-i place să muncească la câmp.

✿ **4. Spune-ţi părerea!** De ce crezi că Niculae a rugat-o pe mama lui să-i vorbească tatălui? Argumentează.

Scanned with OKEN Scanner

Fişă de lectură

Nicolae Moromete este fiul cel mic al unei familii de ţărani, care număra şase copii. În ciuda bolii, a sărăciei şi a greutăţilor gospodăreşti, a faptului că nu putea merge la şcoală zi de zi, lui îi plăcea învăţătura. El a reuşit să ia premiul întâi la şcoala din sat, apoi să urmeze cursurile şcolii la oraş.

✿ **5.** Completează cu explicaţiile potrivite:

☆ Aburii argintii de rouă dispar pentru că ..... .
☆ Niculae se trezise devreme fiindcă ..... .
☆ El a intrat în curtea şcolii mândru de ..... şi de ..... .
☆ Niculae a fost strigat de învăţătorul Teodorescu deoarece ..... .
☆ Băiatul zâmbea fericit fiindcă ..... .
☆ El voia să meargă la şcoală ca să ..... .
☆ Pe tatăl său nu avea că-l coste nimic fiindcă Niculae urma să ..... .
☆ Chipul băiatului s-a luminat pentru că ..... .

✿ **6.** **Răspunde!** Pentru tată, Ilie Moromete, dorinţa fiului său de a urma şcoala pentru a ajunge învăţător era un lucru de mirare? Justifică.

✿ **7.** Alcătuieşte enunţuri utilizând cuvintele puse la numărul plural:

poezie	vijelie	câmpie	pălărie	ciocârlie
poeziile	.....	.....	.....	.....

✿ **8.** Pune propoziţiile la plural.

- Aburul argintiu dispare.
- Ciocârlia ţâşneşte spre cer.
- Premiantul era strigat de învăţător.
- Vântul leagănă valul de grâu.
- Copilul intra în curtea şcolii.
- Copilul zâmbea fericit.

✿ **9.** Alege explicaţia potrivită a expresiilor:

„Flori albastre ... mai curate ca adâncul cerului" sugerează:

- O culoarea de un albastru pur al florilor asemănătoare cu seninul cerului;
- O albastrul intens al florilor asemănător cerului azuriu;
- O farmecul florilor albastre.

„valurile de grâu" sugerează că:

- O grâul adie în bătaia vântului;
- O holdele bogate seamănă cu valurile unei mări aurii;
- O câmpul acoperit de holde pare marea nesfârşită.

Scanned with OKEN Scanner

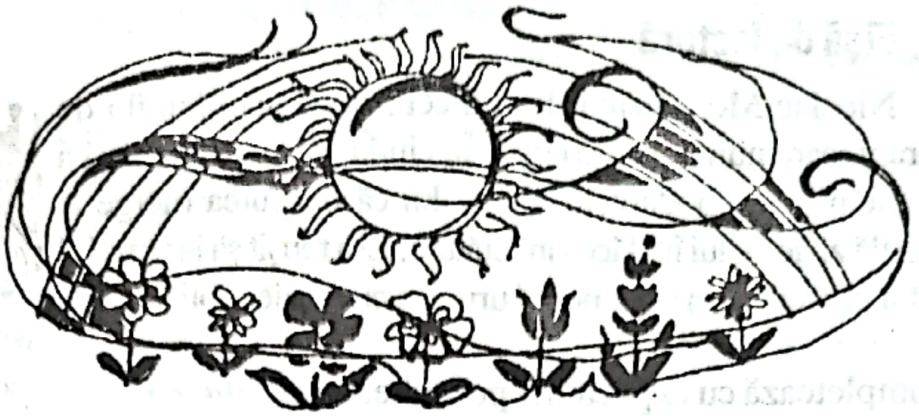

✿ **10.** Ordonează ideile principale:

3 ☼ Niculae ia premiul întâi.
1 ☼ Zi senină de vară.
4 ☼ Băiatul le spune părinţilor că vrea să devină învăţător.
2 ☼ Niculae Moromete se pregăteşte pentru serbarea şcolară.

Reţine!

Fragmentul din romanul „Moromeţii" ne dezvăluie dragostea de învăţătură a celui mai mic dintre copiii lui Ilie Moromete. Deşi Niculae nu avusese condiţii ca să urmeze regulat şcoala, el învăţase şi obţinuse premiul întâi. Dornic să urmeze şcoala mai departe pentru a ajunge învăţător, el promite că va învăţa pentru a obţine bursă ca să-şi scutească părinţii săraci de alte cheltuieli. Acceptarea acestui vis de către tată îi luminează sufletul, dându-i speranţă.

Scanned with OKEN Scanner

EVALUARE

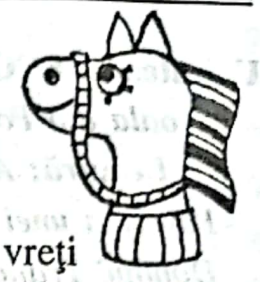

Citeşte cu atenţie textul:

„– Cât preţuieşti dumneata? îl întrebă puiul de vulpe.

– Preţul e însemnat pe copita mea. De vreţi să aflaţi, n-aveţi decât să citiţi.

– Eu nu ştiu carte, că părinţii mi-au fost săraci, dar citeşte dumneata, îi zise lupului, vulpoiul.”

(Lupul, calul şi puiul de vulpe)

1. **Analizează părţile principale de propoziţie din ultimul enunţ.**

2. **Precizează pronumele personale din text, indicând persoana şi numărul.**

3. **Transformă următoarele propoziţii simple în propoziţii dezvoltate.**

Vântul adie.
Fetiţa aleargă.
El citeşte.

4. **Alcătuieşte două propoziţii dezvoltate.**

5. **Transformă propoziţiile dezvoltate în propoziţii simple.**

6. **Scrie o carte poştală bunicilor din tabăra de la Năvodari.**

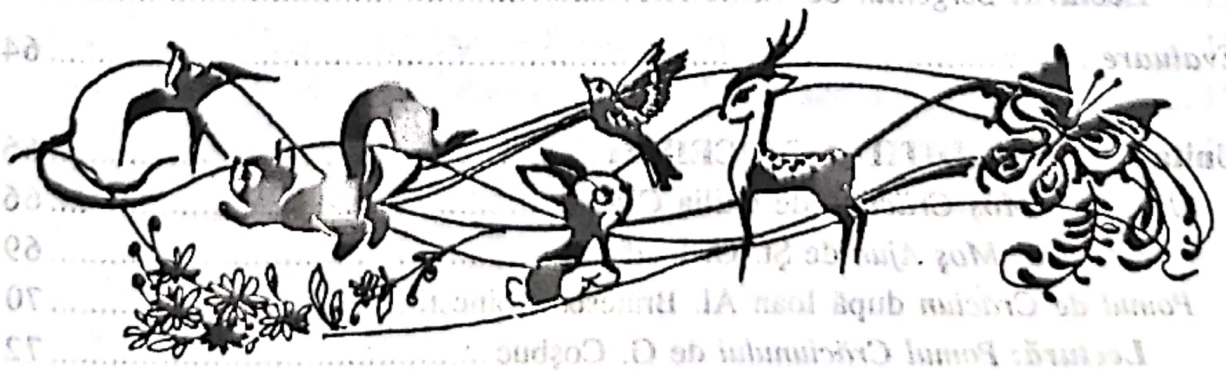

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

Unitatea 1: ŞCOALA 5

Şcoala din Ponoare după Cezar Petrescu 5

***Lectură:** Amintiri din copilărie* de Ion Creangă 8

Povestea unei cărţi 11

Domnu' Trandafir după M. Sadoveanu 17

***Lectură:** Povestea lui Harap Alb* de Ion Creangă 19

Evaluare 26

Unitatea 2: TOAMNA 27

Puişorii după Emil Gârleanu 27

***Lectură:** Nedespărţite* de E. Gârleanu 30

Ce te legeni de Mihai Eminescu 31

***Lectură:** Revedere* de Mihai Eminescu 35

Casa păpuşii după Titel Constantinescu 36

Evaluare 40

Unitatea 3: ŢARA 41

Condeiele lui Vodă după Boris Crăciun 41

***Lectură:** Scrisoarea III* de Mihai Eminescu 43

Stejarul din Borzeşti după Eusebiu Camilar 46

***Lectură:** Imn lui Ştefan cel Mare* de Vasile Alecsandri 49

Ocaua lui Cuza după Dumitru Almaş 50

***Lectură:** Cuza-vodă* 52

Patria română de George Coşbuc 54

***Lectură:** Patria română* de George Coşbuc 56

Ţara mea de Andrei Ciurunga 57

După steag, băieţi! după Petru Demetru Popescu 60

***Lectură:** Sergentul* de Vasile Alecsandri 62

Evaluare 64

Unitatea 4: TRADIŢII ŞI OBICEIURI 66

Uite, vine Moş Crăciun, de Otilia Cazimir 66

***Lectură:** Moş Ajun* de Şt. O. Iosif 69

Pomul de Crăciun după Ioan Al. Brătescu-Voineşti 70

***Lectură:** Pomul Crăciunului* de G. Coşbuc 72

Scanned with OKEN Scanner

Colinde, colinde de Mihai Eminescu 73
***Lecturi:** Iată, vin colindători* 76
O, ce veste minunată! 76
O seară minunată după Monica Rohan 77
***Lectură:** Steaua sus răsare* 78
Pace de Octavian Goga 79
***Lectură:** Serile la Mirceşti* de Vasile Alcsandri 81
Dincolo de iarnă după Silvia Kerim 82
***Lectură:** Câinii pompieri* de Lev Tolstoi 83
În Ajunul Anului Nou după Fănuş Neagu 84
***Lectură:** Iarna pe uliţă* de George Coşbuc 86
Amintiri din copilărie după Ion Creangă 88
***Lectură:** Amintiri din copilărie* de Ion Creangă 90
***Lectură suplimentară:** Obiceiuri de Crăciun şi de Anul Nou* 92
***Lectură:** Trei crai de la răsărit* 93

Unitatea 5: IARNA 94
Ninsoarea după Edmondo de Amicis 94
***Lectură:** Bulgărele de zăpadă* de Edmondo de Amicis 96
Iarna de Nicolae Labiş 98
***Lectură:** Miezul iernei* de Vasile Alecsandri 100
Stupul lor de Tudor Arghezi 101
***Lectură:** Miezul iernei* de Vasile Alecsandri 100
***Lectură suplimentară:** Colţ Alb* după Jack London 105
***Lectură:** Colţ Alb* de Jack London 107
Evaluare 108

Unitatea 6: COPILĂRIA 109
Vizită... după Ion Luca Caragiale 109
***Lectură:** Vizită...* de Ion Luca Caragiale 113
Bunicul după Barbu Ştefănescu Delavrancea 114
***Lectură:** Bunicul* de Barbu Ştefănescu Delavrancea 116
La Medeleni după Ionel Teodoreanu 119
Evaluare 121

Scanned with OKEN Scanner

Unitatea 7: PRIMĂVARA 122
Legenda ghiocelului după Eugen Jianu 122
Numărătoare de Titel Constantinescu 124
***Lectură:** Numărători* de Aurelia Arghirescu 125
Primăvara de V. Alecsandri 126
***Lectură:** Frunza* de Emil Gârleanu 128
În ziua de Paşte de Elena Farago 130
***Lectură:** La Paşti* de George Coşbuc 132
Evaluare 133

Unitatea 8: VARA 134
Heidi, fetiţa munţilor după Johanna Spyri 134
***Lectură:** Heidi, fetiţa munţilor* după Johanna Spyri 136
Aventurile lui Tom Sawyer după Mark Twain 138
***Lectură:** Aventurile lui Tom Sawyer* de Mark Twain 141
La secere după Ion Agârbiceanu 142
***Lectură:** Cântecul cununii* 145
Morometii după Marin Preda 146
Evaluare 149

Scanned with OKEN Scanner

Avizat de Ministerul Educației, Cercetării şi Tineretului - Direcția Generală a Învățământului Preuniversitar cu Nr. 33899.

Lucrarea continuă seria „Să dezlegăm tainele textelor literare". Prezenta ediție a fost elaborată în conformitate cu obiectivele actualului curriculum şcolar, având în vedere manualul de *„Limba şi literatura română"* pentru clasa a III-a.

Seturile variate de exerciții permit elevilor să dobândească deprinderi de receptare corectă a textului scris, de folosire precisă a cuvintelor, de formulare a unor mesaje proprii în situații concrete de comunicare.

Lucrarea conține, de asemenea, *Teste de evaluare*, precum şi *Lecturi suplimentare*.

ISBN 973-7826-38-8

9 789737 826381

Scanned with OKEN Scanner